वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाको

पार्श्वचित्र

(२०७०)

नेपाल सरकार
संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय
वीरेन्द्रनगर नगरपालिका
सूचना तथा अभिलेख शाखा
वीरेन्द्रनगर, सुर्खेत

अबधारणा र परिभाषा :

स्थानिय निकायले नागरिकलाई दिने सेवा सुविधाका बारेमा मात्र नभएर स्थानिय क्षेत्राधिकार, विविध खालका सेवा सुविधा र त्यसको प्रभाबकारीताको बारेमा लिखित सूचनाको एउटा बाटो अनुसन्धान हो । अध्ययन अनुसन्धानमा सिद्धान्तको आबस्यकता पर्दछ किन भने यसले तार्किक बाटो देखाउने काम गर्दछ । अनुसन्धान र सिद्धान्त एक अर्कोमा परिपुरक रुपमा रहन गएका हुन्छन वा सहसम्बन्ध हुन्छ किन भने अनुसन्धानको लागि सिद्धान्तको खाँचो पर्दछ । अबधारणा चिन्तनको एउटा पाटो हो जसले सामाजिक, सास्कृतिक, आर्थिक, प्राकृतिक, भौगोलिक राजनीतिक, जनसाङ्ख्यिकिय, धार्मिक तथ्यहरुको विचमा रहन गएका जटिलतालाई स्पस्ट गर्नकालागि सहयोग गर्दछ । अबधारणा आफैमा यस्तो विचार जो तथ्यात्मक सम्बन्धबाट जन्मन्छ । स्थानिय निकायका मूल्य मान्यता नियम भित्ररहेर जन्मने अबधारणा जिल्ला, नगरपालिका र गाँउविकास समितिको अबधारणा हो । यसमा उल्लेख गर्न खोजेको अबधारणा नगरपालिकाको अबधारणा हो जो वीरेन्द्रनगर नगरपालिकासंग सम्बन्धित छ । नगरपालिकाको पार्श्वचित्रसंग सम्बन्धित अबधारणा हाम्रो सरोकारको विषय हो । सामाजिक मूल्य मान्यता नियन्त्रण सामाजिकिकरण सबैठाउमा अबधारणागत मान्यताको बाहुल्यता हुन्छ तर त्यसलाई परिभाषित गर्नु पर्दछ । सामाजिक परिवेशमा परिभाषालाई अर्थको रुपमा लिइन्छ । अबधारणालाई परिभाषाले स्पस्ट पार्ने काम गर्दछ । अनुसन्धान कर्ताले सामाजिक तथ्यात्मक घटनालाई हेर्ने अवधारणात्मक रुपमा बुझ्ने विश्लेषणगर्ने अन्तरसम्बन्ध देखाउन सक्ने जस्ता कुराहरु अबधारणाबाट नै जन्मन्छन् भने अर्कोतर्फ परिभाषाले चलहरुको अर्थ स्पस्ट पार्ने काम गर्दछ । पार्श्वचित्रको अबधारणा र परिभाषामा केन्द्रित रहेर यो कार्य गरिएकोछ ।

पार्श्वचित्र भनेको विवरणात्मक वर्णन हो यो विषयगत भन्दा वस्तुगत रुपमा बढि महत्वपूण हुन्छ । स्थानिय निकायसंग सम्बन्धित नागरिक सरोकार भएका सम्पूण विषयवस्तुहरु यस अन्तर्गत पर्दछन् । पार्श्वचित्रलाई खाका, पार्श्वक, पार्श्वदृश्य, रुपरेखा, विबरण, चित्ररेखा, प्रतिमूर्ति आदि शब्दले सम्बोधन गर्न सकिन्छ । खाका एक प्रकारको अबधारणा हो भने यसको अर्थ खुलाउनु परिभाषा हो । नगरपालिकाको परिचय, भौगोलिक भौतिक विबरण, जनसाङ्ख्यिकि, बस्ती विकासको स्वरुप, सामाजिक पूर्बाधार विकास सेवा, आर्थिक विकास र रोजगारी, वातावरण र प्राकृतिक सम्पदा, भौतिक पूर्बाधार विकास, सस्कृति र पर्यटन शान्तीसुरक्षा आदिलाई प्रमुख आधार बनाएर गरिएको वस्तुगत विषयगत विवरण पार्श्वचित्र हो । गा.वि.स., नगरपालिका र जिल्लाविकास जस्ता स्थानिय निकायहरुले दुई दुई बर्षको अन्तरालमा पार्श्वचित्र अध्यबधिक गर्नु पर्दछ । नगरपालिकामा बसोबास गर्ने नगरबासि लगाएत सबैले नगरको वस्तुस्थितिको बारेमा जानकारी पाउन सक्नु एकातिर मौलिकहक हो भने अर्कोतर्फ नगरपालिकाकोबारेमा नगरवासीलाई जानकारी दिनु नगरपालिकाका उत्तरदायीत्व हो ।

अबधारणा र परिभाषा अर्न्तगत पार्श्वचित्रमा उल्लेख भएका मुख्य मुख्य शव्दावलिलाई लिने काम गरिएकोछ ।

१. पार्श्वचित्र स्थानिय निकायको विवरणात्मक विवरण हो जो दुई दुई वर्षको अन्तरालमा अध्यावधिक गर्नुपर्दछ । वस्तुगत स्थितिका साथसाथै योजना निर्माणमा पनि यसको महत्वपूर्ण स्थान रहन्छ ।
२. मूल्य अभिवृद्धि भनेको औद्योगिक प्रतिष्ठानको गणनाको निक्षेप गणनाकोउपज विचको अन्तर मूल्य हो । औद्योगिक कम्पनिहरुले प्रयोग गरेको कच्चापदार्थको लागत विभिन्न खर्चहरु सेवाखर्च गत आ.ब.को मौजदात परिवर्तन समेत समाबेस गरेको लागत गणनाको निक्षेप हो भने विक्रि औद्योगिक सेवाबाट प्राप्त रकम अर्धतयारी वस्तुको मौजदा रहेको उपज हो ।

३. अनुपात एउटा सङ्ख्यालाई अर्को संख्याले भाग गरेर निकालिन्छ । शिक्षक विद्यार्थिविचको अनुपात निकाल्दा विध्यार्थि संख्यालाई शिक्षक संख्याले भाग गरिन्छ । नगरपालिकामा उपलब्ध डक्टर संख्याले नगरको जनसंख्यालाई भाग गरेर डक्टरको अनुपात निकालिन्छ ।

४. आश्रीत अनुपात ० देखि १४ वर्षसम्म र ६० वर्ष माथिको जनसंख्यालाई जोडेर आएका योगफललाई १५ देखि ५९ वर्षको उमेर समुहको जनसंख्याले भाग गरेर निकालिन्छ ।

५. औषत परिवार संख्या भन्नाले प्रतिपरिवारमा रहेको कूल संख्या भन्ने वुझिन्छ । कुनै निश्चित ठाउको कुलजनसंख्यालाई त्यसठाउको परिवार संख्याले भाग गरेर आउने भाग फललाई औषत परिवार संख्या भनिन्छ ।

६. खूद प्रजनन्दर भन्नाले प्रजनन् उमेर (१५ देखि ४९ वर्ष) का महिलाहरु जे विवाहित छन् उनिहरुले जन्माएका वच्चा संख्याले आमाको संख्यालाई भाग गर्दा प्रतिमहिला प्रजनन्दर आउछ । जिवित जन्म लिएका बच्चाको मात्र यसमा गणना गरिन्छ ।

७. कूलरोजगारीदर भन्नाले आर्थिकरुपले सक्रिय जनसंख्या जम्मारोजगार संख्याको प्रतिसत कूलरोजगार संख्या हो । यसमा हप्तामा एकदिन कुनै पनि आर्थिक रुपले कामगरेको संख्या पनि गणना हुन्छ ।

८. कृषिचलन भन्नाले पहाडमा चारआना तराइमा आठधुर भन्दाबढि कृषि प्रयोजनको जमिन, दुई ठूला र पाचसाना चौपाय, २० हाास कुखुरा पालन गर्ने परिवार भन्ने बुझिन्छ ।

९. लैङ्गिक अनुपातले प्रति सयजना महिलामा पुरुषको संख्या वा प्रति सयजना पुरुषमा महिलाको संख्या देखाउछ । यो अनुपात निकाल्दा कुनै निश्चित ठाउमा बसोबास गर्ने महिला वा पुरुषको संख्याले महिला वा पुरुषको संख्यालाई भाग गरेर १०० ले गुणान गरेपछि लैङ्गिक अनुपात निस्कन्छ ।

१०. साक्षरता दर छ बर्ष भन्दा माथिको उमेर समुहका सामान्य पढन लेख्न जान्ने जनसंख्याले सोहिसमुहको कूल जनसंख्यालाई भाग गरि १०० ले गुणान गरेर यो निकालिन्छ ।

११. जनघनत्व भन्नाले प्रतिएकाइ क्षेत्रफलमा रहेको जनसंख्या भन्ने बुझिन्छ । जनघनत्व निकाल्दा प्रतिएकाइ क्षेत्रफलमा रहेको जनसंख्यालाई भुमिको क्षेत्रफलले भाग गरिन्छ ।

१२. स्वयममा जानकारी लिनसक्ने परिस्थिति सचेतना हो ।

१३. समता र समानता समानखालका शव्द होइनन् किनभने समता भनेको समानताको प्रक्रिया हो भने समानता वरावरिको रुपमा प्रयोग गर्ने शब्द हो । समानतामा पुग्न समताको बाटो हिडनु पर्दछ ।

१४. दशबर्ष भन्दा माथिका उमेर समुहका विवाहित जसले परिवार नियोजनका साधन प्रयोग गर्दछन् त्यसलाई परिवार नियोजनका दर भनिन्छ ।

परिच्छेद - एक
परिचय

१.१ भूमिका

नेपाल विविधतामा एकाता भएको देश हो । भुगोल, जातजाति, भाषा, धर्म, भेषभुषा, चालचलन आदि सबैठाउमा अनेकता पाइन्छ । नेपालमा अतिविकट विकासले पछाडिपरेका ठाँउहरु छन् । स्थानिय निकायहरु स्वयम आफ्नो काम आफै सम्पन्न गर्न सकुन, विकासको गतिले तिब्रता लिन सकोस भन्ने हिसाबले पाचविकास क्षेत्र, चौध अञ्चल, पचहत्तर जिल्ला, नगरपालिका र गा.वि.स.गरेर स्थानिय निकायलाई विभिन्न भागमा वर्गिकरण गरिएको छ ।

नगरपालिका पार्श्वचित्रले विभिन्नखालका वस्तुगत र विषयगत विवरणको खाकालाई नागरिक समक्ष ल्याउनेकाम गर्दछ । वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाको वस्तुस्थिति विवरणले वर्तमान र विगतको तुलना र योजना छनोट तथा कार्यान्वयनमा सहयोग पुग्न जान्छ । शिक्षा,स्वास्थ्य,सडक,खानेपानी,सरसफाई,समावेशिकरण जस्ता कुराहरुलाई महत्वका साथ उठाउने परम्पराको थालनि भएको छ । सबै जातजातिहरुले आ-आफ्नो पहिचान खोजि रहेकाछन् । म र मेरो भौगोलिक दायराको खोजि भैरहेकोछ । अशिक्षा, अज्ञानता, अन्धविश्वस नियतबस सिर्जना गरिएको थियो भन्ने सोचाइ नागरिकमा विकसित भएको छ ।

सामुदायीक सार्वजनिक लगानिगरेर आफ्नो ठाँउलाई अग्रस्थानमा ल्याउनुको ठाँउमा विभाजित सामाजिक स्वरुपका संकेतहरु देखापरेकाछन् । पूर्वाधार विकासले स्थानिय निकायलाइ बलियो बनाउछ भन्ने कुरा सर्वव्यापक सिद्धान्त हो । सिद्धान्तको पछाडि लागेर व्यवहारलाई विर्सनजादाँ दिनप्रतिदिन समस्या बढन गएकाछन् ।

विकेन्द्रीकरण, स्थानिय विकास र स्वशासनको महत्वपूण स्थान रहन गएकोछ । स्थानिय स्वायत्त शासन ऐन २०५५ तथा नियमावलि २०५६ ले पनि यिनै माथिका कुराहरुलाई महत्वदिएको पाइन्छ । स्थानिय निकायको आफ्नो क्षेत्र भित्र कायम रहन गएका वस्तुगत विवरणहरु तयार पारेर यिनैको आधारमा स्थानिय निकायको कार्यसम्पादन भए नभएको कुरा जानकारी हुनसक्छ । माथिका कुराहरुलाई मनन् गरेर नै वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाको पार्श्वचित्र तयार पार्ने काम सम्पन्न गरिएकोछ । यो कार्यले नगरपालिकाका साझेदारहरु तथा सरोकारवालाहरुलाई विकासका गतिविधिमा संलग्न हुन, योजनातर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र त्यसको मूल्याङ्कनमा प्रभाबकारी सहयोग पुग्न जानेछ । वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्राधिकार भित्रको विवरणलाई सार्वजनिक गर्ने काम पार्श्वचित्रबाट गरेकोछ ।

१.२. वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाको परिचय

मध्यपश्चिमाचल विकास क्षेत्र अन्तर्गत भेरी अंचलको सुर्खेत जिल्लाको सदरमुकामको रुपमा वीरेन्द्रनगर नगरपालिका अवस्थित रहन गएकोछ । समुन्द्र सतहदेखि ६६५ मिटरको उचाइमा रहन गएको यो नगरपालिकाको उत्तरमा गढि गा.वि.स.को शिद्धपाईला र गढि, दक्षिणमा रत्नराजमार्ग र सुर्खेत जुम्ला सडकसंग जोडिएका लाटिकोइली र उत्तारगंगा गा.वि.स.छन् यसैगरेर पूर्वमा जर्वुटा गा.वि.स.र पश्चिममा लेखगाउ गा.वि.स.पर्दछन् । यो नगरपालिका पूर्वदेखि पश्चिम लम्बाइ भएर फैलियको छ । यसको क्षेत्रफल ३६ वर्ग.कि.मि.छ । वि.स.२०३३ भन्दा अगाडि यो कट्कुवा, गोठीकाडा र जर्बुटा गाउ पंचायतमा थियो । यि माथि उल्लेख गरिएका गाउँ पंचायतका भागहरु

मिलाएर वीरेन्द्रनगर नगर पंचायतको स्थापना सोहि मितिमा गरिएको थियो । चौहानचौर, चौगानचौरले परिचित नगर स्व. राजा वीरेन्द्रको नामबाट वीरेन्द्रनगर नामाकरण गरिएको हो ।

सुर्खेत उपत्यकामा वि.स.१९७५ देखि थारु र राजी समुदायको बसोबास, वि.स. २०२३ साल पछिबाट यहा औलो उन्मुलन भयो त्यसको प्रभाब स्वरुप अन्य जातजतीहरुको बसोबास हुन थाल्यो । यस ठाउमा बसोबास नहुदा सम्म दिनभरि काम गरेर बास बस्न कट्कुवा, गोठीकाडा, जर्बुटा र वयलकाडामा जाने परम्परा थियो । काठमाडौंबाट लगभग ६०० कि.मि.पश्चिममा पर्ने यो नगरपालिकामा १२ वडाहरु छन् । वि.स. २०२९ सालमा नापी हुदा हालको वडा.नं १ र २ बयलकाडामा रहन गएको देखिन्छ । रत्न राजमार्गबाट दक्षिणमा पर्ने भागहरु उत्तारगंगामा पर्दछन् भने उत्तारपट्टीको भाग हालको वी.न.पा. १ र २ साथै बाकी भागहरु लेखगाउँ गा.वि.स.मा रहन गएको देखिन्छ । यसै गरेर वडा नं ३, ४, ५, गोठीकाडा, ६, ७, ८, ९,र १० कट्कुवा, ११ र १२ जर्बुटाबाट नगरपंचायतमा समावेस गरिएको थियो । जब वि.स. २०२२ सालमा सुर्खेत विमानस्थलको निर्माण भयो तब यसको विकासमा योगदान पुग्न गयो । यसै गरेर वि.स.२०३८ सालमा रत्न राजमार्गको निर्माण कार्य सम्पन्न भयो त्यसले नेपालगंज र सुर्खेतको सम्बन्ध जोडियो कारण यसको विकास तुलनात्मक रुपमा झन अगाडि बढ्न गयो ।

सामाजिक न्यायको सिद्धान्तलाई कार्यक्षेत्रमा अवधारणात्मक रुपमा लागु गर्नको लागि स्व.राजा वीरेन्द्रले वि.स. २०२९ सालमा यसलाई क्षेत्रिय सदरमुकाम घोषणा गरेको देखिन्छ । जब क्षेत्रिय सदरमुकाम घोषणा गरियो तब वि.स.२०२९ साल माघ १६ गते वीरेन्द्रनगर गुरुयोजना स्वीकृत भएको थियो । यो योजना कार्यान्वयन हुदै आएको छ । नेपालका ३६ वटा नगरपालिकाहरु मध्य यो पनि एक हो । हाल नेपालमा १ महानगरपालिका, ४ उपमहानगरपालिका र ५८ नगरपालिका छन् । चारविकास क्षेत्र हुादा यो राप्ती, भेरी, कर्णाली, सेती र महाकालीको केन्द्रको रुपमा थियो । दीर्घकालिन योजना अनुसार उपत्यकालाई समग्ररुपमा हेरिएको छ । विरेन्द्रनगर नगरपलिकाको क्षेत्राधिकार ८८ वर्ग कि. मि वनाएर यसलाई शैक्षिक प्रशासनिक र पर्यटकिय केन्द्रको रुपमा विकास गर्ने Long term Development vision of the surkhet valley वाट थाहा पाउन सकिन्छ । यसले सुर्खेत उपत्यकामा रहन गएको वुलवुलेताल, देउती बज्यैको मन्दीर, काक्रेविहारको महत्व वढ्न जाने छ जो हाल लाटीकोइली गा .वि.स मा छन् तापनि नगरवासीको पनि महत्वपुर्ण सम्पदाको रुपमा रहन गएका छन् ।

वीरेन्द्रनगर नगरपालीकालाई पर्यटकिए क्षेत्र वनाउने हो भने सिङ्गो उपत्यका नगरपालीका रिङरोड र ऐतिहासीक महत्वका स्थलहरुको संरक्षण गरेर अगाडी वढनु पर्दछ ।

१.३ वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाको ऐतिहाँसिक पृष्ठभूमीः

प्राचिनकालमा सुर्खेत उपत्यकाको इतिहास कुनरुपमा थियो साथसाथै वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाको अस्तित्व कुन ठाँउमा थियो भन्ने सहज रुपमा भन्न सकिने अवस्था र प्रमाणहरु पाउन सकिएको छैन । खस राजाहरुले सिजामा राज्य स्थापना गर्दा यो ठाउ कसको अधिनमा थियो भन्ने प्रमाणहरु किम्बदन्तिका रुपमा देखिन्छन् । मध्यकालमा यो ठाउ दैलेख राज्यको क्षेत्राधिकारमा थियो । आधुनिककाल, वहादुर शाहको नायवि शासनकालमा यो ठाउ विशाल नेपालमा एकिकरण गरिएको थियो । विशाल जुम्ला राज्य खण्डित भएपछि दैलेख राज्यको जन्म भएको हो तत्कालिन समयमा हालको वीरेन्द्रनगर नगरपालिका सबै वडाहरुका साथ साथै सुर्खेत उपत्यका दैलेख राज्यको क्षेत्राधिकार थियो । वि.स.१९७५ भन्दा पूर्व देखि नै यसठाउमा थारु र राजी समुदायको बसोबास थियो । औलोको कारणले सबै जातजातीहरु फाटमा नबसेर जर्बुटा, कट्कुवा, गोठीकाडा र

बयलकाडा जस्ता ठाउमा बास बस्न पुग्ने परम्परा थियो । यो परम्परा औलो उन्मुलन नहुदा सम्म कायम थियो । हाल आयर वीरेन्द्रनगरमा पहिचानिक रुपमा रहेका थारु समुदायहरु बसाइसराइ गरेर उपत्यकाका अन्य ठाउमा बस्न पुगेका छन् ।

हालको वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाको तत्कालिन समयमा अलग खालको पहिचान थिएन । वि.स. २०१७ सालमा औलो उन्मुलन भएपछिबाट यहा बसोबासका साथ साथै विकासका कामहरु पनि हुनथाल्यको पाइन्छ । वि.स. २०२२ सालमा विमान स्थलको निमार्ण कार्य सम्पन्न भएर हवाइ सेवा संचालन भएपछि यसठाउको विकासमा थप योगदान पुग्न गएको देखिन्छ । वि.स. २०२३ सालदेखि उपत्यकामा बसोबास विस्तार हुन थाल्यो । गोठीकाडा, जर्बुटा, कट्कुवा, गर्पन, गाउ पंचायतमा बसोबास गर्नेहरुले सुर्खेत उपत्यकामा भएको जंगललाई विस्थापित गरेर खेतियोग्य जमिन बनाउने कामको थालनि गरे । यो ठाउमा ठूला ठूला रुखको ठाउमा बयर ढड्डी खर बढि मात्रमा थियो । सामाजिक विकास यस्तो बस्तु हो जसलाई अबलोकन, दृश्यबलोकन र अदृश्य रुपमा भएको परिवतर्नका रुपमा लिनेकाम गरिन्छ । वि.स.२०२४ सालमा सुर्खेत जिल्लाको सदरमुकाम गोठीकाडाबाट चौहानचौरमा सार्ने सरकारी निर्णयले यस क्षेत्रको विकासको गतिलाई तिब्रबनाउने काम गऱ्यो ।

वि.स. २०२९ सालमा तत्कालिन स्व. श्री ५ वीरेन्द्रको नामिक पहिचान दिएर यसको नाम चौहानचौरबाट वीरेन्द्रनगर भनेर नामिक पहिचान परिवर्तन गरियो । वि.स. २०३३ सालमा कट्कुवा, गोठीकाडा, जर्बुटा र बयलकाडा गाउ पंचायतका केहि भागहरुलाई मिलायर नगरपंचायत बनायको देखिन्छ । नेपालका ५८ नगरपालिका मध्य शहरी जनघनत्वका हिसावले यसको स्थान ३३ औ नम्बरमा पर्दछ । हालको वि.न. पा.का १२ वटै वडाहरुको पहिचान पनि सोहि अनुसार रहनगएको देखिन्छ जसमा वडा.न १ र २ मा जग्गाधनि प्रमाण पुर्जामा साविक बयलकाडा लेखिएको पाइनुले यो क्षेत्रलाई बयलकाडाबाट लिएको देखिन्छ । नेवारे र चनौटेमा साविक जर्बुटा, इत्राम, खजुरा, नौलापुर, चिसापानी र बजार क्षेत्रमा साविक कट्कुवा, भैरबस्थान, खोर्केमा साविक गोठीकाडा लेखेको पाईन्छ । यी माथिका पहिचानहरुले नगरपंचायतको निर्माण कसरी भयो भन्ने कुरा थाहापाउन सकिन्छ । समतामुलक विकासको अबधारणा अनुसार स्व. राजा वीरेन्द्रले नेपाललाई चार विकास क्षेत्रमा विभाजन गर्दा वीरेन्द्रनगरलाई सुदुरपश्चिमाञ्चल र मध्यपश्चिमाञ्चल .विकास क्षेत्रको सदरमुकाम बनाइएको थियो । स्व. राजाको निर्देशनमा माधबभक्त माथेमाले वि.स.२०२९ सालमा वीरेन्द्रनगरको गुरुयोजना तयार पारि सोहि वर्षको माघ १६ गते योजना स्विकृत भयर कार्यान्वयन हुदै आएको छ ।

नेपालका ३६ पुराना नगरपालिका मध्य राम्रो योजना भएको नगरपंचायतको रुपमा यसलाई लिइन्छ । मध्यपश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्रको सदरमुकामको रुपमा रहेको वीरेन्द्रनगर नगरपालिकामा ऐतिहासिक ठाउ खास पाउन सकिदैन । वीरेन्द्रनगरको गुरुयोजनाले पूर्णसफल्ता पाउन सक्यो, ८८ वर्ग.कि.मि. क्षेत्रफलमा नगरपालिका विस्तार भयो भने काकेविहार, देउतिबज्यै, पातलगंगा र शिवमन्दिर लाटिकोइली यसमा समाबेस भएपछि यसको ऐतिहासिक महत्वको क्षेत्र हुनेछ । वि.स. २०३८ सालमा रत्नराजमार्ग सडकको निमार्ण कार्य सम्पन्न भएपछि अनबरत रुपमा सडक यातायातको सुविधा प्राप्त भएको छ ।

वि.स. २०४६ को जनआन्दोलनपछि वीरेन्द्रनगर नगरपंचायत वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाको रुपमा रुपान्तरित भयो । राजनीतिक संरचनामा परिवर्तन भए पनि खास ठूलो भिन्नता थिएन तर वि.स.२०६२/२०६३ को जनआन्दोलनपछि नेपालमा संवैधानिक राजतन्त्र पनि नभएर देश गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्थाको सुरुवात भयो । स्थानिय निकायहरुमा पनि यस प्रकारको

राजनीतिक संरचनात्मक परिवर्तनले रचनात्मक परिवर्तन ल्याउनु पर्दछ । राजनितिक परिवर्तनले नगरपालिकामा संरचनात्मक रुपमा कति परिवर्तन ल्याउने हो त्यसको नतिजा हेर्न बाकि छ । तत्कालिन नगरपंचायत देखि नगरपालिकाका प्रधानपंच/नगर प्रमुख, उपप्रधान/उपमेयर र कार्यकारी अधिकृतहरुको नामावली तालिकामा समावेश गरिएको छ ।

तालिका ०१

वीरेन्द्रनगर नगरपालिकामा प्रमुख तथा उपप्रमुखहरुको विवरण

...	..		..
स्व. रामबहादुर मल्ल	२०३३-२०३८	तुलाराम गिरी	२०३३-२०३८
स्व. रामबहादुर मल्ल	२०३८-२०४३	नगेन्द्रप्रसाद धमला	२०३८-२०४३
पूर्णबहादुर खड्का	२०४४ वैशाख२०४४ मंसिर	बलबहादुर भण्डारी	२०४४ वैशाख२०४६ चैत्र
मानबहादुर खड्का	२०४४ फाल्गुन२०४६ चैत्र		
यमलाल काडेल	२०४९ आषाढ२०५१ आश्विन	शिबप्रसाद उपाध्याय (का.वा प्रमुख समेत)	२०५१ कार्तिक-२०५४ वैशाख
बालाराम शर्मा	२०५४ आषाढ२०५९ आषाढ	शिबप्रसाद उपाध्याय	२०५४ आषाढ२०५४ चैत्र
मुकुन्दश्याम गिरी (मनोनित)	२०६० मंसिर२०६१ जेठ	बलबहादुर भण्डारी (मनोनित)	२०६० मंसिर २०६१ जेठ
श्रवणकुमार सिंह (शाही शासन कालको नगर निर्वाचनबाट)	२०६२ फागुन२०६३ वैशाख	राधिका थापा (शाही शासन कालको नगर निर्वाचनबाट)	२०६२ फागुन२०६३ वैशाख

स्रोतः नगर गतिविधी २०७०

तालिका ०२

वीरेन्द्रनगर नगरपालिकामा कार्यकारी अधिकृतहरु

[illegible]	[illegible]	[illegible]
१	[illegible]	
२	[illegible]	
३	[illegible]	
४	[illegible]	
५	[illegible]	
६	[illegible]	
७	[illegible]	
८	[illegible]	
९	[illegible]	[illegible]
१०	[illegible]	[illegible]
११	[illegible]	[illegible]
१२	[illegible]	[illegible]
१३	[illegible]	[illegible]
१४	[illegible]	[illegible]
१५	[illegible]	[illegible]
१६	[illegible]	[illegible]
१७	[illegible]	[illegible]
१८	[illegible]	[illegible]
१९	[illegible]	[illegible]
२०	[illegible]	[illegible]

स्रोतः नगर गतिविधी २०७०

१.४ पार्श्वचित्रको उद्धेश्य

स्थानिय स्वयत्त शासन ऐन २०५५ र स्थानिय स्वयत्त शासन नियमावली २०५६ को नियम १९९ मा व्यावस्था भएवमोजिम नगरपालीकाले आफ्नो क्षेत्राधिकार भित्रको वस्तुगत तथ्यहरु संकलन गरिएको छ । नगरपालीकामा कुन कुन ठाउाहरुका अवस्था कस्तो छ, कुनठाउामा के कुराको आवस्यकता छ भन्ने देखि लिएर विकासका सम्भावनाहरु, मुख्य समस्याहरु, स्रोतसाधनको अवस्था जस्ता कुराहरुको उत्तर खोज्ने यसको उद्धेश्य हो । पार्श्वचित्र विना स्थानिय निकायको विवरण थाहापाउन सकिदैन त्यसकारण यसलाई दुई दुई वर्षको अन्तरालमा अध्यावधिक गर्नु पर्दछ । पार्श्वचित्र तयार गर्नुका उद्धेश्यहरु

१. स्थानिय निकायको चिनारी गराउने ।
२. नगरपालिका भित्रका स्रोत साधनहरुको विवरण तयार गर्ने ।
३. नगरपालिकाको सामाजिक, सास्कृतिक, आर्थिक, भौतिक तथ्यहरुको पहिचान गर्ने ।
४. नगरको आवधिक योजना निर्माणमा सहयोग उपलब्ध गराउने ।
५. महत्वपुर्ण क्षेत्रको पहिचान तथा सम्भाव्यताको अध्ययनमा सहयोग गर्ने ।
६. नगरपालिकाको अध्ययन गर्न इच्छुक जो कोइलाई पनि सन्दर्भ सामाग्रीको रुपमा प्रस्तुत गर्ने ।

७. नगरपालिका योजना तर्जुमा, प्रभावकारी मुल्याङ्कन, सस्थागत विकासमा सहयोग, सुशासनमा सहयोग पुग्ने छ ।

१.५ पार्श्वचित्रको निर्माण विधि

सबैखालका अनुसन्धानात्मक कार्यमा निश्चित खालको विधिको प्रयोग गरिन्छ । स्रोतहरुको प्रयोग गर्नेक्रममा प्राथमिक र द्धितियस्रोतलाई नै प्रयोग गरिएको छ । नगरपालिकाले संकलन गरेका तथ्यहरु, घरघुरी, वडास्थित विवरण, विषयगत कार्यलयबाट प्राप्त सूचना, राष्ट्रिय जनगणना २०६८ को प्रतिवेदनमा उल्लेख भएका सान्दर्भिक तथ्याङ्कहरु, नगरपालिकामा रहेका विभिन्न तथ्याङ्क, अभिलेख, समय समयमा प्रकासन भएका प्रतिवेदनहरु समावेश गरिएको छ
।

नगरस्थित विषयगत कार्यलयबाट प्राप्त गरिएका सुचनालाई आवस्यक्ता अनुसार सुचिकरण गरेर विश्लेषण पछि प्रयोग गरिएको छ । नगरपालिका पार्श्वचित्रको लागि आवस्यक पर्ने तथ्याङ्कहरु नगरपार्श्वचित्र फारमको आधारमा संकलन गरेर विश्लेषण गरियको थियो । सबैको सहजताका लागी सरल भाषाको प्रयोग गर्ने प्रयास गरिएको छ । यसमा उल्लेखित सूचना अनुसार योजना ब्यावस्थापन, नगरपालीकाको प्रगति, नगरपालिका सुचना प्रणालीमा जोडन सकिने गरि तथ्याङ्कहरु प्रस्तुत र विवेचना गरिएको छ जसमा विसयगत कार्यालयका तथ्याङ्कहरु, नगरपालिकाका तथ्यहरु जनगणनाका प्रतिदेदन र जनस्रुतिलाई पनि अध्ययन विधिको रुपमा लिइएको छ ।

१.६. अध्ययनका सीमाहरु

अनुसन्धानमा सबै विवरणहरु एकसाथमा राखेर कार्यक्रमलाई अगाडि बढाउन नसकिने हुन्छ त्यसकारण सीमाहरु तोक्नपर्ने हुन्छ वा सबै विवरणहरु एकैसाथ सम्भब नभएपछि त्यसको दायरा तोक्ने काम गरिन्छ । नगरपालिका पाश्वचित्रको पनि आफ्नै खालको दायरा हुन्छ । समय समयमा नगरपालिका पार्श्वचित्र तयार गर्नाले रुपान्तरित वस्तुस्थितिको वारेमा थाहापाउन सकिनुका साथ साथै निश्चित अन्तरालमा कति सफल्ता मिल्यो भन्नेकुरा अन्तराल पछिको अध्यनबाट थाहापाउन सकिन्छ । स्थानिय निकायका आफ्नैखालका वाध्यता र सिमाहरु हुन्छन् । यस पार्श्वचित्रका सीमाहरु यसप्रकार छन् ।

१. द्धितिय स्रोतहरुवाट मात्र तयार गरिएको छ ।
२. आवधिक योजनामा निर्दिष्ट गरेको खाकाको आधारमा यो पार्श्वचित्र तयार गरिएकाले सवै विवरण समेट्न नसकिएको हुन सक्छ ।
३. नगरपालिकाको परिचय, जनसंख्या विवरण तथा प्रक्षेपण, भू उपयोग, नगरको आर्थिक तथा रोजगारीको स्थिती, उद्योग क्षेत्रको स्थिती, व्यापार पर्यटन तथा सेवा क्षेत्रको स्थिती, भौतिक तथा सावैजनिक पूर्वाधार, सामाजिक पूर्वाधार तथा सेवाहरु, खेलकुद तथ क्रिडास्थल, शहरी वातावरणको स्थिती र संस्थागत श्रोत तथा क्षमता विश्लेषण गरि यो पार्श्वचित्र तयार गरिएको छ । यस वाहेकका गतिविधीहरु यसमा समेटिएको छैन् ।
४. राष्ट्रिय जनगणना २०६८ को जनगणनाको सम्पूर्ण प्रतिवेदन प्रकाशित नभईसकेकाले प्रकाशित भएका सूचनालाई मात्र राखिएको छ र वाँकी तथ्याकंको हकमा २०५८ को जनगणनालाई आधार मान्दै विभिन्न समयमा नपाले गरेका अध्ययन अनुसन्धानलाई स्रोत

मानेर राखिएको छ । जसका कारण जनसंख्या सम्वन्धित विवरण तालिका अनुसार फरक हुन सक्छ । जसको लागि स्रोत पनि हेर्नु पर्ने हुन्छ ।

१.७. अध्ययनका समस्याहरु

अनुसन्धान कार्यमा समस्या समाधानको लागि उद्धेश्य निर्माण गरिन्छ । समस्याहरु समाधान हुनुपर्दछ । जव कुनै समस्याको समाधान हुदैन तव त्यो समस्या नै हुन सक्दैन । द्धितिय श्रोतमा आधारित रहेर पार्श्वचित्रको निर्माण एउटा समस्या हो भने विवरणात्मक अध्ययन तथा अनुसन्धान गरी कार्य गर्नु त्यसको समाधान हो । आवधिक नगरपालिकाको योजना कार्यकाल आ.व २०६५/०६६ देखी आ.व.२०६९/०७० सम्म मात्र भएकोले नगरपार्श्वचित्र निर्माण एउटा समस्या हो । नगरपार्श्वचित्रको निर्माण गरेर आवधिक योजनाको तर्जुमा गर्नु पर्ने हुन्छ । निश्चित मुल्य भित्र कुन कुन ठाउामा के के कामहरु गर्ने भन्ने संकेत नगरपार्श्वचित्रले दिने हुँदा त्यसैको मातहतमा रहेर आवधिक योजना तयार गर्नु पर्दछ ।

नगरपालिकामा छरिएर रहेका विवरणहरुलाई सुत्रवद्धगरेर प्रकासन गनुपर्ने अर्को समस्या हो । सामाधान स्रोतको अपुगताको कारणले सबै विवरणहरुको अध्यविधिक गर्न सकिएको हुदैन । समावेशी चरित्रको विकासको आवस्यकतालाई सम्वोधन गर्नुपर्ने एकठाउामा छ भने अर्को ठाउामा विकासलाई समदृष्टिले हेर्नुपर्ने आवस्कता छ ।

स्थानिय निकायमा जनप्रतिनिधि नभएको समयमा स्थानिय विकासका लागी योजनाको छनोट कार्यान्वयन मुल्याङ्कनको हिसाबले पनि यो कार्य महत्वपुर्ण रुपमा रहन जाने छ । नगरपालिकाका पदाधिकारी वडास्थित राजनितिक दलका प्रमुख तथा प्रतिनिधि, नागरिक समाज, स्थानिय सरोकार वालाको सहयागमा समस्याहरु समाधान भएका छन् ।

परिच्छेद - २
नगरको भौगोलिक तथा भौतिक स्थिति

विरेन्द्रनगर नगरपालिकाको भौगोलिक स्थिति र भौतिक विकासलाई यस परिच्छेदमा विशेष महत्व दीने काम गरिएको छ । सबै वडाहरुको अक्षांश र देशान्तर उल्लेख गर्न सम्भव भएन । सवै वडाहरुको वस्तुगत रुपमा विवरणहरु समाबेश गरिएको छ । नगरको भूबनोट, हावा पानी, तापक्रम, नदिनाला, व्यापारिक महत्वका स्थान, आदिलाई समाबेश गरेर यस परिच्छेदको विवरण तयार पार्ने काम भएको छ । यस परिच्छेदले नगरपालिकाको भौगोलिक अवस्था तथा भौतिकरुपमा सम्मपन्नता विवरण जान्न सहयोग पुग्ने छ ।

२.१ भौगोलिक अबस्थिति, सीमाना तथा राजनीतिक, प्रशासनिक विभाजन

मध्यपश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्र तथा सुर्खेत जिल्लाको सदरमुकामको रुपमा रहेका यस वीरेन्द्रनगर नगरपालिका सुर्खेत जिल्लाको निर्वाचन क्षेत्र नं. २ मा पर्दछ भने जिल्ला विकास समितिको ईलाका नं. ८ मा पर्दछ ।

वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाको मानचित्रमा स्थिति यस प्रकार छ ।

१. अक्षाश २८^{0}.२२' देखि २८^{0}.५८'
२. देशान्तर ८०^{0}.५९' डिग्री देखि ८२^{0}.२'
३. पूर्वमा जर्वुटा गा.वि.स.को नेवारे खोला
४. उत्तारमा महाभारत पर्वतको गढी गा.वि.स.का रानिमत्ता, रातानाङला ठाँउ पर्दछन् ।
५. दक्षिणमा रत्नराजमार्ग (सुर्खेत जुम्ला सडक) एवम् लाटीकोइली र उत्तरगंगा गाविस पर्दछन् ।
६. पश्चिममा उत्तरगंगा र लेखगाउ गा.वि.स.पर्दछन् ।
७. समुन्द्रसतह देखि ६६५ मिटरको उचाईमा यो नगरपालिका पर्दछ ।
८. क्षेत्रफल ३६ वर्ग.कि.मि.
९. नेपालको राजधानी काठमाडौंबाट लगभग ६०० कि.मि. पश्चिम
१०. वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाको वनक्षेत्र २३ वर्ग कि.मि.र बसोबास क्षेत्र १३ वर्ग कि.मि.छ ।
११. नेवारे, इत्राम र खोर्के जस्ता खहरे खोला नगर क्षेत्रमा पर्दछन् ।
१२. नगरपालिकाको पानीको निकास लाटिकोईली स्थित निकास भन्ने ठाउबाट भेरीनदीमा मिसिन पुग्दछ ।
१३. नगर पञ्चायतको रुपमा वि.स. २०३३ सालमा स्थापना भएको नगरपालिका ।

२.१.१ वडागत सीमाना तथा मूख्य वस्तिहरु

वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाको सबभन्दा सानो क्षेत्रफल भएको वडा नं ६ हो भने सबभन्दा ठूलो वडाको रुपमा वडा नं ११ रहेको छ । वडा नं ६ सानो भएपनि वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाको मुख्य शहरी क्षेत्रको रुपमा विकास भएको देखिन्छ । र अरु वडाहरु १, २, ३, ४, ९ ,१०, ११ र १२ लाई शहरी बिस्तार क्षेत्रको रुपमा लिन सकिन्छ ।

तालिका न. ०३

वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाको वडागत क्षेत्रफल र त्यसको विवरण

वडा नं	जम्मा क्षेत्रफल	सीमाना	वडामापर्ने मुख्य वसोवास
१	३७०	पूर्व आम्दालिखोलाको बाटो पश्चिम जंगल उत्तर जंगल दक्षिण सुर्खेत जुम्ला सडक	सोलीघोप्टे, चनावारि, नयागाउ, मुखिया, वाङ्गेसिमल, मसेरी र पुरीटोल
२	४३०	पूर्ब खोल्सी पश्चिम वडा नं १ उत्तर जंगल दक्षिण सुर्खेत जुम्ला सडक	माथिल्लो धारापानि, तल्लोधारापानि, लगनशील टोल, तिनकुने अम्दालि टोल, गैराटोल र प्रगतिशील टोल
३	४९०	पूर्ब डिस्टीलरी जाने बाटो पश्चिम वडा नं २ उत्तर जंगल दक्षिण सुर्खेत जुम्ला सडक	सुनार, भेदि, कालागाउ, गौतमटोल, पिपलचौतारि र नवज्योति टोल
४	२६०	पूर्ब खोर्केखोला पश्चिम वडा नं ३ उत्तर जंगल दक्षिण सुर्खेत जुम्ला सडक	मिलनचोक, सरस्वति, गैरा, एकता, खोर्के, कृष्णचोक र भैरवस्थान
५	५२०	पूर्ब खारखोली पश्चिम खोर्केखोला उत्तर जंगल दक्षिण गणेशचोक	कालिका मन्दिर, कारागारक्षेत्र, नयाावस्ति, चिसापानी, सकक्षम, रामजानकि, मित्रचोक, शान्तिलाईन, कृष्णमन्दिर, आनन्द र नविनचोक
६	७०	पूर्ब घण्टाघरको ठाडोबाटो पश्चिम खोर्केखोला उत्तर गणेशचोक दक्षिण सुर्खेत जुम्ला सडक	पुलचोक, शान्तिचोक, बुढामार्ग, बुढा, बातावरण सुधार, देउति यूनेस्को महिला, वीरेन्द्रचोक, भगवतिचोक, दशरथपथ, शहिदमार्ग, सूर्यदय, आनन्दनगर, राममन्दिर पिपलचौतारी, राममन्दिर र मंगलगढि
७	१८०	पूर्ब जि.प्र.का.ठाडो बाटो पश्चिम खारखोली उत्तर जंगल दक्षिण घण्टा घर अगाडिको हटलाईन पिचसडक	खारखोलि, ईत्राम र कूलाघारि
८	३४०	पूर्ब इत्रामखोला पश्चिम जि.प्र.का. देखि पानीट्याङ्की सडक उत्तर जंगल दक्षिण हटलाइन पिच सडक	जगर्ति, स्वति, भानुमार्ग, फूलवारी, ईत्राम, शिवालय र विशालचोक
९	१००	पूर्ब कालुङचोक र रत्नराजमार्ग सडक पश्चिम हाटबजार घण्टाघर सडक उत्तर हटलाइन पिच सडक दक्षिण रत्न राजमार्ग	नौलापुर र आवासक्षेत्र
१०	९०	पूर्ब इत्राम खोला पश्चिम कालुङचोक रत्नराजमार्ग जोडने	रत्नराजमार्ग वा काठकुवा, खजुरा शिवमन्दिर, कृष्णमन्दिर र

		सडक उत्तर कालुङचोक नेवारे हटलाइन पिच सडक दक्षिण रत्नराजमाग	शिमलचोक
११	५४०	पूर्ब नेवारे खोला पश्चिम इत्राम खोला उत्तर नेवारे स्कूल (खोल्सी) दक्षिण रत्नराजमाग	पिपिराचोक, चाादनिकुनाघाट, माथिल्लो चनौटे, एर्यपोटचोक, पदमपुर, विचचनौटे र चारवाहिनि
१२	२१०	पूर्ब नेवारे खोला पश्चिम इत्राम खोला उत्तर जंगल दक्षिण वडा नं ११	कार्कीचोक, बसन्तचोक, संझनाचोक, त्रिवेनीचोक र खोरिया
	३६००		

स्रोतः न.पा. आवधिक योजना पुश्तिका २०६७ र नगरपरिषद् पुश्तिका २०६८/०६९

२.२ भू क्षेत्र (टोपोग्राफि) :

यो नगरपालिका मध्य पहाडी क्षेत्रमा पर्दछ जसको उचाई समुन्द्र सतहवाट ६६५ मिटर उचाईमा रहेको छ । यस सडकको अवस्थिती २८ डिग्री २२' देखी २८ डिग्री ५८' अक्षासं र ८० डिग्री ५९' देखी ८० डिग्री २' देशान्तरको वीचमा रहेको छ ।

२.३ जीओलोजी र माटोको प्रकारः

नगरपालिका एक उपत्यका हो । यस क्षेमा कुनै पनि प्रकारका चट्टानहरु रहेका छैनन । यस स्थानमा केही स्थानहरुमा खेतीयोग्य जमिन भएतापनि ढुंगा सहितको दोमट माटो रहेको छ ।

२.४ भूक्षय एवं वाढि पहिरो सम्भावित क्षेत्र

नगरक्षेत्रको पिपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०६८ अनुसार इत्राम खोलासँग सीमाना जोडिएका वार्ड नं. ८, १० र ११, खार्के खोलाको सीमानामा रहेका वार्ड नं. ६, ४ र ५, खारखोली सँग सीमाना जोडिएका वार्ड नं. ७, ५ र ६ र वार्ड नं. ३ मा भूक्षर तथा पहिरोको हिसावले उच्च जोखिममा रहेका क्षेत्रहरु हुन् ।

२.५ जलवायु

एउटै क्षेत्राधिकारमा अवस्थित र समुन्द्र सतहबाट समान उचाईमा रहेको यो नगरपालिकामा सिद्धान्त फरक फरक खालको हावापानी पाउन सकिदैन ता पनि व्यवहारिक रुपमा एक वडाको हावापानी अर्को वडाको तुलनामा फरक भएको पाईन्छ । समुन्द्र सतह देखि ६६५ मिटरको उचाइमा रहेको यो नगरपालिकामा न्यानो, सुख्खा र समसितोष्ण खालको हावापानी पाइन्छ ।

- वार्षिक वर्षा लगभग १५०० मि.मि.
- न्यानो सुख्खा समसितोष्ण हावापानी
- चैत्र वैशाख जेष्ठको केहि समय नगरपालिकाको उत्तरपश्चिमबाट हावा जोडले आउने गर्दछ ।
- अधिकतम तापक्रम ४२.२^{0} (जेष्ठ ३१, २०७०) र न्यूनतम तापक्रम ०.५^{0} से.

२.६ जल भण्डार

वीरेन्द्रनगर नगरपालिकामा विशेष खालका नदी, ताल र खोलाहरु छैनन् । नेवारे, इत्राम, आमडाली र खोर्के खहरे खोला मात्र छन् । यी खोलाहरुबाट नगरवाशीलाई प्रयाप्त खाने पानी उपलब्ध हुदैन् । बृहत झुप्रा, इत्राम र खोर्के खोलाको पानीका साथ साथै भूमिगत पानी, लाटिकोइली गा.वि.स.मा अवस्थित वुलवुलेतालबाट पानी ल्यायर दैनिक कार्य संचालन गरिन्छ । यस क्षेत्रमा भएका खोलाहरुवाट सीचाईको सुविधा समेत प्राप्त हुने गरेता पनि यो प्राप्त छैन् । वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाको वार्ड नं. ११, १०, ६, ९ मा जमिनको पानी ईनार/कुवा को माध्यमवाट खानेपानीको लागि प्रयोग गरिएको छ ।

परिच्छेद - ३
भू उपयोग

यस परिच्छेदमा नगरपालिका भित्र रहेको जमिनको उपयोग कसरी भएको छ भन्ने तथ्यलाई विश्लेषण गर्ने प्रयास गरिएको छ । नगरक्षेत्रको भू आकृति के कस्तो रहेका छ । गुरुयोजना अनुसारको भू उपयोगको योजना के कस्तो रहेको थियो र हाल आएर त्यसलाई कसरी प्रयोगमा ल्याईएको छ भन्ने जस्ता विवरण यस परिच्छेदमा उल्लेख गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

३.१ भू-आकृति :

नगरक्षेत्रको भू आकृति यस प्रकार रहेको छ ।

- उत्तरमा महाभारत पर्वतमा रानीमत्ता, रातानाङ्ला र दक्षिणमा चुरे पहाडको हर्रे, देउरालीका मनोरम पहाडद्वारा घेरिएको सुन्दर उपत्यका ।
- झुप्रा खोला र भेरी नदीको किनारमा अवस्थित नगर ।
- उत्तरदेखि दक्षिणतिर हल्का झुकाव ।
- समुन्द्री सतहदेखि ६६५ मि. उचाइमा अवस्थिति
- उपत्यकाको सम्पूर्ण पानी लाटिकोइलीस्थित निकास भन्ने साघुरो ठाउाबाट बगी भेरी नदीमा मिसिन पुग्छ ।

वीरेन्द्रनगरको गुरु योजना २०२९ अनुसार विभिन्न वडाका लागि प्रस्तावित भूउपयोग तथा विद्यमान अवस्थामा रहेका संरचनाहरु तलको तालिका अनुसार रहेको छ ।

तालिका ०४

प्रस्तावित एवं विद्यमान भुउपयोगको संरचना

वडा नं	प्रस्तावित एवं विद्यमान भुउपयोगको संरचना
१	३७० (१) बजार विस्तार क्षेत्र र बसोवासको लागी प्रस्ताव गरीएको
२	४३०(१) बजार विस्तार क्षेत्र र बसोवासको लागी प्रस्ताव गरीइको (२) रेडीयो नेपाल प्रशारण केन्द्र रहेको
३	४९० (१) शहरि विस्तार क्षेत्र र ग्रामीण वसोवास प्रयोगको लागी प्रस्ताव भएको (२) क्षेत्रीय अस्पताल, एसओएस विद्यालय, आयुर्वेदिक ओषधालय र कटकुवा हेल्थपोष्ट
४	२६० (१) शहरि विस्तार क्षेत्र र ग्रामीण वसोवास प्रयोगको लागी प्रस्ताव भएक
५	५२० (१) बसोबास क्षेत्र पर्ने (२) जिल्ला सशस्त्र प्रहरि गण
६	७० (१) व्यापारिक तथा बसोबास क्षेत्र पर्ने (२) गोदाम क्षेत्र, कृषि विकास बैंक, अस्थायी बसपार्क, जिल्ला अदालतको जग्गा १३ कट्ठा, सबै बजार क्षेत्र, चौहान पोखरि उद्यान आदि ।
७	१८० (१) कर्मचारि आवास क्षेत्र, प्राथमिक शिक्षा तालिम केन्द्र र कपासे व्यारेक (२) सरकारि र निजि क्षेत्र पार्कहरु लगाएत खाने पानीको ट्याङ्की पर्ने

८	३४०(१) निजि आवासिय क्षेत्र, व्यापारि र वित्तिय क्षेत्र पर्ने,
९	१०० (१) सार्वजनिक आवास क्षेत्र, खेलकुद, शैक्षिक क्षेत्र,
१०	९० (१) निजिबसोबास क्षेत्रमा प्रयोजन गरिएको
११	५४० (१) नेवारे स्कूल, हवाई मैदान र निजिबसोबास पर्ने
१२	२१०
जम्मा	३६००

स्रोत: आवधिक योजना पुश्तिका २०६७

३.२ वर्तमान भूउपयोगको अवस्था

नगरक्षेत्रमा वासेवास, खेतीपाती, जंगल, घासे मैदान, अन्य प्रयोजनका हिसावले तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ । नगरपालिकाको कुल ३६०० हेक्टर जमिनमा खोलानालाको भाग हटाउँदा हुन आउने जमिनको प्रयोगलाई हेर्दा सवै भन्दा वढि जंगलको भाग ५३.८० प्रतिसत रहेको छ । त्यसै गरी क्रमशः कृषि क्षेत्र ३२.९० प्रतिसत, अन्य ११.७० र वसोवास केवल ०.५० क्षेत्रमा मात्र भएको पाईन्छ ।

तालिका ०५
भ-उपयोग बाँडफाँड

क.स.	भू-उपयोग किसिम	क्षेत्रफल(हे.)	जम्मा %
१	बसोबास क्षेत्र	१८.५३	०.५०
२	कृषि जमिन	११४४.४०	३२.९०
३	जंगल	१८७४.०३	५३.८०
४	घांसे जमिन	३६.७४	१.१०
५	अन्य	४०८.५९	११.७०
	जम्मा	३४८२.२९	१००.००

स्रोत: आवधिक योजना पुश्तिका २०६७

तलको तालिकामा वार्ड अनुसार विद्यमान जमिनको प्रयोगको अवस्थालाई देखाउने प्रयास गरिएको छ । वार्ड नं. १ देखी ४ सम्म र १२ कृषि, वार्ड नं. ५, ८, ९ र १० आवाश, ६ व्यापारिक र ११ हवाईमैदान तथा औधौगिक क्षेत्रको रुपमा वढि प्रयोगमा आएको पाईन्छ ।

तालिका ६

वार्ड अनुसार विद्यमान भू-उपयोग

वडा नं.	भू-उपयोग (समथर भाग)			भू-उपयोग जंगल क्षेत्रफल	जम्मा क्षेत्रफल (हेक्टरमा)
	मुख्य उपयोग	अन्य उपयोग	क्षेत्रफल		
१	कृषि	आवास	९०	२८०	३७०
२	कृषि	आवास	२०१	२२९	४३०
३	कृषि	आवास तथा संस्थागत	११३	३७७	४९०
४	कृषि	आवास	७२	१८८	२६०
५	आवास	कृषि	७६	४४४	५२०
६	व्यापारिक	आवास	७०	-	७०
७	संस्थागत	आवास	१४१	३९	१८०
८	आवास	व्यापारिक	८३	२५७	३४०
९	आवास	मिश्रित भू-उपयोग	८४	१६	१००
१०	आवास	मिश्रित भू-उपयोग	९०	-	९०
११	विशेष (हवाई मैदान)	आवास	२५२	२८८	५४०
१२	कृषि	आवास	४०	१७०	२१०
		जम्मा	१३१२	२२८८	३६००

स्रोतः न.पा. आवधिक योजना पुश्तिका २०६७

३.३ भौतिक तथा समामाजिक पूर्वाधार अनुसार भू उपयोगः

वीरेन्द्रनगर क्षेत्रमा भौतिक पूर्वाधार तथा सामजिक पूर्वधारका हिसावले कुन वार्डमा कस्तो अवस्था रहेको छ सो को विवरण तलको तालिकामा दिईएको छ । तलको तालिका अनुसार सवै भन्दा वढि क्षेत्र वनजँगल ६४ हेक्टर र सवै भन्दा कम औद्योगित क्षेत्र ४ हेक्टर क्षेत्रफल रहेको छ ।

तालिका ७

भू-उपयोग

सि.नं.	भू-उपयोगको विवरण	क्षेत्रफल	
		हेक्टर	विगाहा
१	भौतिक पूर्वाधार		
१.१	सडक, ढल आदि	१७.८	२७.१५
२	सामाजिक पूर्वाधार		
२.१	सरकारी क्षेत्र	४०	६१
२.२	आवासीय क्षेत्र		
	- कर्मचारी आवास क्षेत्र	७.४५	११

	- निजि बसोवास क्षेत्र	१३५.५०	२००
	- सार्वजनिक आवास क्षेत्र	१३.५०	१९
	- क्षेत्रीय शैक्षिक क्षेत्र	१६.३०	२३
३	व्यापारिक क्षेत्र		
३.१	बजार बसोवास क्षेत्र	६.८०	३६
३.२	गोदाम क्षेत्र	९.५०	१३
३.३	व्यापारिक क्षेत्र	१०.८०	१०
३.४	बजार व्यवसायिक क्षेत्र (व्यापारिक तथा आवासीय क्षेत्र	४०.००	१५
४	सार्वजनिक क्षेत्र		
४.१	सार्वजनिक पार्क	१२.२०	
४.२	खुला मैदान	२०.३०	३४
४.३	बसपार्क		
४.४	हरितक्षेत्र	८६.००	१२७
५	पुरातात्विक क्षेत्र	२३.००	३४
६	औद्योगिक क्षेत्र	४.३०	६
७	वित्तिय क्षेत्र	६.८०	१०

स्रोत: आवधिक योजना पुश्तिका २०६७

परिच्छेद - ४
जनसांख्यिक विवरण

कुनै पनि ठाउँको जनसङ्ख्या भन्नाले त्यस ठाउँमा बसोबास गर्ने सम्पूर्ण निवासीहरूलाई वुझाउँछ । खास क्षेत्रमा वसोवास गर्ने वालक, युवा, वृद्धहरू समेतको सङ्ख्यात्मक समष्टि नै त्यस ठाउँको कूल जनसङ्ख्या हो । जसमा बालबालिका, युवा, युवती र वृद्धहरू समेत पर्दछन् । जनसङ्ख्यालाई जन्म, मृत्यु, वसाईंसराई जस्ता घटनाहरूले प्रभाव पारिरहेको हुन्छ । जसले गर्दा यो परिवर्तनशील हुन्छ । कुनै पनि ठाउँमा कति जनसङ्ख्या हुने भन्ने शाश्वत सिद्धान्त छैन तर पनि त्यस क्षेत्रका लागि साधन श्रोतले धान्न सक्ने जति जनसङ्ख्या नै त्यस क्षेत्रको लागि उपयुक्त जनसङ्ख्या मानिन्छ । सामान्यतया जनसङ्ख्या वृद्धिदर राष्ट्रिय उत्पादनको वृद्धिदर भन्दा न्यून हुनु राम्रो मानिन्छ । वास्तवमा जनसङ्ख्या भनेको त्यस ठाउँ वा त्यस क्षेत्रको विकासको अहम् कडी हो । जनसङ्ख्या जति सीपयुक्त र सिर्जनशील वन्न सक्छ त्यति नै उत्पादकत्व वढ्छ र सामाजिक समृद्धि समेत वढेर जान्छ अन्यथा त्यो जनसङ्ख्या आकारमा सानो नै किन नहोस् वोझिलो वन्न सक्छ । तसर्थ दक्ष र सिर्जनशील जनसङ्ख्याको विकास नै आजको आवश्यकता हो ।

नेपालमा वि.स. १९६८ देखि जनसङ्ख्याको गणना गर्ने कार्य हुँदै आएको हो । पछिल्लो पटक नेपालमा वि.सं. २०६८ मा जनगणना गर्ने कार्य भएको थियो । नेपालमा प्रत्येक १० वर्षमा यो कार्य निरन्तर रहने प्रचलन विद्यमान रहेको छ । जनसङ्ख्याको गणना गर्ने कार्यबाट जनसङ्ख्याको वास्तविक आकार र अवस्थालाई उजागर गर्ने भएकोले थप विकासात्मक गतिविधिको निम्ति उपयुक्त योजना निर्माणको निम्ति समेत जनगणनाले सहयोग गर्दछ । जनसङ्ख्याको सबैखाले विवरणलाई समेटेर प्रस्तुत गर्न सकेको खण्डमा मात्र त्यो विश्लेषण उपयोगी हुनेछ । वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाको जनसङ्ख्या विवरण प्रस्तुति र विश्लेषण गरिएको छ । यसबाट नपाको वास्तविक अवस्था उजागर हुनेछ । यस नगरक्षेत्रमा वसोवास गर्ने मानिसहरुको उमेरगत, जातिगत, धर्मअनुसार ,समेतको जनसङ्ख्याको आकार र सोको विश्लेषण प्रस्तुत गरिएको छ ।

४.१ जनसंख्याको आकार

केन्द्रीय तथ्याकं विभागले प्रकाशित गरेको National Population and housing Cencus 2011 volume -1 अनुसार यस नगरपालिकाको समग्र जनसंख्या ५२१३७ रहेको छ । जसमा महिलाको संख्या २४९१६ र पुरुषको संख्या २७२२१ रहेको छ । १२०४५ घरपरिवारमा औषत परिवार संख्या ४.३३ र प्रतिवर्ग किलोमिटर जनघनत्व १४९२ रहेको छ भने सोही विभागले प्रकाशित गरेको National Population and hOusing Cencus 2011 Volume - 2 अनुसार नगरपालिकाको घरधुरी १२०२९, जनसंख्या ४७३१४ र औषत परिवार संख्या ३.९८ रहेका छ जसको वडागत वितरण तलको तालिका अनुसार रहेको छ ।

तालिका न. ८
जनसङ्ख्याको आकारको विवरण

क.स.	वडाहरु	कूल परिवार सङ्ख्या	कूलजनसङ्ख्या			औषत परिवार संख्या
			महिला	पुरुष	जम्मा	
१.	१.	७८९	१७७७	१६६३	३४३०	४.३५
२.	२.	७३०	१७३३	१३९१	३१२४	४.२८
३.	३.	५९०	१३७४	१३१८	२६९२	४.५६
४.	४.	११४६	२४३४	२२९५	४७२९	४.१३
५.	५.	१२२३	२६२४	२३६८	४९९२	४.०८
६.	६.	१७६७	३६८७	३९११	७५९८	४.३०
७.	७.	६७७	११७७	१०८८	२२६५	३.३५
८.	८.	१३००	३२६३	२२२०	४५८३	३.५३
९.	९.	६७५	१०७०	१२२५	२२९५	३.४०
१०.	१०.	१२०८	१९३६	२१२७	४०६३	३.३६
११.	११.	१५२२	३४७१	३००६	६४७७	४.२६
१२.	१२.	४०२	८७२	७९४	१६६६	४.१४
जम्मा		**१२०२९**	**२४५१८**	**२३३९६**	**४७९१४**	**३.९८**

स्रोतः Volume 02, NPHC

४.२ जनसंख्या वृद्धिको अवस्था

यस नगरपालिकाको विगत तीन जनगणना अवधीको जनसंख्याको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ । नगरपालिकाको जनसंख्या वृद्धि दर हेर्दा क्रमश घट्दो क्रममा रहेको देखिन्छ । २०४८ को जनगणना अनुसार ५.१८ प्रतिसत रहेको थियो भने २०५८ मा ३.८० प्रतिसत रहेको थियो र २०६८ को जनगणना अनुसार २.५ प्रतिसत रहेको छ ।

तालिका ०९
गत तीन वर्षको जनसंख्या र वृद्धि दर

वर्ष	२०४८		२०५८		२०६८	
	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
जनसंख्या	११२३०	१६०५६	१५६३८	१६०५६	२४५१८	२३३९६
वृद्धि दर	५.१८ %		३.८०		२.५०	

श्रोतः तथ्याकं कार्यालय, सुर्खेत

४.३ जनसंख्याको अव्यव विश्लेषण

जन्म, मृत्यु, विवाह दर्ता, सम्बन्ध विच्छेद र बसाइ सराइलाई व्यक्तिगत घटना भनिन्छ । यीनिहरुको पञ्जिकरण भनेको नै घटना दर्ता हो । वीरेन्द्रनगर नगरपालिकामा के कस्ता व्यक्तिगत घटनाहरु दर्ता भएका छन् तिनिहरुको विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ । जन्म २०६८ मा १०७० भएकोमा २०६९ मा ८७४ वालवालिकाको मात्र जन्म भएको देखिन्छ । मृत्यु २०६८ मा २३१

भएकोमा २०६९ मा यो संख्या घटेर १८१ हुनपुगेको देखिन्छ । विवाह दर्ता २०६८ मा ४८३ जोडि भएकोमा २०६९ मा ४३५ देखापर्दछ । बसाई सराइको अबस्था २०६८ मा आउनेको संख्या १४०४ र जानेको संख्या ९१५ देखिन्छ भने २०६९ मा यो संख्या परिवर्तन भएको छ । यसै गरेर सम्बन्ध विच्छेद २०६८ मा १ र २०६९ मा ० रहन गएको देखिन्छ । बसाई सराइ गरेका घरपरिवारको अनुपात घट्दो रुपमा देखापर्द छ । जन्मको तत्थ्यलाई हेर्दा महिला ३६३ हुदा पुरुष ५११ देखापर्दछ ।

तालिका न. १०

व्यक्तिगत घटना दर्ताको विवरण

विवरण	जन्म		मृत्यु		विवाह दर्ता जोडि		सम्बन्ध विच्छेद जोडि		बसाई सराई	
	वर्ष २०६८	वर्ष २०६९	वर्ष २०६८	वर्ष २०६९	वर्ष २०६८	वर्ष २०६९	वर्ष २०६८	वर्ष २०६९	वर्ष २०६८	वर्ष २०६९
महिला	५२४	३६३	६३	८०						
पुरुष	५४६	५११	१६८	१०१						
जम्मा	१०७०	८७४	२३१	१८१						
जोडि					४८३	४३५				
जोडि							१	०		
दर्ता संख्या									२५७	२५५
गएका									९१५	१८९
आएका									१४०४	८९५

स्रोतः वी.न.पा. पञ्जिकरण शाखा २०७०

४.४ नपाको उमेरगत जनसख्याः

यस न.पा.को उमेर अनुसारको जनसंख्या हेर्दा राष्ट्रिय जनगणना २०५८ का अनुसार ०-१४ वर्ष उमेर समूहका ३६.२ प्रतिसत, १५-५९ उमेर समूहका ५८.८८ प्रतिसत र ५९ देखी माथिका उमेर समूहका ४.८३ प्रतिसत मानिसहरु रहेका छन् । भने नपाको सामाजिक आर्थिक प्रोफाईल २०१२ तयार गर्ने क्रममा गरिएको सर्वेक्षण अनुसार उमेर समूह अनुसार वडागत जनसंख्या तालिकामा देखाय अनुसार रहेको छ ।

तालिका ११

उमेर समूह अनुसार वडाको जनसंख्या विवरण

वार्ड	० देखी १४		१५ देखी ५९		६० भन्दा माथि		जम्मा	१५ भन्दा कम र ५९ भन्दा माथि	आश्रित अनुपात
	संख्या	प्रतिसत	संख्या	प्रतिसत	संख्या	प्रतिसत		संख्या	
१	१,३३९	३५।१२	२,२१५	५८।०९	२५९	६।७९	३,८१३	१,५९८	१।३९
२	९०८	३०।५२	१,८५०	६२।१८	२१७	७।२९	२,९७५	१,१२५	१।६४
३	६४०	२७।४१	१,५२६	६५।३५	१६९	७।२४	२,३३५	८०९	१।८९

४	१,१२८	२९।३८	२,४४०	६३।५६	२७१	७।०६	३,८३९	१,३९९	१।७४
५	७४३	२४।४३	२,०४७	६७।३१	२५१	८।२५	३,०४१	९९४	२।०६
६	१,१३२	२४।९९	३,१०८	६८।६२	२८९	६।३८	४,५२९	१,४२१	२।१९
७	३१९	२७।१०	७८१	६६।३६	७७	६।५४	१,१७७	३९६	१।९७
८	९९२	२५।४६	२,६४१	६७।७७	२६४	६।७७	३,८९७	१,२५६	२।१०
९	२९६	२४।५६	८४७	७०।२९	६२	५।१५	१,२०५	३५८	२।३७
१०	९४८	२६।५८	२,३९५	६७।१६	२२३	६।२५	३,५६६	१,१७१	२।०५
११	१,३४३	२९।९६	२,८४८	६३।५३	२९२	६।५१	४,४८३	१,६३५	१।७४
१२	४२२	२४।९४	१,११८	६६।०८	१५२	८।९८	१,६९२	५७४	१।९५
जम्मा	**१०,२१०**	**२७।९३**	**२३,८१६**	**६५।१६**	**२,५२६**	**६।९१**	**३६,५५२**	**१२,७३६**	**१।८७**

श्रोत: नपाको सामाजिक आर्थिक प्रोफाईल २०१२

४.५ जातजाती अनुसार जनसङ्ख्या विवरण

वीरेन्द्रनगर नगरपालिकामा बसोबास गर्ने जातजातीहरुलाई विभिन्न भागमा वर्गिकरण गरिएको छ । बाम्हण, क्षेत्रीठकुरी, जनजाती र दलित जोकोइ पनि विभेदात्मक रुपबाट संख्याको हिसाबले सानो ठूलो भनेर भेदभाब गरिएको देखिदैन । वि.स. २०५८ सालको जनगणना अनुसार नगरपालिकामा रहेको कुल ३०२९९ जनसंख्यमा भन्दा मा सबै भन्दा धेरै ब्राहमण ७७३४ जना, दोस्रोमा क्षेत्री ६६९४ समुहको जनसंख्या छ भने सबै भन्दा थोरै मुस्लिम १.४ प्रतिसत रहेको छ ।

तालिका न. १२

जातजाती समुह अनुसार जनसङ्ख्या विवरण

जनसख्या	%	क्षेत्री	ब्राहमण	जनजाति	दलित	मुस्लिम	अन्य
३०,२९९		६६९४	७७६८	६३३७	५३६१	४३६	३४६९
	९५.५९	२२	२६	२१	१६.९१	१.४	११

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०५८

पुनश्च : २००१ को जनगणनामा उल्लेखित जातजातिहरु अपरिभाषित दलित (९७६ जना, ३.०८ प्रतिशत), अपरिभाषित जातजातिहरु (७९ जना, ०.२५ प्रतिशत) र अन्य (१७९ जना, १.०४ प्रतिशत) स्पष्टसँग जम्मा जनसंख्यामा उल्लेख गरिएको पाईदैन ।

नगरपालिकाको सामाजिक आर्थिक प्रोफाईल २०१२ अनुसार कुल जनसंख्या ३६५५२ मध्य सवै भन्दा वढी २६.९ प्रतिसत व्राम्हण, त्यसै गरी क्रमश: क्षेत्री २५.१६ प्रतिसत र सवै भन्दा कम जनसंख्या गुरुङको २.६१ प्रतिसत रहेको छ ।

तालिका १३

जातजाती समुह अनुसार जनसङ्ख्या विवरण

जनसख्या	%	क्षेत्री	ब्राहमण	मगर	ठकुरी	कामी	दमाइ	गुरुङ	सन्यासी	अन्य
३६५५२		९१९५	९८३१	५२६७	२८२१	२९८३	१७०७	९५४	१११७	२६७७
	१००	२५.१६	२६.९	१४.४१	७.७२	८.१६	४.६७	२.६१	३.०६	७.३३

स्रोत: नपाको सामाजिक आर्थिक प्रोफाईल २०१२

४.६ वडा अनुसार जनजातिहरुको जनसंख्या

जनजाति महासंघ सुर्खेतले २०७० सालमा गरेको जनजातिहरुको अध्ययन अनुसार यस नगरपालिकामा १९९८ परिवार जनजातिहरुको रहेको छ । जसमा सवै भन्दा वढि ९०८ परिवार वडा नं. ६ मा सवै भन्दा कम ५३ परिवार वडा नं. ९ मा रहेका छन् ।

तालिका न. १४

विरेन्द्रनगर नगरपालिकामा गरीएको जनजाति घरपरिवार सर्वेक्षणको शाराशं नतिजा

वडा न.	क्षेत्रफल व.कि.मि.	परिवार संख्या	जनजातिहरुको लिङ्ग अनुसार जनसंख्या			औषत परिवार संख्या	साक्षरता प्रतिसत		
			पुरुष	महिला	जम्मा		पुरुष	महिला	जम्मा
१	३	८०	१८४	२०७	३१९	५	८८.०४	७८.७४	८३.१२
२	३	१५३	३६८	३७८	७४६	५	९०.२२	८०.९५	८५.५२
३	४	१७	४८	४२	९०	५	९५.८३	८०.९५	८८.८९
४	३	१४५	३७४	३७१	७४५	५	९५.४५	८६.५२	९१.०१
५	६	३०८	८०८	८४९	१६५७	५	९०.४७	७२.९१	८१.४२
६	१	३३०	७४६	७२४	१४७०	४	९१.६९	८१.४९	८६.७३
७	१	७६	१६७	१६२	३२९	४	८९.८२	७५.३९	८२.९८
८	४	२४४	५४९	५७८	११२७	५	८५.६१	७४.०५	७९.६६
९	१	५३	११२	११८	२३०	४	८८.३९	७५.४२	८२.३०
१०	१	१२५	२८७	२९४	५८१	५	८३.२८	७६.८७	८०.०३
११	६	३९६	९४४	९८४	१९२८	५	९०.२५	८१.५०	८५.८३
१२	३	७१	१६२	१६३	३२५	५	८७.०४	७७.९१	८२.४६
जम्मा	**३६**	**१९९८**	**४७४९**	**४८७०**	**९६१९**	**५**	**८९.७७**	**७८.६०**	**८४.१४**

स्रोतः आदिवासी जनजाति नगर पार्श्वचित्र २०७०

४.७ वडा अनुसार दलितहरुको जनसंख्या

नेपाल राष्ट्रिय दलित समाज कल्याण संघ सुर्खेतले २०६१ गरेको अध्ययन अनुसार यस नगरपालिकामा कामी, सार्की, वादी, गाईन र दमाई लगाएतका पहाडे दलितहरुको वसोवास रहेको छ । यस क्षेत्रमा तराइ दलितहरुको वसोवास भएको पाइदैन । गाईनहरु वाड नं. ६ मा ६ परिवार मात्र वसोवास गर्दछन भने दमाईको पनि ११८ परिवार मात्र रहेको छ । यस नपामा सवै भन्दा वढी ३३२३ परिवार कामीहरुको रहेको छ ।

तालिका १५

वडाअनुसार वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाको दलितहरुको जनसंख्याको विवरण

वडाहरु	कामी	सार्की	बादी	गाईन	दमाई	जम्मा
१	६०१	६८	३४३			१०१२
२	२९९	४४	२३४			५७७
३	३०१		२२१			५२२
४	४५	६०५	१४८	६		८०४

५	३७५	१४५	२०२		९२	८१४
६	७७९	१५५	४१०			१३४४
७	४२	६५	५		५	११७
८	९७		४०			१३७
९	४९	४४	८०		२९	१९४
१०	१६८	६८	१०६			३४२
११	४४३	२३	३०८			७७४
१२	१२४	२४	२			१५०
जम्मा	३३२३	१२४१	२०९९		११८	६७८७

स्रोतः राष्ट्रिय दलित समाज कल्याण संघ, सुर्खेत २०६१

४.८ मातृभाषाको आधारमा जनसङ्ख्या विवरण

वीरेन्द्रनगर नगरपालिकामा नेपाली, मगर, गुरुङ, नेवारी, थारु, अवधि, वंगाली, भोजपुरि, धिमाल, हिन्दी, लीम्बु, मैगली, माझी, उर्दु, राजी, सेर्पा, सुनुवार, तामाङ, थुलुङ, लगाएत धेरै भाषा भाषीको प्रयोग हुन्छ वा बोलिन्छ । नेपाली भाषा बोल्नेहरुको संख्या सबै भन्दा बढी ३४०३० प्रतिसतले ९३.१० रहनगएको देखीन्छ । वडाहरुमध्य वडा नम्वर ६ मा सबैभन्दा बढी मातृभाषा नेपाली बोल्नेहरुको छ । वडा नं.७ मा सबैभन्दा कम १११० जनाले नेपाली भषा बोल्दछन् । थुलुङ, कोइकेयु, र बाइज मातृ भाषा बोल्नेको संख्या ३ मात्र रहन गएको देखिन्छ ।

तालिका न. १६

मातृभाषा अनुसार जनसङ्ख्याको विवरण

भाषा	वडाहरु													
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	जम्मा	प्रतिसत
नेपाली	३७८२	२८८४	२३०७	३७५१	२७६९	४१५५	१११०	३४५७	११५४	३४७७	३५६३	१६२१	३४०३०	९३.१०
मगर	१२	३६	१०	६८	१९९	४६	२८	३६१	२९	६६	७९५	५३	१७०३	४.६६
अवधी	१	०	०	०	०	९	१	०	१	०	१	०	१३	०.०४
बहिङ	०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०	०	१	०.००
बैजिक	१	७	०	०	०	०	२	०	१	४	०	०	१५	०.०४
बंगाली	०	०	०	०	०	३	०	१	०	०	०	०	४	०.०१
भोजपुरी	०	१	०	५	१३	३	३	५	०	०	०	०	३०	०.०८
च्याम्लिङ	१	०	०	०	०	५	०	०	०	०	०	५	११	०.०३
धिमाल	०	०	०	०	०	५	०	०	०	०	०	०	५	०.०१
गुरुङ	१	४०	१	०	३२	३७	१५	६	०	०	२२	९	१६३	०.४५
हिन्दी	०	०	०	५	२	५२	०	२	०	०	६	०	६७	०.१८
झागर	१	१	४	०	०	१	०	०	०	०	२	०	९	०.०२
कोइकेयू	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१	०.००
लिम्बू	०	०	०	०	०	६	०	०	०	०	०	०	६	०.०२
नेवारी	०	०	०	०	१२	७४	३	३१	०	५	०	०	१२५	०.३४
मैथिली	७	१	२	७	७	५५	५	७	५	१२	२	३	११३	०.३१
माझी	२	१	०	०	०	२	०	०	०	०	०	०	५	०.०१
उर्दु	०	०	०	०	०	५८	०	०	०	०	६६	०	१२४	०.३४
थारु	१	४	८	१	६	१६	९	२०	१३	२	१८	१	९९	०.२७
राजी	०	०	०	०	०	०	०	२	०	०	०	०	२	०.०१

शेर्पा	०	०	०	०	०	०	०	०	२	०	७	०	९	०.०२
सुनुवार	०	०	०	१	०	१	०	०	०	०	०	०	२	०.०१
तमाङ	०	०	१	०	०	१	१	०	०	०	०	०	३	०.०१
थुलुङ	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१	०	१	०.००
वन्टर	३	०	२	१	१	०	०	०	०	०	०	०	७	०.०२
अन्य	०	०	०	०	०	०	०	४	०	०	०	०	४	०.०१
जम्मा	३८१३	२९७५	२३३५	३८३९	३०४१	४५२९	११७७	३८९७	१२०५	३५६६	४४८३	१६९२	३६,५५२	१००

स्रोतः नपा सामाजिक आर्थिक प्रोफाईल २०१२

४.९ अपाङ्गता भएका जनसङ्ख्या विवरण

नगरपालिका अपांगताको क्षेत्रमा कार्य गर्ने गैरसरकारी संस्थाले गरेको एक अध्ययन अनुसार नेपालसरकारले वितरण गर्ने अपांगता परिचयपत्रको आधारमा यस नपा भित्र अतिअशक्त २१ जना, अशक्त ११२ जना, मध्यम १९५ जना र समान्य ६२ जन गरी कुल ३९० जना अपांगता भएका व्यक्तिहरु रहेका छन् ।

तालिका न. १७

बीरेन्द्रनगर नगरपालिकाको असहाय जनसंख्या

क्रं सं	विवरण	संख्या	प्रतिशत
१	अतिअशक्त	२१	५.३८
२	अशक्त	११२	२८.७१
३	मध्यम	१९५	५०
४	सामान्य	६२	१५.८९
	जम्मा संख्या	३९०	१००

स्रोतः वीनपा अपांगता प्रतिवेदन २०६६

अपांगताको प्रकार अनुसार हेर्दा शारीरिक अपांगता भएका मानिसहरु सवै भन्दा वढि १९२ जना र श्रवण सम्वन्धि समस्या भएका मानिसहरु सवै भनदा कम ३ जना रहेका छन् जसको विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १८

अपागंता अनुसार जनसंख्या

क्र:सं	अपाङ्गताको प्रकार	संख्या	प्रतिशत संख्या
१	शारिरिक	१९२	५९.४८
२	दृष्ट्रि सम्वन्धी अपाङ्गता	४९	१२.४६
३	सुनाई सम्वन्धी अपाङ्गता	८५	२१.७९
४	श्रवण दृष्ट्रि	३	०.७९
५	स्वर र वोलाई समन्धी	२७	६.९२
६	मानसिक अपाङ्गगता	१७	४.३५
७	वहु अपाङ्गता	१५	३.८४
	जम्मा	३९०	१००

स्रोतः वीनपा अपांगता प्रतिवेदन २०६६

वडाअनुसार अपांगता भएका मानिसहरुको विवरणलाई हेर्दा सवै भन्दा वढि अपांगता भएका मानिसहरु वडा नं. ११ मा ६२ जना र सवै भन्दा कम ११ जना वडा नं. ७ मा रहेका छन् । यस नपामा ५६ जना वालवालिका अपांगता भएका छन् । वालवालिकामा पनि सवै भन्दा वढि १३ जना वडा नं. ११ मा र सवै भन्दा कम १ जनामात्र वडा नं. २ मा रहेका छन् ।

तालिका १९

वडा अनुसार अपांगता भएका वालवालिको संख्या

वार्ड नं.	कुल जनसंख्या	वालवालिकाको संख्या
१	५३	८
२	२०	१
३	३०	३
४	२१	४
५	१६	३
६	४३	३
७	११	२
८	५०	४
९	२०	४
१०	४५	५
११	६२	१३
१२	१७	३
	३९०	५६

स्रोतः वीनपा अपांगता प्रतिवेदन २०६६/०७०

४.९ धर्म अनुसार नगरपालिकाको जनसंख्याः

नपाको सामाजिक आर्थिक प्रोफाईल २०१२ अनुसार यस नगरपालिका सवै भन्दा वढि ९०.२९ प्रतिसत हिन्दु धर्म मान्ने मानिसहरु रहेका छन् त्यसै गरी क्रमशः ५.०७ प्रतिसत वौद्ध, ३.५९ क्रिश्चियन, ०.६७ मुस्लिम, ०.२८ अन्य, ०.०५ सिख, जैन ०.०४ र ०.०१ किराँत धर्मालम्वीहरु रहेका छन् । जसको वडा अनुसार विवरण यस प्रकार रहेको छ ।

तालिका २०

धर्म अनुसार वडाको जनसंख्या

वार्ड	धर्म अनुसारको जनसंख्या															
	हिन्दु		क्रिश्चियन		वुद्ध		जैन		किरात		मुस्लिम		अन्य		सिख	
	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%	संख्यां	%	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%
1	3,098	81.25	498	13.06	106	2.78	1	0.03	2	0.05	3	0.08	89	2.33	16	0.42
2	2,533	85.14	191	6.42	244	8.20	0	0.00	0	0.00	3	0.10	3	0.10	1	0.03
3	2,238	95.85	43	1.84	54	2.31	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
4	3,573	93.07	79	2.06	172	4.48	5	0.13	1	0.03	6	0.16	3	0.08	0	0.00
5	2,694	88.59	51	1.68	290	9.54	1	0.03	0	0.00	5	0.16	0	0.00	0	0.00
6	4,031	89.00	143	3.16	252	5.56	0	0.00	2	0.04	99	2.19	2	0.04	0	0.00
7	1,124	95.50	29	2.46	22	1.87	0	0.00	0	0.00	2	0.17	0	0.00	0	0.00
8	3,680	94.43	69	1.77	144	3.70	0	0.00	0	0.00	4	0.10	0	0.00	0	0.00
9	1,154	95.77	15	1.24	34	2.82	1	0.08	0	0.00	1	0.08	0	0.00	0	0.00
10	3,466	97.20	48	1.35	49	1.37	0	0.00	0	0.00	3	0.08	0	0.00	0	0.00
11	3,760	83.87	143	3.19	460	10.26	5	0.11	0	0.00	110	2.45	5	0.11	0	0.00
12	1,653	97.70	4	0.24	26	1.54	0	0.00	0	0.00	9	0.53	0	0.00	0	0.00
Total	**33,004**	**90.29**	**1313**	**3.59**	**1853**	**5.07**	**13**	**0.04**	**5**	**0.01**	**245**	**0.67**	**102**	**0.28**	**17**	**0.05**

स्रोत: नपाको सामाकिज आर्थिक प्रोफाईल २०१२

परिच्छेद - ५
शहरीकरणको स्वरुप

ग्रामिण जनजीवनमा सडक, विजुली वत्ति, सञ्चार, पानी, वजार लगाएतका भौतिक तथा अन्य आर्थिक सेवा सुविधाहरुको पहाुच वृद्धि हुादै जाने क्रमलाई शहरीकरण भनिन्छ । शहरीकरण हुनु भनेको उक्त स्थानको भौतिक विकास हुनु पनि हो । शहरीकरणको सुविधाले गर्दा ग्रामिण स्तरका मानिसहरु उक्त स्थानमा एकतृत हुने गर्दछन् । यस अध्यायमा नगरपालिकाका वडा अनुसार वसोवासको अवस्था, घरको निर्माण तथा मानिसहरुको वसाईसरेर आउने प्रवत्तिलाई विश्लेषण गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

५.१ वसोवासको प्रकृति :

२०६८ सालको जनगणना अनुसार नगरपालिकाको जनघनत्व १४९२ प्रतिवर्ग कि.मि. रहेका छ । सवै भन्दा वढि जनघनत्व भएको वडा ६ नम्वर हो भने सवै भन्दा कम जनघनत्व भएको वडा १२ नम्वर हो । शहरी जनसंख्याको आधारमा यस नगरपालिका ५८ वटा नगरपालिका मध्य ३३ औं नम्वरमा पर्दछ ।

वीरेन्द्रनगर लगाएत सुर्खेत उपत्यकाकै वसोवास वि.सं. २०१७ साल पछि औलो उन्मुलन पश्चात भएकाले यहां वसोवास गर्ने अधिकांश घरधुरी जिल्ला वाहिरवाट वसाइ सरि आएको देखिन्छ यसै सन्दर्भमा वी.न.पा.को सामाजिक आर्थिक प्रोफाइल २०१२ का अनुसार ७५.२६ प्रतिशत घरधुरी जिल्ला वाहीरवाट वसाई सराइ गरि आएको उल्लेख छ भने वार्डगत रुपमा जिल्ला वाहिरवाट वसाई सरि आउने दर यस प्रकार रहेको देखिन्छ ।

तालिका २१

वडा अनुसार नगरपालिकामा वसाई सराई गरी आउने मानिसहरुको संख्या

वार्ड	विदेशवाट		उही जिल्लवाट		अन्य जिल्लावाट		जम्मा
	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%	
1	1	0.38	72	27.48	189	72.14	262
2	0	0.00	35	20.23	138	79.77	173
3	1	0.70	24	16.90	117	82.39	142
4	5	1.28	81	20.77	304	77.95	390
5	2	1.12	48	26.82	129	72.07	179
6	5	3.03	38	23.03	122	73.94	165
7	0	0.00	10	17.54	47	82.46	57
8	0	0.00	29	18.01	132	81.99	161
9	1	1.19	32	38.10	51	60.71	84
10	1	0.43	89	38.53	141	61.04	231
11	1	0.61	36	21.95	127	77.44	164
12	0	0.00	13	31.71	28	68.29	41
जम्मा	17	0.83	507	24.74	1525	74.43	2049

स्रोतः नपाको सामाजिक आर्थिक प्रोफाईल २०१२

५.२ घरको प्रकृति

वीरेन्द्रनगरमा अधिकांश व्यक्तिगत घरहरु रहेका छन् त्यसको अलावा यहाँ केही ठूला सरकारी घरहरु रहेका छन् भने न्यून मात्रामा व्यवसायिक कवलहरु रहेको देखिन्छ । यहाँका घरहको प्रकृतिलाई हेर्दा ६९.६५ प्रतिशत घरहरु RCC/RBC frame structure का घरहरु रहेका छन् भने २७.५० प्रतिशत घरहरु ढुंगा माटोको जोडाई भएका घरहरु छन् । त्यस्तै यस नगरमा २ प्रतिशत भन्दा कम कर्कट पाता र काठ, बांसका घरहरु समेत छन् भन्ने वी.न.पा.को सामाजिक आर्थिक प्रोफाईल २०१२ का अनुसार देखिन्छ । यसै प्रोफाइलका अनुसार वार्डगत घरको वनावट विवरण तल तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका २१
वार्ड अनुसार घरको प्रकार

वार्ड	R.C.C./R.B.C.		सिमेन्ट		वाँस		माटो		काठ		उत्तर नआएको		जम्मा	
	No	%	No	%	No	%	No	%	No	%	No	%	No	%
1	36	4.20	184	21.47	23	2.68	559	65.23	35	4.08	20	2.33	857	10.05
2	34	5.19	186	28.40	10	1.53	405	61.83	11	1.68	9	1.37	655	7.68
3	31	5.93	258	49.33	8	1.53	204	39.01	6	1.15	16	3.06	523	6.13
4	58	6.26	665	71.81	7	0.76	176	19.01	4	0.43	16	1.73	926	10.86
5	79	11.79	403	60.15	3	0.45	178	26.57	1	0.15	6	0.90	670	7.86
6	355	31.39	618	54.64	5	0.44	131	11.58	4	0.35	18	1.59	1131	13.27
7	49	17.19	175	61.40	0	0.00	61	21.40	0	0.00	0	0.00	285	3.34
8	116	12.07	699	72.74	0	0.00	140	14.57	0	0.00	6	0.62	961	11.27
9	29	10.10	236	82.23	0	0.00	20	6.97	0	0.00	2	0.70	287	3.37
10	100	12.00	633	75.99	0	0.00	94	11.28	1	0.12	5	0.60	833	9.77
11	238	23.17	507	49.37	9	0.88	260	25.32	4	0.39	9	0.88	1027	12.05
12	72	19.46	177	47.84	2	0.54	116	31.35	0	0.00	3	0.81	370	4.34
Total	**1197**	**14.04**	**4741**	**55.61**	**67**	**0.79**	**2344**	**27.50**	**66**	**0.77**	**110**	**1.29**	**8525**	**100.00**

स्रोतः नपाको सामाजिक आर्थिक प्रोफाईल २०१२

५.३ वसोवास अवस्था

वीरेन्द्रनगरको वसोवास अवस्था हेर्दा अधिकांश व्यक्तिहरु आफ्नै घरमा वसोवास गर्छन, वीरेन्द्रनगर मध्यपश्चिमाञ्चल क्षेत्रको क्षेत्रिय सदरमुकाम, जिल्लाको सदरमुकाम, क्षेत्रकै शैक्षिक केन्द्र समेत भएकाले यहाँ सरकारी कर्मचारी, शिक्षक, विद्यार्थी, प्रहरी र व्यापारी हरुले भाडामा घरहरुको प्रयोग गरेको पाइन्छ । नगर क्षेत्र भित्रको वसोवास अवस्थाका वारेमा तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका २२

घरको स्वामित्वको प्रकार

स्वामित्वको प्रकार	घरपरिवार	
	संख्या	%
व्यक्तिगत	6788	79.62
भाडामा	1418	16.63
राम्रो अवस्थामा नभएको	257	3.01
सरकारी जमिन	13	0.15
अन्य	49	0.57
जम्मा	**8525**	**100.00**

स्रोतः नपाको सामाजिक आर्थिक प्रोफाईल २०१२

५.४ घर निर्माणको अवस्था

वढ्दो शहरीकरणको मापनको रुपमा नयाँ निर्माण भएका घरहरुलाई पनि लिन सकिन्छ। वीरेन्द्रनगर नगरपालिकामा वार्षिक रुपमा कति नयाँ घरहरु निर्माण भएका छन् भन्ने कुराको विवरण तलको तालिकामा दिईएको छ। आर्थक वर्ष २०५५/०५६ द्वन्द्वको अवधि भन्दा पहिला, आर्थिक वर्ष ०६०/०६१ द्वन्द्वको चरम अवस्था र आर्थिक वर्ष ०६८ /०६९ र ०६९ /०७० को अवस्थालाई हेर्दा यस नपामा द्वन्द्वको अवस्था र त्यसपछि मात्र नयाँघर निर्माण वढि भएको पाईन्छ। वडागत रुपमा हेर्दा औषतमा वडा नं. ६ मा वढि घर वनेको पाईएको छ।

तालिका २३

वडा अनुसार नक्सापास र घरनिर्माणको अवस्था

वडा नं.	वर्ष							
	०५५/०५६		०६०/०६१		०६८ /०६९		०६९ /०७०	
	नक्सापास	निर्माण सम्पन्न	नक्सापास	निर्माण सम्पन्न	नक्सापास	निर्माण सम्पन्न	नक्सापास	निर्माण सम्पन्न
१	२	१	१२	५	२३	१५	२२	२६
२	१०	८	७	७	२१	१४	३०	३३
३	१५	७	१३	१४	२१	९	३८	२६
४	१०	४	२१	१६	५९	५२	८१	७१
५	१६	१५	२२	२५	२९	२३	३९	३४
६	३४	२५	३७	३५	८४	६९	९०	७७
७	९	९	४	९	१९	१२	२५	२०
८	२०	६	२३	२३	३९	३४	५८	३८
९	६	४	४	११	२१	१३	४०	२२
१०	१६	७	२७	१५	५६	३८	७४	४८
११	१२	०	७४	५३	७५	४४	१००	७९
१२	४	०	९	८	२१	१०	२४	२१
जम्मा	**१५४**	**८६**	**२५३**	**२२१**	**४६८**	**३३३**	**६२१**	**४९५**

स्रोतः नगरपालिका नक्शा उपशाखा, २०७०

परिच्छेद - ६
नगरको आर्थिक तथा रोजगारीको स्थिती

मानवीय आधारभूत आवश्यकताहरू खाना, नाना र छाना नै हुन् । यी आधारभूत आवश्यकताका सँगै उसलाई शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी जस्ता थप सेवा समेत आवश्यकता पर्दछ । जसबाट उसको ब्यक्तित्व विकासलाई समेत मद्दत पुग्न सकोस् साथै मानिसले सवल सक्षम भएर अगाडि वढ्नको लागि अझ थप सेवा र सुविधाहरू आवश्यक पर्दछन् । यी सवै पक्षहरूको आपूर्तिका लागि परिवारको आम्दानी (आर्थिक स्रोत) को स्तरले ठूलो भूमिका खेल्दछ । अझ हाम्रो जस्तो गरिब मुलुक जहाँ सामाजिक सुरक्षाको प्रत्याभूति राज्यकातर्फबाट हुन सकेको छैन त्यस्तो ठाउँमा झन् ब्यक्तिगत आय तथा सम्पत्ति नै ब्यक्तिको ब्यक्तित्व विकासको मूल आधार वन्दछ । व्यक्तिगत आयमा वृद्धि हुनका लागि उद्योग कलकारखाना स्थापना हुनुका साथै सजिलो सँग रोजगारिको श्रृजना हुनु पर्दछ ।

यस अध्यायमा वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाको आर्थिक अवस्थासँग सम्बन्धित विभिन्न पक्षहरूको वारेमा विश्लेषण तथा चर्चा गरिएको छ । जसमा उद्योगधन्दा, कलकारखाना, रोजगारी लगाएतका आर्थिक संरचनाका पक्षहरुआई समेटिएको छ । आर्थिक अवस्था भन्नाले कुनै पनि क्षेत्रमा वसोवास गर्ने निवासीहरूको उत्पादनको स्तर, पेशा ब्यवसायमा संलग्नताको अवस्था, तथा अन्य वित्तीय कारोवारहरूको एकीकृत रूपलाई नै वुझ्न सकिन्छ अथवा आफ्नो जीवनयापनका लागि गरिने उत्पादन, वितरण तथा विनिमयसँग सम्बन्धित क्रियाकलापहरू नै हुन् । यसरी नै आर्थिक हैसियत उजागर गर्ने पक्षहरू नै आर्थिक अवस्था भित्र पर्दछन् ।

६.१ पेशा तथा रोजगारि सम्बन्धि विवरण

नगरपालिकामा बसोबास गर्ने ३२६१ घरपरिवारको अर्थात ३८.२५ प्रतिसतमात्र सरकारी सेवामा संलग्न रहेका छन । व्यपार व्यबसायमा २४.०१ प्रतिसत, श्रम ज्यालामा ११.७४ प्रतिसत, कृषिमा ११. ४६ प्रतिसत, उद्योगमा ०. १८ प्रतिसत रहन गएको कुरा तालिकाबाट पनि थाहापाउन सकिन्छ ।

तालिका न. २४

आम्दानीको स्रोत अनुसार घरपरिवारको विवरण

स्रोतहरु	कृषि	व्यपार व्यवसाय	सेवा	ज्याला मजदुरी	उद्योग	अन्य
संख्या	९७७	२०४७	३२६१	१००१	१५	१२२४
प्रतिसत	११.४६	२४.०१	३८.२५	११.७४	०.१८	१४.३६

स्रोतः नपा समाजिक आर्थिक प्रोफाईल २०१२

६.१.२ आर्थिक रुपले सक्रिय जनसंख्याको विवरण

१५ वर्ष देखि ५९ वर्ष समुहमा पर्ने २५,१६२ मध्य लगभग ९० प्रतिसत जनसंख्या आर्थिक रुपले सक्रिय भएको देखिन्छ । १० प्रतिसत जनसंख्या आर्थिक रुपले निक्रिय देखिन्छ । अध्ययनमा संलग्न भएकालाई पनि पेशाको रुपमा समावेश गरिएको छ । तलको तालिकामा जसको विवरण समेटिएको छ ।

तालिका नं. २५

आर्थिक रुपले सक्रिय जनसंख्याको विवरण

क.स.	पेशाहरु	महिला		पुरुष		जम्मा	
		संख्या	प्रतिसत	संख्या	प्रतिसत	संख्या	प्रतिसत
१.	अध्ययन	२६८१	४७.९९	२९०५	५२.०१	५५८६	२२.२०
२.	घरको काम	६२५५	९६.५०	२२७	३.५०	६४८२	२५.७६
३.	श्रम ज्याला	२६१	१९.४९	१०७८	८०.५१	१३३९	५.३२
४.	व्यापार	८४८	२९.४४	२०३२	७०५६	२८८०	११.४५
५.	खेति किसान	३६५	२८.४०	९२०	७१.६०	१२८५	५.११
६.	वैदेशिक रोजगार	४२	१२.२४	३०१	८७.७६	३४३	१.३६
७.	उद्योग	८	२२.८६	२७	७७.१४	३५	०.१४
८.	व्यरोजगार	७५	४९.३४	७७	५०.६६	१५२	०.६०
९.	क्षमता वा रोजगार	४१	२२.६५	१४०	७७.३५	१८१	०.७२
१० .	सरकारी सेवा	८१४	१९.००	३४७०	८१.००	४२८४	१७.०३
११.	अन्य	९१	२०.३१	३५७	७९.६९	४४८	१.७८
१२.	छैन	१०७३	४९.९८	१०७४.	५०.०२	२१४७	८.५३

स्रोतः नपाको समाजिक आर्थिक प्रोफाईल २०१२

६.२ घरपरिवारको आम्दानि खर्चको विवरण

खास नगरपालिका क्षेत्रमा कृषि जमिनको उपलब्धता कम छ तर पनि सामान्य रुपमा सबैले खेतिपाति गरेको पाईन्छ ।

६.२.१ परिवारको वार्षिक आम्दानि विवरण

परिवारको आम्दानिको आधारमा गरिविको मापन गर्ने काम हुन्छ । एकजना व्यक्तिलाई १ दिनमा २१४४ क्यालोरिको आबस्यता पर्दछ वीरेन्द्रनगर नगरपालिकामा १३३ घरपरिवारको रु २०६२ मात्र आम्दानि भएको देखिन्छ । रु २०६३ देखि ४१२५ सम्मको परिवार संख्या १९० रहन गएको देखिन्छ । रु ४१२६ देखि ६१८७ सम्मको घरपरिवार संख्या ५०९ रहन गएको छ । वडाअनुसार १ ,

२, र ३ गरिविको रेखामुनि रहन गएको देखिन्छ भने वडा न. ६, ८, ९, ११, १२ मा औषत आम्दानि बढि देखिन्छ अथवा ३.९७ प्रतिसत र ९७.४४ प्रतिसत देखिन्छ ।

तालिका न. २६
आम्दानिको आधारमा घरपरिवार संख्याको विवरण

आम्दानिको तह	रु. २०६२ सम्म	रु. २०६३ देखि रु. ४१२५ सम्म	रु. ४१२६ देखि रु. ६१८७ सम्म	रु. ६१८८ भन्दा माथि	जम्मा
संख्या	१३३	१९०	५०९	७६९३	८५२५
प्रतिसत	१.५६	२.२३	५.९७	९०.२४	१००.००

स्रोतः नपाको समाजिक आर्थिक प्रोफाईल २०१२

६.२.२. परिवारको वार्षिक खर्च विवरण

मासिक खर्चलाई चार परिच्छेदमा विभाजन गरिएको छ । एकतिहाई घरपरिवारको मासिक खर्च रु. ६१८७ झण्डै ८९.८९ प्रतिसत, कम रु. २०६२ वा ०.२२ प्रतिसत देखा पर्दछ । ३ देखि ८ प्रतिसत घरपरिबारको रु. २०६३ देखि रु. ४१२५ रहन गएको देखिन्छ ।

तालिका न. २७
घरपरिवारको मासिक खर्चको विवरण

विवरण	रु. २०६२ सम्म	रु.२०६३ देखि रु. ४१२५	रु. ४१२६ खेखि रु. ६१८७	रु. ६१८८ भन्दा माथि
वडाहरु	१, २, ५ र ७	३, ४, ८ र ११		६, ९, १०, १२
प्रतिसत	०.२२ प्रतिसत	३ देखि ८ प्रतिसत		८९.८९ प्रतिसत

स्रोतः नपाको समाजिक आर्थिक प्रोफाईल २०१२

६.२.३ ऋणको विवरण र प्रयोजन

नगरपालिकामा विभिन्न उद्धेश्यको लागि ऋणलिनेको परिवार संख्या ३,८५३ वा ३२ प्रतिसत घरपरिवार देखा पर्दछन् जुनकुरा तालिकाबाट थाहापाउन सकिन्छ । लगभग ३७ प्रतिसतले व्यापार व्यबसायको लागि ऋण लिएका छन् भने जमिन खरिद र घरनिर्माणमा ३२.९१ प्रतिसत छ यसै गरेर बाकीले कृषि, शिक्षा, औषधि उपचार र सांस्कृतिक पर्वहरु मनाउन ऋण लिने गरेको पाइन्छ । वडा अनुसार सबै भन्दा वढी घरपरिवारले वडा नं. १० मा ब्यक्तिगत र सस्थागत रुपमा ऋण लिएको देखिन्छ । ब्याक्तिगत रुपमा वडा नं. १० मा सबै भन्दा बढि ऋण लिएको देखिन्छ । ब्यक्तिगत रुपमा सबैभन्दा कम ऋण लिने वडा नं. ७ मा देखिन्छ । सबै भन्दा वढि अनौपचारिक सस्थावाट ऋण लिने पनि वडा नं. १० मा नै देखिन्छ ।

तालिका न.२८

ऋणलिने घरपरिवारको विवरण

विवरण	व्यापार	घरजग्गा खरिद	घरव्यवहारिक	चडपर्वको लागि	कृषि कार्यको लागि	शिक्षा	औषधि उपचार	वैदेशिक रोजगारको लागि	अन्य
प्रतिसत	३७.८९	२५.४५	२२.३८	२.४८	६.५८	२५.४५	६.७८	६.०६	०.८६

स्रोतः नपाको समाजिक आर्थिक प्रोफाईल २०१२

६.३ भूमिको प्रकार तथा स्रोतको विवरण

नगरपालिकाको खेती योग्य जमिनको कूल क्षेत्रफल १८५१ हेक्टर छ, जसमध्य कृषि योग्य ११६३ हेक्टर, कृषि गरिएको ११४८ हेक्टर र सिचित क्षेत्र ८४२ हेक्टर रहन गएको देखिन्छ । कमाएको जग्गाको विवरण तालिकामा समावेश गरिएको छ ।

तालिका न. २९

नगरपालिकाको जमिनको विवरण

	कुल क्षेत्रफल (हे.)	कृषि योग्य क्षेत्रफल (हे.)	कृषि गरिएको क्षेत्र फल -हे)	संचित क्षेत्र -हे.)
	१८५१	११६३	११४८	८४२
जम्मा	१८५१	११६३	११४८	८४२

स्रोतः जिल्ला कृषि विकास कार्यालय सुर्खेत २०७०

६.३.१ नगरक्षेत्रमा हुने प्रमुख नगदे वालीहरु र उत्पादन : (मे.टन)

नगरका सबै वडाहरुमा सामान्यतया सबै किसिमको खेतिवालि गर्ने गरेको पाईन्छ । आलु, काउली, मुला, गाजर, रामतोरिया, काक्रा , बोडि, सिमि लगाएतका तरकारिहरु लगाउने परम्परा भएपनि विशेषिकृत रुपमा एउटा मात्र तरकारि खेतीगर्ने कार्यको थालनि भैसकेको छैन । यसमा जिल्ला कृषि विकास कार्यालय सुर्खेतले दिएको सूचनाको आधारमा गत तीन वर्षको स्थिति विवरण समावेश गरिएको छ । दाल वालिको उत्पादन मौसम अनुसार फरक पर्न गएको पाईन्छ ।

तालिका न. ३०

नगरक्षेत्रमा हुने प्रमुख नगदे वालीहरु र उत्पादन विवरण -मेटन)

क्र.स.	आलुवाली			दाल वाली			तेलहन वाली		
	अ.व.०६ ७/०६८	अ.व.०६ ८/०६९	अ.व.०६ ९/०७०	अ.व.०६ ७/०६८	अ.व.०६ ८/०६९	अ.व.०६ ९/०७०	अ.व.०६ ७/०६८	अ.व.०६ ८/०६९	अ.व.०६ ९/०७०
	१३८	१५०	१२३	२३३	२४९	२४१	११४	११७	१२०
जम्मा	१३८	१५०	१३३	२३३	२४९	२४१	११४	११७	१२०

स्रोतः जिल्ला कृषि विकास कार्यालय सुर्खेत २०७०

६.३.२ नगरक्षेत्रमा हुने प्रमुख खाद्यान्न वालीहरु र उत्पादन : मे.टन

तालिका नं. ३१

प्रमुख खाद्यान्न वालीहरु

	धान वाली			मकै वाली			गहुा वाली		
	आ.व. ०६ ७ /०६८	आ.व. ०६ ८ /०६९	आ.व. ०६ ९ /०७०	आ.व. ०६ ७ /०६८	आ.व. ०६ ८ /०६९	आ.व. ०६ ९ /०७०	आ.व. ०६ ७ /०६८	आ.व. ०६ ८ /०६९	आ.व. ०६ ९ /०७०
	८८८	१२८८	१२२३	१११०	१२२१	१०९८	१३६०	१४६८	१३६
जम्मा	८८८	१२८८	१२२३	१११०	१२२१	१०९८	१३६०	१४६८	१३६

स्रोतः जिल्ला कृषि विकास कार्यालय सुर्खेत २०७०

६.३.३. नगरक्षेत्रमा हुने प्रमुख तरकारी वालीहरु र उत्पादन

तलीका नं. ३२

प्रमुख तरकारी वाली र उत्पादन

	तरकारी वाली			तरकारी वाली				तरकारी वाली	
	आ.व. ०६ ७ /०६८	आ.व. ०६ ८ /०६९	आ.व. ०६ ९ /०७०	आ.व. ०६ ७ /०६८	आ.व. ०६ ८ /०६९	आ.व. ०६ ९ /०७०	आ.व. ०६ ७ /०६८	आ.व. ०६ ८ /०६९	आ.व. ०६ ९ /०७०
	५३३८	५४१८	५४५१	५३३८	५४१८	५४५१	५३३८	५४१८	५४५१
जम्मा	५३३८	५४१८	५४५१	५३३८	५४१८	५४५१	५३३८	५४१८	५४५१

स्रोतः जिल्ला कृषि विकास कार्यालय सुर्खेत २०७०

६.४ कूल खाद्यान्न उत्पादनको स्थिति

नगरपालिका क्षेत्रमा जम्मा ३२ वटा कृषक समुह र ६०८ जना कृषक सो समुहमा समावेश भएका छन् । खाद्यान्न उत्तपादन ३६८६ मे.टन.भएको देखिन्छ ।

तालिका न. ३३

नगरपालिकामा खाद्यान्न उत्तपादनको स्थिति विवरण

क्र.स.	खाद्यान्न उत्पादन	कृषक समुह	सदस्य संख्या	विशेष उत्पादन
१	३६८६	३२	६०८	
जम्मा	३६८६	३२	६०८	

स्रोतः जिल्ला कृषि विकास कार्यालय सुर्खेत २०७०

६.४. १ कृषिसंग सम्बन्धि गैर सरकारी संघ/सस्था, विशेष कार्यक्रम, दातृ सस्थाहरु

वीरेन्द्रनगर नगरपालिकामा विभिन्न सरकारी गैर सरकारी संघ सस्थाहरुले कृषि क्षेत्रमा सहकार्य गरेर काम गरिरहेका छन् । कृषक पाठशाला, वेमौसमि तरकारी खेति जस्ता कार्यक्रममा कारीदास र उच्च मूल्य कृषि वस्तु विकास आयोजना जस्ता दातृ सस्थाले नवज्योति केन्द्र लाटिकोइली र वतावरण सुधार समाज जस्ता गै.स.स. को सहकार्यमा संचालनमा छन् ।

तालिका नं ३४

कृषिसंग सम्बन्धि गैर सरकारी संघ/सस्था, विशेष कार्यक्रम, दातृ सस्थाहरु

क.स.	गैर सहकारी सस्थाको नाम	कार्य गर्ने वडाहरु	विशेष कार्यक्रम	दातृ सस्था
१	नवज्योति केन्द्र लाटिकोइली	वडा न. ३	कृषक पाठशाला	कारीदास
२	वतावरण सुधारसमाज	वि.न.पा. १	वेमौसमि तरकारी खेति	उच्च मूल्य कृषि वस्तु विकास आयोजन (HVAP)

स्रोतः जिल्ला कृषि विकास कार्यालय सुर्खेत २०७०

६.५ पशुपालन तथा सेवाको विवरण

६.५.१ पशुपालन तथा उत्पादन

नगरपालिकाका १२ वटै वडाहरुमा पशुपालन गरिएको छ । उद्योगको रुपमा नभएर जिविकोपार्जको रुपमा पशुपालन गरेको देखा पर्दछ । गाई, भैसी, गोरु, रागा, भेडा, बाख्रा, सुगुर, बागुर जस्ता पशुहरु सामान्य रुपमा पालिएको छ ।

तालिका न. ३५

पशुपालन र उत्पादनको विवरण

वडा नं.	गाई/गोरु	भैसी/राङ्गा	खसि/वोका	सुगुर/वगुंर	कुखुरा	कुकुर
२	६०४	१२२	७१९	८३	२०००	३०
२	६२१	१४२	७५५	८४	३०००	३८
३	५२८	१६३	७६६	४५	५०००	५१
४	५१८	१७५	६७७	३१	५५००	६२
५	२३०	७७	४१९	८५	४०००	४२
६	५	....	३००	५५	१५००	२५०
७	३५०	२१८	८२९	५०	४०००	१६०
८	३४४	२१५	६५०	७५	४२००	८५
९	३८५	२१०	५६०	६५	५०००	९०
१०	४६१	२३०	५६५	७५	४०००	८२
११	४१०	१३०	४६८	१२०	७०००	५४
१२	६०५	३१०	५६८	८५	३०००	४९
जम्मा	५०६१	१९९२	७२७६	७७३	४८५००	९९३

स्रोतः जिल्ला पशु सेवा कार्यालय सुर्खेत २०७०

६.५.२ नगर क्षेत्रमा हुने अण्डा मासु जन्य पर्दाथको उत्पादन

तालीका नं. ३६

नगर क्षेत्रमा हुने मासु तथा अण्डा जन्य पर्दाथको उत्पादनको विवरण (मे.ट १००० के.जी मा)

वडा नं.	खसीको मासु (मे.ट)		कुखुराको मासु		रागाको मासु		वंगुरको मासु		अण्डा (१००० मा)	
	अ.व.०६८/०६९	अ.व.०६९/०७०	अ.व.०६८/०६९	अ.व.०६९/०७०	अ.व.०६८/०६९	आ.व.०९/०७०	अ.व.०६८/०६९	आ.व.०९/०७०	अ.व.०६८/०६९	आ.व.०९/०७०
१	१६.५	१६	१६	१७	५	५	६	६.५	७	७
२	१७	१७.५	१७	१८	६	६	६.५	७	८	८
३	१८	१८.५	२८	३२	७	७	४	४	१०	१०
४	१३.५	१४	३१	३१	७	७	६.५	७	११	१०
५	१०	११	२३	२३	२.५	२.५	६.५	७	३८०	३६०
६	७.५	७.५	९	९	..	..	५	५	३००	२५०
७	२०	२०	२४	२४	१०	१०	४.५	४.५	१०	१२
८	१४.५	१५.५	२५	२५	१०	११	६	६	३५०	४५०
९	१४	१४	३९	२९	९.५	९.५	५.५	५.५	८	८
१०	१४	१४	२५	२५	१०	१०	६	६	२००	१२०
११	१२	१२	२५	२५	५	५	११	११	१३००	१२५०
१२	१४	१४	२०	२०	१५	१५	८	८	२००	१२०

स्रोतः जिल्ला पशु सेवा कार्यालय सुर्खेत २०७०

६.५.३ मासुजन्य पदार्थको आयात निर्यात अवस्था

तालीका नं. ३७

नगरपालिकामा मासुजन्य पदार्थ तथा दहिदुधको आयात निर्यातको विवरण (टनमा)

वडा नं.	मासु (टनमा)			अण्डा हजारमा			दहि र दुध		
	उत्पादन	खपत	वचत	उत्पादन	खपत	वचत	उत्पादन	खपत	वचत
१	६०	१०	५०	७	७	०	४४२१०	१६२५०	२७९६०
२	६८	१३	५५	८	८	०	४४३५०	१४११०	३०२४०
३	७०	१५	५५	१०	१०	०	४८५००	१९५८०	२८९२०
४	७३	१५	३६	११	११	०	४८९८०	२१२५०	२७७३०
४	४०	१०	३०	३०	३०	२३०	२६६५०	११२२०	१५४३०
६	८	८	०	२००	२००	१००	१०२५१	५१५०	५१०१
७	४०	१५	२५	१२	१२	०	२३६७०	७५५०	१६१२०
८	७५	५०	२५	१८०	१८०	२७०	८४४५०	१९९५०	६४५००
९	५८	२५	३३	८	८	०	२२२६०	४९९०	१७२७०
१०	५५	३०	२५	८०	८०	४०	४१५००	९५००	३२०००
११	६०	३२	२८	२००	२००	१०५०	९३६७०	२०३५	९१६३५
१२	६२	३५	२७	५०	५०	७०	१९५०००	५०४७०	१४४५३०
जम्मा	६१२	२५८	३७९	२०२६	६२६	१५६०	६४३७००	१८२१५५	५०१४३६

स्रोतः जिल्ला पशु सेवा कार्यालय सुर्खेत २०७०

६.५.४ पशुपालनका पकेट क्षेत्रहरु

तालिका नं. ३८

नगरपालिका क्षेत्रमा विशिष्टिकृत पशुको विवरण

वडाहरु	पकेट क्षेत्र	विशिष्टकृत पशु
१	बाखा गाई भैसी सुगुंर बंगुर	खसी
२	बाखा तथा कुखुरा भैसी सुगुंर बंगुर	खसी तथा वोइलर
३	कुखुरा भैसी सुगुंर बंगुर	वोइलर
४	कुखुरा भैसी सुगुंर बंगुर	वोइलर
५	बाखा वंगुर र कुखुरा भैसी सुगुंर बंगुर	खसी वगुंर वोइलर
६	खसी	खसी
७	गाई बाखा कुखुरा भैसी सुगुंर बंगुर	जर्सी गाई
८	गाई बाखा कुखुरा भैसी सुगुंर बंगुर	जर्सी गाई
९	गाई कुखुरा भैसी सुगुंर बंगुर	जर्सी गाई वाइलर
१०	गाई कुखुरा भैसी सुगुंर बंगुर	जर्सी गाई
११	गाई कुखुरा भैसी सुगुंर बंगुर	जर्सी गाई वगुंर लेयस
१२	गाई भैसी बाखा भैसी सुगुंर बंगुर	जर्सी गाई मर्रा भैसी

स्रोतः जिल्ला पशु सेवा कार्यालय सुर्खेत २०७०

६.५.५ नगरपालिकामा दुग्ध जन्य पर्दार्थको उत्पादन अवस्था - गत तीन आ.व.को)

तालिका न. ३९

नगरपालिकामा दुग्ध जन्य पर्दार्थको उत्पादन

वडा न.	दुध			दहि			घिउ		
	आ.व.२०६७/०६८	आ.व.२०६८/०६९	आ.व.२०६९/०७०	आ.व.२०६७/०६८	आ.व.२०६८/०६९	आ.व.२०६९/०७०	आ.व.२०६७/०६८	आ.व.२०६८/०६९	आ.व.२०६९/०७०
१	४१२००	४२९८०	४४२१०	५२३०	६१५०	६६७०	२६२	३१०	३३४
२	४२५००	४२९९०	४४३५०	५३५०	६२८०	६७५०	२७५	३५०	३६५
३	४५३४५	४७९००	४८५००	६७००	७१५०	७५२०	२८९	३६०	३८५
४	४६१००	४८२००	४८९८०	६८००	७२९०	७८८५	२९०	३६५	३९०
५	२३६२०	२५२५०	२६६५०	४५००	४६८५	४७२०	२१०	२३५	२६०
६	१२३५०	१२५००	१०२५०	१५००	१३००	१२५०	५०	५५	४८
७	५५२३०	२०१०५	२३६७०	७२९०	७४६०	७२५०	१२५	२९०	२४०
८	७१३०९	७७२३०	८४४५०	१२४१०	१२६९०	१३९५०	५८०	६२०	६६०
९	१६९२०	१९२३०	२२२६०	३८००	४१२०	४३९०	१९०	२६०	३१०
१०	३५३१०	३८२००	४१५००	७२५०	७९९०	८२००	३२०	४१०	४९०
११	८५२३०	९०१०५	९३६७०	१०२५०	१२४७०	१४२५०	५०५	५९०	६४०
१२	१४०३०५	१६५०००	१९५०००	२९५००	३५३५०	४५५०	१२९५	१३८०	१५८०

स्रोतः जिल्ला पशु सेवा कार्यालय सुर्खेत, २०७०

६.६ नगरपालिकावाट निकासि हुने वस्तुहरुको विवरण

एकठाउबाट अर्को ठाउमा वस्तुहरुको आयात र निर्यात सामान्यतया भैरहेको हुन्छ । यो नगरपालिकाबाट अन्य ठाउमा निर्यात गरिने वस्तुहरुको विवरण तालिका नं. ४० मा समावेश गरिएको छ । वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाको पहिचानिक उत्पादन हो । खसीबाख्रा, भैसी, खानिजन्य वस्तहरु, खाद्यवालि, घरेलु उत्पादन लगाएत निम्नानुसारका वस्तुहरुको निर्यात हुन्छ ।

तालिका न. ४०

नगरपालिकाबाट निकासिजन्य वस्तु तथा सामग्रीहरुको विवरण

क्र.स	निर्यातजन्य बस्तुहरु		आयातजन्य बस्तुहरु			आयात गर्ने ठाउ
			किसिम	परिणाम		
१	घिउ	३४०००० के.जि	चामल	९९१००	संख्या	नेपालगंज र बुटवल
२	जडिबुटि	१०००० बोरा	साबुन	५१३५	संख्या	नेपालगंज, बुटवल, कपिलवस्तु र काठमाडौं
३		८-१००००	स्टेशनरि	१९३८०	संख्या	कपिलवस्तु र काठमाडौं
४	खोटो	१०००० क्वीन्टल	किताब	४३००	संख्या	काठमाडौं
५	आलु	५ देखि ७ क्वीन्टल	खेलकुद सामाग्री		संख्या	काठमाडा
६	टिमुर	४ देखि ५ क्वीन्टल	कलम		संख्या	बुटवल र काठमाडौं
७	तेजपत्ता	२-३ क्वीन्टल	फायल		संख्या	बुटवल र काठमाडा
८	मह	४ देखि ५ क्वीन्टल	चकलेट		संख्या	बुटवल र काठमाडा
९			विस्कुट		संख्या	बुटवल र नेपालगंज
१०			फर्निचर		संख्या	काठमाडौं
११			सिमेन्ट	५५००	व्याग	बुटवल र नेपालगंज
१२			फलामे छड	४४१०००	के.जि.	नेपालगंज र बीरगंज
१३			पेन्टस	१५००	संख्या	बीरगंज काठमाडौं
१४			तेल	२०००	लिटर	बीरगंज
१५			पल्स	१२००	संख्या	नेपालगंज
१६			लुगा	१२६८७	संख्या	काठमाडौं र नेपालगंज
१७			घरायसि सामान	४२५०	संख्या	काठमाडौं र नेपालगंज
१८			नुडल्स		संख्या	काठमाडौं र नेपालगंज
१९			पीठो		के.जि.	काठमाडौं र नेपालगंज
२०			ब्याटरी		संख्या	विराटनगर
२१			नुन		संख्या	नेपालगंज

२२			कोकाकोला		संख्या	नेपालगंज
२३			चुरोट	६०००	संख्या	जनकपुर
२४			जुत्ता चप्पल	१८००	संख्या	काठमाडौं
२५			चिया	४८०	के.जि	कपिलवस्तु काठमाडौं
२६			फोम	३६०	संख्या	काठमाडौं
२७			साइकल	६०	संख्या	नेपालगंज
२८			तार	४००००	मिटर	नेपालगंज
२९			कार्पेट	४००	संख्या	काठमाडौं

स्रोतः उद्योग बाणिज्य संघ, २०६४

६.७ अन्य आर्थिक विकासका सम्भावनाहरु

वनजंगल, हावा पानी यसको व्यवस्थापनले नगरवासिलाई लाभ मिल्ने कुरा एक ठाउमा छ भने अर्को ठाउमा वातावरणमा अनुकूलताको अवस्था रहिरहन्छ । प्राकृतिक सम्पदाले धनि मानिएको नेपाल र त्यसको क्षेत्राधिकार भित्रपर्ने वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्राधिकारमा पर्ने प्राकृतिक सम्पदाहरुको संरक्षण सम्वर्दन र उचित प्रयोग गर्नु पर्ने देखिन्छ । नगरका सामुदायिक वनको उचित व्यवस्थापन, कबुलियत वनव्यवस्थापन साथ साथै नगर क्षेत्रमा उपलब्ध जडिबुटि, वनपैदावारमा आधारित उद्योग, जैविक विविधताको संरक्षण एकठाउमा छ भने अर्को ठाउमा वन्ने जन्तुहरुको व्यवस्थापन पनि आजको महत्वको विषय हो । नदीनालाहरु, इनार कुवा, ऐतिहासिक पर्यटकिय स्थल जस्ता महत्वका विषय वस्तुलाई यो परिच्छेदमा विशेष महत्व दिईएको छ ।

६.७.१ वनजंगल

वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाको सबै वडाहरुमा वन क्षेत्र समावेश छैन । वडा न. ९, १० र ११ को क्षेत्राधिकार भित्र वन क्षेत्र नभएका करण क्षेत्राधिकार भन्दा बाहिर भेरी नदीको आसपासमा भेरी सा. व.उ. स. को नाबाट वनको उपभोग गरिएको छ । । नगर क्षेत्रको वनआई वनको विभिन्न भागमा वर्गिकरण नगरेर केवल उष्णप्रर्देशिय वनको रुपमा लिईन्छ किन भने यो क्षेत्र समुन्द्र सतहबाट ६६५ मि.को उचाइमा प्रर्दछ । यहा साल, सल्ला, सादन,टुनि, जमुना, रिठा र सिस्नो लादि जस्ता बोट विरुवा पाईन्छन् भने वन्य जन्तुहरुमा चितुवा, स्याल, बाादर, गुना, चाखुरा, ढुकुर, आदि जस्ता वन्य जन्तु र चराहरु पाईन्छन् । यो तालिकामा नगरक्षेत्रमा पाइने मुख्य जडिबुटिको नाम मात्र समावेश गरिएको छ ।

तालिका न. ४१

नगरपालिका क्षेत्राधिकार भित्र रहेको वन प्रजातिको विवरण

क्र.स.	वडाहरु	मुख्य जडिबुटीहरु
१.	१२	कुरिलो, अमला, हर्रो, बर्रो, बेल,
२.	१	कुरिलो, अमला, हर्रो, बर्रो, बेल,
३.	११	कुरिलो, अमला, हर्रो, बर्रो, बेल,
४.	११	कुरिलो, अमला, हर्रो, बर्रो, बेल,

५.	७	कुरिलो, अमला, हर्रो, बर्रो, बेल, भक्किमलो, काउलो, तेजपात, सिकारी लहरा, सिकाकाई, पखनवेद
६.	८	कुरिलो, अमला, हर्रो, बर्रो, बेल,
७.	१२	कुरिलो, अमला, हर्रो, बर्रो, बेल,
८.	३	कुरिलो, अमला, हर्रो, बर्रो, बेल, भक्किमलो, काउलो, तेजपात, सिकारी लहरा, सिकाकाई, पखनवेद
९	११ र १२	कुरिलो, अमला, हर्रो, बर्रो, बेल,
१०.	२	कुरिलो, अमला, हर्रो, बर्रो, बेल,
११.	९, १० र ११	कुरिलो, अमला, हर्रो, बर्रो, बेल,
१२ .	४	कुरिलो, अमला, हर्रो, बर्रो, बेल, भक्किमलो, काउलो, तेजपात, सिकारी लहरा, सिकाकाई, पखनवेद
१३.	५	कुरिलो, अमला, हर्रो, बर्रो, बेल, भक्किमलो, काउलो, तेजपात, सिकारी लहरा, सिकाकाई, पखनवेद
जम्मा	१३	

स्रोतः जिल्ला वन कार्यालय, सुर्खेत २०७०

६.७.२ सामुदायीक वन ब्यावस्थापनको विवरण

सामुदायीक वनकार्यक्रम लागुभएपछि विरेन्द्रनगर नगरपालिकामा जम्मा १३ वटा सामुदायी वनहरु दर्ता भएका छन् । दर्ता भएका सामुदायीकवनहरु सम्वन्धित उपभोगताहरुलाई हस्तान्तर गरिएका छन् । हाल सम्म १८५१ हेक्टर क्षेत्रफल वन ब्यावस्थापनबाट, २८२४६ जनसंख्याले लाभलिएका छन् । यसको विवरण तालिका नं. ४२ मा समाबेस गरिएको छ ।

तालिका नं. ४२
सामुदायीक वनको विवरण

क.स.	सामुदायीक वनको नाम	वडा न.	क्षेत्रफल (हेक्टरमा)	घरधुरि संख्या	जनसंख्या		
					महिला	पुरुष	जम्मा
१	नेवारे सा.व.उ.स.	१२	९६.८५	४५३	१०७२	१०३६	२१०८
२	कृष्ण सा.व.उ.स.	१	४४०	४०५	९८७	९७२	१९५९
३	जागृति सा.व.उ.स.	११	५७.२५	१४४	३५८	४१३	७७१
४	ढापकोलरी सा.व.उ.स.	११	१००.७५	६६५	१६२९	१६३९	३२६८
५	खारखोली सा.व.उ.स.	७	१५८.५०	३००	७३६	७४४	१४८०

६	कटकुवा सा.व.उ.स.	८	१०५.८३	७४९	१८८७	१८६७	३७५४
७	ढापदमारी सा.व.उ.स.	१२	३९.३८	७४	१७८	२१२	३९०
८	जनजागरण सा.व.उ.स.	३	२७७.६९	४६७	११८८	११७६	२३६४
९	भिमडोर सा.व.उ.स.	११ र १२	२६	१५०	४००	४७३	८७३
१०	त्रिपुरेश्वर सा.व.उ.स.	२	२०८	३९७	६३०	६१८	१२४८
११	भेरी सा.व.उ.स.	९,१० र ११	२०३	५४२	१४६३	१४४०	२९०३
१२	भैरम सा.व.उ.स.	४	३०२.३७	६९१	१७३७	१७५२	३४८९
१३	रामजानकी सा.व.उ.स.	५	३२२	७०३	१८७७	१७६२	३६३९
जम्मा							२८२४६

स्रोतः जिल्ल वन कार्यालय, सुर्खेत २०७०

६.७.३ प्राकृतिक, ऐतिहासिक तथा पर्यटकिय स्थलहरको विवरण

नगरपालिका क्षेत्रमा विशेष खालका ऐतिहासिक रमणिय स्थलहरु नभए पनि सम्भावना बोकेका ठाउहरु धेरै छन् । उपत्यकाबाट जुम्ला मगु सम्म पुग्न सक्ने केवलकार, नगरवासिको पनि पहिचानको रुपमा भएको काकेविहार, देउतीबज्यैको मन्दिर लगाएतका ठाउहरुको विकास नगरपालिकाको विकाससंग जोडिएको छ । यस्ता प्रकारका स्थानहरुले नगरको आर्थिक गवितधीमा केही हदसम्म सहयोग पुऱ्याएका छन् । नगरमा भएका सम्पदाहरुको विवरण तालिका न. ४३ मा समावेश गरिएको छ ।

तालिका न. ४३

प्राकृतिक ऐतिहासिक तथा पर्यटकिय स्थलहरुको विवरण

क्र.स.	प्राकृतिक, ऐतिहासिक र पर्यटकिय स्थलको नाम	रहेको ठाउ	सेवाहरु	नजिकको सडक देखिको दुरि	कै.
१	रक्तकाली देवी मन्दिर	वार्ड नं. १	पूजापाठ	सडक छेउमा	
२.	त्रिपुरेश्वर मन्दिर	वी.न.पा. वडा न २	पूजापाठ	सडक छेउमा	
३	कालिका मन्दिर, गणेश मन्दिर, गुम्वा	वी.न.पा. वडा न ५	पूजापाठ	सडक छेउमा	
४.	भैरव मन्दिर	वडा नं.४	पूजापाठ	सडक छेउमा	
५	शिव मन्दिर, राम मन्दिर, मस्जीद, कृष्ण मन्दिर	वडा नं.६	पूजापाठ	सडक छेउमा	

६	चर्च	वडा नं. ७	प्राथना	सडक छेउमा	
७	कपिलेश्वर शिवालय मन्दिर, वराजु मन्दिर (मगरजातिको)	वडा नं.८ इत्राम	पूजापाठ	सडक छेउमा	
८	घण्टाघर पार्क	वडा नं.९	वाल उद्यान एवं पार्क, उपत्यका अवलोकन	सडक छेउमा	
९	शिवमन्दिर, कृष्ण मन्दिर, चर्च	वडा न. १०	पूजापाठ	सडक छेउमा	
नगरपालिकाको क्षेत्राधिकार भित्र नभएका तर नगरवासिको उपयोगमा रहेका शिवमन्दिर, काकेविहार, देउतिबज्यै, चर्च, मस्जीत र बुलबुलेको तालले नगरपालिकाको स्वभा बढाएका छन् ।					

स्रोतः वी.न.पा. आवधिक योजना, २०६४

अनुसुचि ४४

कला साहित्य सम्वन्धि सक्रिय संस्थाहरु

क्र.स.	संस्थाको नाम	मुख्य गतिविधि	संस्था रहेको ठेगाना
१	बागिना समूह	वाद्य, गिति, नाट्य सम्वन्धि प्रस्तुति एवं तालिम	वी.न.पा ९
२	राष्ट्रिय लोक तथा दोहोरी गित प्रतिष्ठान शाखा सुर्खेत	लोक तथा दोहोरि गित उत्पादन एवं प्रशिक्षण	वी.न.पा.९
३	उज्वल कला परिवार	सांस्कृतिक कार्यक्रम उत्पादन	वी.न.पा.३
४	आरंग नेपाल	नाटक उत्पादन, प्रशिक्षण एवं अनुसन्धान	वी.न.पा ८
५	सप्तरंगी मोडल आर्टस	सास्कृतिक कार्यक्रम उत्पादन	वी.न.पा.१०
६	आरधना संगीत महाविद्यालय	शास्त्रीय गित संगित प्रशिक्षण एवं उत्पादन	वी.न.पा.३
७	वाङ्मय चौतारी	कृति प्रकाशन विमोचन, साहित्यीक कार्यक्रम संचालन	वी.न.पा.८
८	प्रगतिशिल लेखक संघ	साहित्यीक कार्यक्रम संचालन	वी.न.पा. ४
९	नेपाल लेखक संघ	साहित्यीक कार्यक्रम संचालन	वी.न.पा. ४
१०	म.प.गजल प्रतिष्ठान शाखा कार्यालय	गजल सम्वन्धि गतिविधी	वी.न.पा ६

स्रोतः वी.न.पा. कार्यलय, २०७०

यि संस्थाहरुमा संलग्न रहेर वीरेन्द्रनगरका ३ दर्जन भन्दा वढी कलाकार साहित्यकारहरुले राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरका कार्यक्रममा सहभागि हुने, राष्ट्रिय कलाकारका रुपमा स्थापित हुने, आफ्ना कृतिहरु प्रशारण एवं प्रकाशन गर्दै आएका छन् ।

परिच्छेद - ७
भौतिक तथा सार्वजनिक पूर्वाधार

सडक, सञ्चार, विधुत, खानेपानी लगायतका सेवाहरुको पूर्वाधारहरुलाई हामी भौतिक तथा सार्वजनिक पूर्वाधार भन्दछौं । यसप्रकारका सेवाहरुले नागरिकको दैनिक जीवनमा सहयोग पुग्ने भएकाले जति वढि पूर्वाधार सेवा हुन्छ त्यतिनै वढि वढि नगर समुन्नत रहेको मानिन्छ । कतिपय अवस्थामा पूर्वाधारहरु महिला, अपांगता तथा अन्य सीमान्तकृत क्षेत्र अनुसार मैत्री हुन नसक्दा सवैको पँहुच पुग्न सकेको हुँदैन । यस परिच्छेदमा नगरपालिका भित्र रहेका भौतिक तथा सार्वजनिक पूर्वाधारको विवरण समेटिएको छ ।

७.१ भौतिक पूर्वाधारः

वीरेन्द्रनगरमा राजधानी तथा अन्य स्थानसंग जोड्ने हवाई तथा सडक यातायातको सुविधा रहेको छ । एअरपोर्टको क्षेत्रफल २५२ हेक्टर रहेको छ । वाह्रै महिना एअरपोर्टमा वस्न सक्ने र कणार्ली अञ्चलमा नियमित उडान हुने र राजधानीसंगको उडान हाललाई वन्द भएको छ । यस नपावाट वाह्रै महिना राजधानी लगायत पोखरा, धरान, विरगँज, वुटवल, जाजारकोट, दैलेख, जुम्ला र महेन्द्रनगर लगाएत देशका प्रमुख सहरहरुमा नियमित वस सेवा सञ्चालनमा रहेका छन् ।

७.१.१ सडका यातायात

वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाको गुरुयोजना २०२९ अनुसार नगरक्षेत्रका लागि प्रस्तावित सडक ८२ किलोमिटर रहेकोमा विभिन्न स्थानमा खोलिएका सहमतिका सडक सहित वि.स. २०७० सम्म १०१.७६२ कि.मि. सडक खुलेको देखिन्छ । जसमा कालोपत्रे २७.५५ (रत्नराजमार्गको ७.५ किलोमिटर समेत), ग्राभेल ६०.३०३, कच्ची २१.४०९ कि.मि.रहेको छ । श्रोत नक्सा तथा स्पाईटल प्रोफाईल २०१२ अनुसार वडागत रुपमा सडक सञ्जालहरुको विवरण निम्नानुसार रहेको छ ।

तालिका ४५

सतहको प्रकार अनुसार सडकको वर्गिकरण विवरण (प्रतिसतमा)

वडाहरु	पक्कि सडक प्रतिसतमा	ग्रेभल सडक प्रतिसतमा	कच्ची सडक बाटो प्रतिसतमा	ढुङ्गावाला बाटो प्रतिसतमा	जम्मा
१.	३.११	७.७५	१९.९२	००	३१.७९
२.	१.५४	९.७७	१२.७५	००	२६.०७
३.	३.९६	६.२८	१५.८७	००	२९.११
४.	३.६१	९.०९	१२.९०	००	२९.६०
५.	६.३४	९.९२	१६.५८	००	३७.८४
६.	९.०४	३.४७	३.११	०.१७	२१.७९
७.	८.१४	५.७६	४.२४	००	२५.१४
८.	६.९८	८.९६	७.५८	००	३१.५२
९.	४.१८	४.८६	१.७९	००	१९.८२

१०.	३.०२	७.९२	४.०७	००	२५.०१
११.	२.१८	२०.२०	२२.९६	००	५६.४४
१२.		७.७६	९.०७	००	२९.०४

स्रोतः स्रोत नक्सा तथा स्पाईटल प्रोफाईल २०१२

७.१.२ वीरेन्द्रनगर नगरपालिकामा वडाअनुसार सडकको पहुच

यो नगरपालिका काठमाण्डौंको सडक संजालसंग जोडिएको छ । नगरपालिका देखि काडमाण्डौं जाने सडक सबै पक्कि अबस्थामा छ । नगरका सबै वडाहरुमा सडकको पहुच छ तर समान खालको छैन । वडा न. ६ मा सबै भन्दा बढि ८८५ कि.मि. सडक पक्कि छ भने सबै भन्दा कम वडा न. १, २, ७ मा देखा पर्दछ । तलको तालिकामा वडा अनुसार सडकको पहुचका विवरण समावेश गरिएको छ ।

तालिका नं. ४६

वडा अनुसार सडकको पहुचको विवरण

वडा हरु	पक्कि सडक		कच्ची सडक		ग्रेभल सडक		ढुङ्गावाला सडक		गोरेटो बाटो		जम्मा
	सडक	प्रतिसत	सडक	प्रतिसत	सडक	प्रतिसत	सडक	प्रतिसत	सडक	प्रतिसत	
१	७६	८.८७	४०८	४६.६१	२०७	२४.१५	१	०.१२	१६५	१९.२५	
२	७६	११.६०	२७३	४१.६८	१७८	२७.१८	५४	८.२४	७४	११.३०	
३	२०८	३९.७७	१५७	३०.०२	८०	१५.३०	९	१.७२	६९	१३.१९	
४	२३१	२४.९५	३०६	३३.०५	२०३	२१.९२	२३	२.४८	१६३	१७.६०	
५	२१४	३१.९४	१८६	२७.७६	९४	१४.०३	८५	१२.६९	९१	१३.५८	
६	८८५	७८.२५	११६	१०.२६	६०	५.३१	३१	२.७४	३९	३.४५	
७	७६	२५.६७	१०१	३५.४४	३७	१२.९८	८	२.८१	६२	२२.११	
८	२७४	२८.५१	३१०	३२.२६	२६७	२७.७८	३५	३.६४	७५	७.८०	
९	७७	२६.८३	११३	३९.३७	५५	१९.१५	३४	११.८५	८	२.७९	
१०	१९०	२२.८१	१७१	२०.५३	३२७	३९.२६	४९	५.८८	९६	११.५२	
११	१०७	१०.४२	४१९	४०.८०	२९८	२९.०२	६२	६.०४	१४१	१३.७३	
१२	१२४	३३.५१	१०६	२८.६५	७०	१८.९२	११	२.९७	५९	१५.९५	
जम्मा	२५३८	२९.७७	२६६६	३१२७	१८७६	२२.०१	४०२	४.७२	१०४३	१२.२३	

स्रोतः स्रोत नक्सा तथा स्पाईटल प्रोफाईल २०१२

७.२ यातायातका साधनहरु

७.२.१ सवारी साधनको विवरण

नपाको समाजिक आर्थिक प्रोफाईल २०१२ अनुसार नगरपालिकामा २३.७५ प्रतिसत मासिनहरु सँग साईकल रहेको छ । त्यसै गरी २३.९३ प्रतिसत मानिसहरु संग मोटरसाईकल, ०.६५ प्रतिसत मासिनहरु संग रिक्सा, ०.८३ प्रतिसत मानिसहरु सँज कार तथा जीप र २.०९ प्रतिसत मानिसहरु सँग ठूला सवारी साधनहरु रहेका छन् ।

तालिका न. ४७
सवारि साधनको विवरण

प्रकार	छ		छैन	
	संख्या	%	संख्या	%
साईककल	2,025	23.75	6,500	76.25
मोटरसाईकल	2,040	23.93	6,485	76.07
रिक्सा	55	0.65	8,470	99.35
कार, जीप तथा भ्यान	71	0.83	8,454	99.17
अन्य ठूला सवारी समाधन	178	2.09	8,347	97.91

स्रोतः नपाको सामाजिक आर्थिक प्रोफाईल २०१२

७.२.२ वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाबाट विभिन्न ठाँउमा जाने सवारि सुविधाको विवरण

यस नगरपालिकाबाट काठमाडौं, धनकुटा, वीरगंज, बुटवल, टिकापुर, राजापुर, महेन्द्रनगर, बाबियाचौर, जुम्ला, कालिकोट, जाजरकोट, सल्लिबजार, दैलेख, नेपालगंज, चौरासे आदि ठाउमा बस सेवा उपलब्ध छ । मध्यपश्चिमाञ्चल बस व्यवसायी समितिमा ३६० बस र माइक्रो बस संचालित छन् । काकेविहार बस व्यवसायी समितिका १९ र सुर्खेत बस व्यवसायी समितिका २० गरेर ३९९ बस र माइक्रो बस संचालन भएका छन् । तालिकामा गन्तब्य, भाडा दर, बस संख्या, बस छुटने समय र प्रति व्यक्ति भाडा दर पनि समावेश छ ।

तालिका न. ४८
म.प. बस व्यवसायी समिति सुर्खेतबाट विभिन्न ठाउमा जाने सवारि सुविधाको विवरण

क्र.स.	गन्तब्य	बस संख्या र माईक्रो बस जम्मा (३६०)	बस छुट्ने समय	भाडा प्रति व्यक्ति	
				दिवा	रात्री
१.	काठमाडौं		३, ३.४५, ४.३०, बजे		११९२
२.	नेपालगंज		५, ५.५०, ६.४०, ८.१०, ९.१०, १०, १०.२५, ११.१५ र ११.४० बजे गरेर ९ क्यू.	२५०	
३.	बुटबल			७००	
४.	टिकापुर			५६६	
५.	राजापुर			६००	
६.	महेन्द्रनगर		६ र ७ बजे २ क्यू.	६७०	
७.	बाबियाचौर विजौरा			५०७	
८.	टुनिबगर राकम			४५२	
९.	सल्लिबजार			३०४	

१०.	मालारानि			२५२	
११.	रामघाट			९८	
१२.	दैलेख			३२४	
१३.	विरगंज			११९७	
१४.	धरान		१ क्यू.		
१५.	जाजरकोट			७२०	
१६	सुर्खेत कालिकोट		७ क्यू.	७८५	
१७	डाडीमाडी		२ क्यू.	४८०	
१८	पोखरा		१ क्यू.		११९४
१९	धरमपोखरा		१ क्यू.	५८०	
२०	चौरासे		१ क्यू. ४ बजे	६०	
२१	कालिकोट काठमाडौं		१ क्यू.		१३४८
२२	सल्लीबजार काठमाडौ		१क्यू.		१३५२
२३	भेडाबार		२ क्यू. २ र ३ बजे	१४०	
२४	बालुवा		१ क्यू.	३००	
२५	गुमी पातिकाल्ला		१ क्यू.		

स्रोतः मध्यपश्चिमाञ्चल वस व्यवसायि समिति, २०७०

तालिका ४९

काँक्रेविहार बस व्यवसायी समिति सुर्खेतबाट विभिन्न ठाउमा जाने सवारि सुविधाको विवरण

१	काठमाडौं	८	२ क्यू.(४ र ५ बजे)		११९२
२	नेपालगंज	३	३ क्यू.(६,७ र ८ बजे)	२५०	
३	जुम्ला	२	२ क्यू. (६ र १० बजे)	१६०२	
४	दैलेख	४	४ क्यू. (६, ८, १० र २.३० बजे)	३२२	
५	बाबियाचौर	१	१ क्यू. (८ बजे)	२४५	
६	दाङ	१	१ क्यू. (६.३० बजे)	५८०	

स्रोतः काँक्रेविहार वस व्यवसायि समिति, २०७०

तालिका ५०

सुर्खेत बस व्यवसायी समिति सुर्खेतबाट विभिन्न ठाउमा जाने सवारि सुविधाको विवरण

१	गुठु विजौरा	१	१ क्यू. (८ बजे)	३१०	
२	दैलेख	२	२ क्यू. (६ र १२.३० बजे)	३२२	
३	नेपालगंज	६	६ क्यू. (५, ६, ७, ८, ९ र ११ बजे)	२५०	
४	बोटेचौर	२	२ क्यू. (७ र ९ बजे)	१५२	
५	जाजरकोट	४	४ क्यू.	१०००	
६	जुम्ला	२	२ क्यू.(४ र ६ बजे)	१५६९	
७	छिन्चूबाट सल्ली मालारानी	३	३ क्यू.		

स्रोतः सुर्खेत वस व्यवसायि समिति, २०७०

७.३ सञ्चार सुविधा

यस नगरपालिकामा आम सञ्चारका सवै माध्यमहरु उपलब्ध रहेका छन् । मोवाईल तथा ल्याण्डलाईन फोन समेत गरेर ३३९९ वटा फोनहरु प्रयोगमा आएका छन् । परम्परागत सञ्चारको रुपमा रहेको हुलाक सेवाका लागि जिल्ला तथा क्षेत्रीय हुलाक कार्यालय पनि यसै नगरपालिकामा रहेका छन् । यस वाट पत्राचार, डांक सेवा तथा हुलाक वैंकिगको सेवा समेत प्राप्त हुने गरेको छ । रेडियो नेपालको क्षेत्रीय प्रशारण केन्द्र सुर्खेतपनि यसै नगरपालिका भित्र रहेको छ । जसमा मेडियम वेभ सेवा का साथै एफएम सेवा पनि प्रदान गर्ने गर्दछ । यहावाट रेडियो नेपाल वाहेक चारवटा एफएमहरु (रेडियो भेरी, रेडियो सुर्खेत, वुलवुले एम एम, जागरण एमएम) ले आफ्नो नियमित सेवा प्रदान गरिरहेका छन् । यस नपावाट ७ वटा पत्रिकाहरु दैनिक रुपमा नियमित प्रकाशित हुने गरेका छन भने केही साप्ताहिक र मासिक पत्रिकाहरु संचालनमा आए पनि नियमित रुपमा प्रकाशन हुन सकेका छैनन् । दूईवटा केवुल लाईनहरुले यहाँका मानिसहरुलाई टेलिभिजनका च्यानलहरु मार्फत मनोरन्जन सेवा प्रदान गरेका छन् ।

एनसेल, युटिएल, हेलो, स्काई नमस्ते लगाएतका मोवाईल सेवा र ईन्टरनेटमा वोर्ड लिंक, नेपालटेलिकमको एडीएसएल, वाईम्याक्स, सेवा उपलव्ध रहेको छ ।

७.३.१ संचार सुविधाको उपलब्धता

वीरेन्द्रनगर नगरपालिकामा ८५२५ घरपरिवार मध्य ६३४ घरपरिवारको संचारका कुनै पनि सुविधा छैनन् । बाकि ७८९१ को संचारका कुनैन कुनै संचारका सुविधाहरु छन । संचार सुविधाको स्थिति वार्ड ६ मा सबै भन्दा राम्रो छ वा ९२.५६ प्रतिसतले संचार सुविधाको उपयोग गरेका छन् ।

तालिका न. ५१

संचारका सुविधाको उपलब्धताको विवरण

वडाहरु	कुनै एक सुविधा भएका परिवार संख्या		कुनै पनि सुविधा नभएको परिबार संख्या		
	घरधुरी	प्रतिसत	घरधुरी	प्रतिसत	

१.	६८७	८०.१६	१७०	१९.८३
२.	५६९	८६.८७	८६	१३.१३
३.	४६२	८८.३४	६१	११.६६
४.	८५५	९२.३३	७१	७.६६
५.	६१३	९१.४९	५७	८.५१
६.	११०४	९७.६१	२७	२.३८
७.	२६९	९४.३९	१६	५.६१
८.	९३०	९६.७७	३१	३.२२
९.	२७८	९६.८६	०९	३.१३
१०.	७६६	९४.३६	४७	५.६४
११.	९७८	९५.२३	४९	४.७७
१२.	३६०	९७.३०	१०	२.७०
जम्मा	७८९१	९२.५६	६३४	७.४३

स्रोतः स्रोत नक्सा तथा स्पाईटल प्रोफाईल २०१२

नरपालिका भित्र सञ्चारका साधनहरु प्रयोग गर्ने परिवारको संख्या हेर्दा ६३.५७ प्रतिसत मानिसहरुले रेडियो सुन्ने गरेका छन् । त्यसैगरी टेलिभिजन हेर्ने परिवार ७८.२१, मोवाईल तथा टेलिफोन प्रयोग गर्ने परिवारको संख्या ९२.५६ प्रतिसत र ईमेल ईन्टरनेट प्रयोग गर्ने परिवारको संख्या ३.६६ प्रतिसत रहेको छ ।

तालिका ५२

संचार सुविधाको उपयोग गर्ने घरपरिवार

प्रकार	छ		छैन	
	No	%	No	%
रेडियो	5,419	63.57	3,106	36.43
टेलिभिजन	6,667	78.21	1,858	21.79
टेलिफोन मोवाईल	7,891	92.56	634	7.44
ईमेल	312	3.66	8,213	96.34

स्रोतः नपाको सामाजिक आर्थिक प्रोफाईल २०१२

७.४ विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा विकास स्थितीः

वीरेन्द्रनगर नगरपालिकामा बिजुली सेवा प्राय सबै वडामा उपलब्ध भएको देखिन्छ । यस न.पा.को लागि कोहल्पुरबाट ३३ के.भी.को हाइटेन्सन लाइन ल्याइएको छ । यसको सब-स्टेसन लाटीकोईली गा.बि.स.को बुदबदी भन्ने ठाउंमा रहेको छ । योजना अनुसार दैलेख जिल्लाको लागि ३३ के.भी.को हाइटेन्सन लाइन लानुपर्नेमा हाल बुदबुदी सब-स्टेसनबाट ११ के.भी.को हाइटेन्सन लाइन लगेको अवस्था छ ।

७.४.१ ट्रान्सफर्मर

वीरेन्द्रनगर नगरपालिका भित्र ६ किसिमको क्षमता भएको ट्रान्सफर्मरहरु बितरण गरेको देखिन्छ । जसमा १०० के.भी.को १८ वटा, १५० के.भी.को १ वटा, २०० के.भी.को १ वटा, ५०० के.भी.को १ वटा, ६३ के.भी.को २ वटा, र ५० के.भी.को १३ वटा गरि जम्मा ३६ वटा ट्रान्सफर्मर बितरण गरेको देखिन्छ ।

तालिका ५३
नगरपालिका भित्र ट्रान्सफमरको बितरण

क.सं	स्थान	वडा नं	क्षमता के.भि.ए.	ट्रान्सफर्मरको संख्या	कैफियत
१	ढोडेखाली	१	५०	१	
२	बाङ्गेसिमल	१	५०	१	
३	ढोडेखाली	२	१००	१	
४	रेडियो नेपाल	२	५००	१	
५	मसुरी खेत	३	१००	१	
६	कालागाउं	३	१००	१	
७	भैरवस्थान	४	१००	१	
८	चिसापानी	५	५०	१	
९	गणेश चोक	६	५०	१	
१०	हाटिया चौक	६	५०	१	
११	गणेश चोक पुल नजिक	६	१००	१	
१२	खोंके	६	१००	१	
१३	वीरेन्द्रचोक	६	१००	१	
१४	मंगलगढी	६	१००	१	
१५	एरीचोक	६	१००	१	
१६	बुद्धपथ	६	१००	१	
१७	डि.एस. पी. कार्यालय	७	५०	१	
१८	इत्राम	७	१००	१	
१९	सिम्सोलोजी कार्यालय	७	६३	१	
२०	बिद्युत कार्यालय	७	५०	१	
२१	एन. टी. सी. कार्यालय	७	२००	१	
२२	शैक्षिक परियोजना	७	५०	१	
२३	आवास क्षेत्र	७	५०	१	
२४	जिल्ला अस्पताल	७	१००	१	
२५	बुदबुदी	८	५०	१	
२६	कालुन्चोक	८	१००	१	
२७	कालुन्चोक खोला	८	१००	१	
२८	तल्लो खजुरा	९	५०	१	लाटीकोइली ९
२९	खजुरा	१०	१५०	१	
३०	सिमल चोक	१०	१००	१	
३१	औद्योगिक क्षेत्र	११	६३	१	
३२	चनौटे	११	५०	१	

३३	पिपिरा	११	५०	१	
३४	वाहिनी भित्र	१२	१००	१	
३५	बाहिनी बाहिर	१२	१००	१	
३६	नेवारे	१२	१००	१	

सोतः आवधिक योजना २०६४

त्यसै गरी वडा अनुसार ट्रान्र्सफमरको वितरण संख्या तलको तालिका अनुसार रहेको छ ।

तालिका ५४
नगरपालिका भित्र ट्रान्र्सफमरको बितरण संख्या

वडा नं	ट्रान्सफर्मरको संख्या
१	२
२	२
३	२
४	१
५	१
६	८
७	८
८	३
९	१
१०	२
११	३
१२	३
जम्मा	३६

सोतः आवधिक योजना २०६४

७.४.२ शहरी विद्युतीकरण

स्वयम नगरपालिका क्षेत्रमा विधुत उत्पादन छैन । केन्द्रिय प्रसारण लाइनबाट बाडिएको विधुत पूर्ण देखिदैन । सबै वडाहरुमा विधुत सेवा उपल्ब्ध छ । नगरको १२ न. वडामा सतप्रतिसत विधुत सेवा उपलब्ध छ । तालिका न. ५५ मा विधुत सेवाको उपलब्धताको विवरण समावेश गरिएको छ ।

तालिका न. ५५
विधुत उपलब्ध हुने र नहुनेको विवरण

वडाहरु	विधुतको उपलब्धता भएको घरधुरि संख्या	प्रतिसत	विधुतको उपलब्धता नभएको परिवार संख्या	प्रतिसत	जम्मा
१.	८११	९४.६३	४६	५.३७	८५७
२.	६४०	९७.७१	१५	२.२९	६५५

३.	५१७	९८.८५	०६	१.१५	५२३
४.	९१६	९६.४७	१०	१.०८	९२६
५.	६६५	९८.९२	०५	०.५३	६७०
६.	११२५	९९.२५	०६	०.७५	११३१
७.	२८४	९९.४७	०१	०.३५	२८५
८.	९५७	९९.५८	०४	०.४२	९६१
९.	२८६	९८.७३	०१	०.३५	२८७
१०.	८२६	९९.१६	०७	०.८४	८३३
११.	१०१४	९८.७३	१३	१.२७	१०२७
१२.	३७०	१००	००	०.००	३७१
	८४११	९८.६६	११४	१.३४	८५२५

स्रोतः स्रोत नक्सा तथा स्पाईटल प्रोफाईल २०१२

७.४.३ वैकल्पिक उर्जा विकासः

नगर क्षेत्रको अधिकांस स्थानमा राष्ट्रिय प्रशारण सेवा उपलव्ध भएता पनि गर्मि मौषममा दिनमा १४ घण्टा सम्म लोडसेडिग हुने गरेकाले हाल मानिसहरुले सोलारको प्रयोग गर्ने मानिसहरुको संख्या वृद्धि भएको देखिन्छ । सामाजिक आर्थि प्रोफाईल २०१२ अनुसार यस नगरपालिकाका सबै वडाहरुमा खाना पकाउनका लागि काठको प्रयोग गर्ने २७७७, ग्यास ५६५९, गोबरग्यास ४६, विधुतबाट ३ र मट्टि तेल ३ जम्मा जम्मी गरेर ८५२५ घरपरिबारले फरक फरक ईन्धनको प्रयोग गरेको देखिन्छ । तलको तालिकामा वडा अनुसार ईन्धनको प्रयोग देखाइएको छ ।

तालिका न. ५६

वडा अनुसार खाना पकाउन प्रयोग गरिने ईन्धन

वडा हरु	काठ		ग्यास		गोबर ग्यास		गोबर गुइठा		मट्टी तेल		विजुलि वत्ति		जम्मा
	संख्या	प्रतिसत	संख्या	प्रतिसत	संख्या	प्रतिसत	संख्या	प्रतिसत	संख्या	प्रतिसत	संख्या	प्रतिसत	
१.	६६५	७७.६०	१८४	२१.४७	४	०.४७	४	०.४७	०	०.००	०	०.००	८५७
२.	४२७	६५.०९	२२७	३४.६०	१	०.१५	१	०.१५	०	०.००	०	०.००	६५६
३.	२३१	४४.१७	२८१	५३.७३	८	१.५३	३	०.५७	०	०.००	०	०.००	५२३
४.	२७२	२९.३७	६४२	६९.३३	८	०.८६	२	०.२२	०	०.००	२	०.२२	९२६
५.	२११	३१.४९	४५६	६८.०६	१	०.०.१५	२	०.३०	०	०.००	०	०.००	६७०
६.	५५	४.८६	१.०७६	९५.१४	०	०.००	०	०.००	०	०.००	०	०.००	११३१
७.	५१	१७.८९	२३०	८०.७०	०	०.००	४	०.४०	०	०.००	०	०.००	२८५
८.	१५२	१५.८२	८०२	८३.४५	४	०.४२	२	०.२१	१	०.१०	०	०.००	९६१
९.	४४	१५.३३	२४१	८३.९७	०	०.००	१	०.३५	०	०.००	१	०.३५	२८७
१०.	१३१	१५.७३	६९२	८३.०७	३	०.३६	६	०.७२	१	०.१२	०	०.००	८३३
११.	३८३	३७.३३	६२१	६०.५३	७	०.६८	१४	१.३६	१	०.१०	०	०.००	१०२६
१२.	१५५	४१.८९	२०७	५५.९५	१	०.२७	७	१.८९	०	०.००	०	०.००	३७०
जम्मा	२,७७७	३२.५७	५,६५९	६६.३८	३७	०.४३	४६	०.५४	३	०.०४	३	०.०४	८५२५

स्रोतः नपाको सामाजिक आर्थिक प्रोफाईल २०१२

७.५ खानेपानी तथा सरसफाईको अवस्थाः

७.५.१ खानेपानी उपलव्धता

खानेपानीका स्रोतहरु, खाने पानी ल्याउन लाग्ने समय, व्यक्तिगत धाराहरु, कुवा ईनार, सामुहिक धाराहरु, सार्वजनिक र ढुङ्गापानी गरेर कूल ८५२५ घरधुरी मध्य ७३३८ को निजिधारा छन् । ५५३ घरपरिवारको सामुदायिक धारा छन् । नगरका सबै वडाहरुमा खाने पानीको सुविधा र उपलब्धता कस्तोछ भन्ने तलको तालिकाबाट थाहापाउन सकिन्छ ।

तालिका न. ५७

नगरपालिकामा खानेपानीको उपलब्धता स्रोतको विवरण

वडाहरु	निजिधाराहरु		सामुदायिक धारा		इनार कुवा		सार्वजनिक धारा		ढुङ्गा पानी		जम्मा
	घरसंख्या	प्रतिसत	घरसंख्या	प्रतिसत	घरसंख्या	प्रतिसत	घरसंख्या	प्रतिसत	घरसंख्या	प्रतिसत	
१.	४९३	५९.५४	१३४	१६.१८	५२	६.२८	१२८	१५.४६	२१	२.५३	८२८
२.	४९५	७०.९२	६१	८.७४	१००	११.३२	३०	४.३०	१२	१.७२	६९८
३.	३९९	७५.८६	५१	९.७०	४९	९.३२	२५	४.७५	०२	०.३८	५२५
४.	८०२	८५.५९	७६	८.११	३०	३.२०	२४	२.५६	०५	०.५३	९३७
५.	५८९	८७.६५	५१	७.५९	१३	१.९४	११	१.६४	०८	१.१९	६७२
६.	१०५२	९४.६९	५२	४.६८	०२	०.१८	२	०.१८	३	०.२७	११११
७.	२७२	९६.११	०७	२.४७	०	००	२	०.७१	०२	०.७०	२८३
८.	९३४	९७.२९	२३	२.३९	०	००	३	०.३१	००	००	९६०
९.	२७४	९६.८२	०६	२.१२	०	००	०	००	०३	१.०६	२८३
१०.	७७४	९३.८२	२५	३.०३	१५	१.८२	८	०.९७	०३	१.३६	८२६
११.	९३०	८९.६८	४७	४.५३	५६	५.४०	४	०.३९	००	००	१०३७
१२.	३२४	८८.७७	२०	५.४८	०१	०.२७	२०	५.४८	००	००	३६५
जम्मा	७३३८	८६.०८	५५३	६.४८	३१८	३.७३	२५७	३.०१	५९	०.५९	९५२५

स्रोतः नपाको सामाजिक आर्थिक प्रोफाईल २०१२

७.५.२ सरसफाई

शहरि विकासका कारण घरघरमा शौचालयको व्यवस्था आफैमा नौलो कुरा होईन । नेपाल सरकारले सन २०१७ सम्ममा खुल्ला दिशामुक्त देश घोषणा गर्ने नीति लिए अनुसार सुर्खेत जिल्ला र नगरपालिकालाई सन २०१५ सम्ममा खुल्ला दिशामुक्त क्षेत्र घोषणा गर्ने योजना अनुरुपय यस नपाका वडा नं. ११, १२, ३ र ७, खुल्ला दिशमुक्त क्षेत्र घोषणा भै सकेका छन् । यी वडाहरुमा करीव ९५ प्रतिसत भन्दा घरमा पक्कि शौचालय र वाकी घरमा कच्चि शौचालय रहेका छन रहेका छन । सार्वजनिक शौचालय नपाको वसपार्क र पावर टेलरमा जडित घुम्ती शौचालय समेत प्रयोगमा आएको छ ।

तालिका न. ५८

शौचालयको उपलब्धताको विवरण

वार्ड	पक्कि		कच्चि		साधारण		सामुदायिक		खुल्ला		जम्मा
	No.	%	No.	%	No.	%	No.	%	No.	%	
1	163	19.02	252	29.40	298	34.77	16	1.87	128	14.94	857
2	253	38.63	142	21.68	199	30.38	11	1.68	50	7.63	655

3	237	45.32	68	13.00	201	38.43	7	1.34	10	1.91	523
4	328	35.42	59	6.37	519	56.05	15	1.62	5	0.54	926
5	387	57.76	71	10.60	206	30.75	1	0.15	5	0.75	670
6	817	72.24	68	6.01	242	21.40	2	0.18	2	0.18	1131
7	189	66.32	20	7.02	75	26.32	0	0.00	1	0.35	285
8	577	60.04	74	7.70	310	32.26	0	0.00	0	0.00	961
9	187	65.16	12	4.18	88	30.66	0	0.00	0	0.00	287
10	465	55.82	37	4.44	328	39.38	0	0.00	3	0.36	833
11	370	36.03	86	8.37	562	54.72	0	0.00	9	0.88	1027
12	297	80.27	29	7.84	44	11.89	0	0.00	0	0.00	370
जम्मा	**4,270**	**50.09**	**918**	**10.77**	**3,072**	**36.04**	**52**	**0.61**	**213**	**2.50**	**8525**

स्रोतः नपाको सामाजिक आर्थिक प्रोफाइल २०१२

७.६ सीचाई उपलव्धता

नगरपालिकामा सबै वडाहरुमा सिथाईको सुविधा छैन । ईत्राम चालिसे टोल, हिले साना सिचाई आयोजना, खोर्के चालिसे टोल, नेवारे साना सिचाई आयोजना लगाएतका सिचाई आयोजनाहरुले नगरको उत्पादनमा सहयोग गरेको देखिन्छ । तालिकामा सिचाई आयोजनाहरुको विवरण समावेश गरिएको छ ।

तालिका न. ५९

वीरेन्द्रनगर नगरपालिकामा साना सिचाई आयोजनाको विवरण

क्र.स.	आयोजनाको नाम	आयोजना को किसिम	सिचित क्षेत्र -हे) मा			लाभान्वित घरधुरि संख्या	कृषि जन्य उत्पादनमा वृद्धि	कैफियत
			पुराना	नयाा र थप	जम्मा			
१.	ईत्राम चालिसे टोल साना सिचाई आयोजना ८			४.४	४.४	१६		आ.ब २०६०/२०६१
२.	साना सिचाई आयोजना निर्माण कमिटि २	ढलनिकास		५.४	५.४	१२		आ.ब २०६०/२०६१
३.	हिले साना सिचाई निर्माण कमिटि ३	रिर्जभयर		११	११	११८	१६.२ मे.टन.	आ.ब. २०६०/२०६१
४.	ईत्राम खोला	बाध र		१.८	१.८	१०	०.५६	आ.ब

	साना सिचाई ८	विधुत					मे.टन.	२०६२/२०६३
५.	खोर्के चालिसे टोल साना सिचाई आयोजना १२	ढल निर्माण		३.२५	३.२५	२०	६.५ मे.टन.	आ.ब २०६२/२०६३
६.	नेवारे साना सिचाई आयोजना १२	ढलर्मिाण		२ं६	२.६	२०	३.२५ मे. टन.	आ.ब २०६२/२०६३
७.	सृजनशील साना सिचाई आयोजना १२	डुढ निर्माण		२.४	२.४	५९	३. मे. टन.	आ.ब २०६२/२०६३
८.	त्रिवेणी कृषक वहुमुखि साना सिचाई आयोजना नेवारे १२	ढल निर्माण		९.४५	९.४५	२७	११.८१ मे. टन.	आ.ब २०६२/२०६३

स्रोतः नपाको सामाजिक आर्थिक प्रोफाइल २०१२

परिच्छेद - ८
समाजिक पुर्वाधार तथा सेवा

मानिसको दैनिक जीवन सँग सम्वन्धित स्वास्थ्य, शिक्षा लगायतका सामाजिक सेवा र सो सँग सम्वन्धित पूर्वाधारहरुलाई समाजिक पूर्वाधार भनिन्छ । राज्यले प्रदान गर्ने यस्ता सेवा सुविधाहरु आम मानिसको कति पहूँचमा रहेको छ भन्ने कुराको तथ्यांक यस परिच्छेदमा गरिएको छ । सामाजिक सेवा तथा सो सँग सम्वन्धित पूर्वाधारहरु निर्माणले मात्र यसको नतिजा देखिदैंन यसको प्रयोगले आम मानिसको जीवनमा के कस्तो फरक पारेको छ सो कुराको समाजिक सेवाको प्रयोगलाई पुष्ट्याई गर्दछ । यस परिच्छेदमा सामाजिक सेवा संग सम्वन्धित पूर्वाधारहरु र यसको प्रभावलाइ तथ्याकिंय आधारमा देखाईएको छ ।

८.१ शिक्षाः

शिक्षालाई तेश्रो आखाको रुपमा लिइन्छ किनभने यसले अध्यारोलाई उज्यालोको रुपमा रुपान्तरण गर्न सक्छ । नगरपालिकामा मात्र नभएर शिक्षा लिने जो कोहिलाई पनि शैक्षिक सस्थाहरुबाट शिक्षा दिइन्छ । यो नगरपालिकामा मध्यपश्चिमञ्चल विश्वविद्यालय, त्रि.वि..को आंगिक सुर्खेत क्याम्पस शिक्षा, विरेन्दनगरवहुमुखी क्याम्पस र विज्ञान कयाम्पस म.प.वि मा समायोजन हुने काम थालनि भएको छ । शिक्षा परिच्छेदलाई पनि विभिन्न परिच्छेदहरुमा र्गीकरण गरेर विवरण तयार पार्ने काम भएको छ

८.१.१ शैक्षिक तथा साक्षरता स्थिती

राष्ट्रिय जनगणना २०५८ अनुसार यस नगरपालिकामा ६ वर्ष भन्दा माथि उमेर समूहका महिला ६४.७ प्रतिसत र पुरुष ८३.५ प्रतिसत पुरुष साक्षर छन् । नपाको सामाजिक आर्थिक प्रोफाईल २०१२ अनुसार ५ वर्ष र सो भन्दा माथिको उमेर समूहका मानिसहरुको साक्षरता स्थिती तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

अनुसुचि ५९

५ वर्ष र सो भन्दा माथि उमेर समूहका मानिसहरुको साक्षरता स्थिती

शैशिक अवस्था	महिला साक्षरता				पूरुष साक्षरता				जम्मा साक्षरता			
	चौधवर्ष माथि		५ देखी १४ वर्ष		चौधवर्ष माथि		५ देखी १४ वर्ष		चौधवर्ष माथि		५ देखी १४ वर्ष	
	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%
असाक्षर	2501	19.19	38	1.05	797	6.06	44	1.09	3298	12.59	82	1.07
साक्षर	10532	80.81	3580	98.95	12355	93.94	3984	98.91	22887	87.41	7564	98.93
जम्मा	**13033**	**100.00**	**3618**	**100.00**	**13152**	**100.00**	**4028**	**100.00**	**26185**	**100.00**	**7646**	**100.00**

स्रोतः नपाको समाजिक आर्थिक प्रोफाईल २०१२

८.१.२ तहगत शिक्षा हासिल गर्ने संख्याः

नगरपालिकामा कुल जनसंख्याको १०.०९ प्रतिशत मानिसहरु अझैं पनि असाक्षर छन् । ८.२४ प्रतिसत मानिसहरु साक्षर मात्र रहेका छन् । त्यसैगरी ३.३३ मासिनहरु स्नाकोत्तर वा सो भन्दा वढि,, ६.९१ प्रतिसत मानिसहरुले स्नातक, १२.७९ प्रतिसत मानिसहरुले प्रमाणपत्र तह, १२.९२ प्रतिसत मानिसहरुले एसएलसि तह उत्तिर्ण गरेका छन भने वांकी ४५.७२ ले विद्यालय तहको अध्ययन गरेका छन् ।

तालिका ६०

तहगत शिक्षा हासिल गरेका मानिसहरुको विवरण

तह	महिला		पुरुष		जम्मा	
	No	%	No	%	No	%
असाक्षर	2,539	75.12	841	24.88	3,380	10.09
साक्षर मात्र	1,743	63.15	1,017	36.85	2,760	8.24
प्रा.वि.	3,139	48.41	3,345	51.59	6,484	19.36
निमार्वि	2,215	48.05	2,395	51.95	4,610	13.76
मावि	1,990	47.15	2,231	52.85	4,221	12.60
एसएलसि	1,771	40.92	2,557	59.08	4,328	12.92
प्रमाणपत्र	1,845	43.08	2,438	56.92	4,283	12.79
स्नातक	955	41.23	1,361	58.77	2,316	6.91
स्नाकोत्तर वा माथि	293	26.30	821	73.70	1,114	3.33
जम्मा	**16,490**	**49.23**	**17,006**	**50.77**	**33,496**	**100.00**

स्रोतः नपाको सामाजिक आर्थिक प्रतिवेदन २०१२

८.१.३ नगरपालिकामा रहेका सरकारी विद्यालयहरु

यस नगरपालिकामा २१ वटा सरकारी विद्यालयहरु रहेका छन् । यस तालिकामा विद्यालयको नाम, संचालित कक्षा, विद्यार्थीहरुको संख्या समेत उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका न.६१

वीरेन्द्रनगर नगरपालिकामा वडा अनुसार सरकारि विद्यालयको विवरण

वडा	विद्यालयको नाम	अनुमति स्वीकृति कक्षा	संचालित कक्षा	तहगत विद्यार्थी संख्या							
				प्राथमिक		नि.मा.वि.		मा.वि		उ.मा.वि.	
				छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा
१	ने.रा.प्रा.वि.नया गाँउ	१-५	१-५	४५	४९	...	..				
११	सरस्वती प्रा.वि.चनौटे	१-५	१-५	६०	६५	..	..				
५	कालिका प्रा.वि. कालिका स्थान	१-५	१-५	२३	२८	..	..				
१०	ने.रा.नि.मा.वि. खजुरा	१-५	१-८	९३	१०८	६१	९३				
११	जनजागृति प्रा. वि.पदमपुर	१-५	१-५	५१	६३						
४	छवि नि.मा.वि.कालागाउ	१-८	१-८	८३	९०	६३	७०				
२	त्रीपुरेश्वर उ.मा.वि.	१-१०	१-१२	७१	७९	२३०	२३२	१०७	१०३	४५	६५

	ढोडेखाली										
११	हस्तविर प्रा.वि.चनौटे	१-५	१-५	१४७	१८१						
५	प्रा.वि.चिसापानी	१-५	१-५	२८	४२						
१२	जनता प्रा.वि. खोरिया	१-५	१-५	३१	४३						
३	हिमाल प्रा.वि.आँपडाली	१-३	१-५	५७	४९						
९	बालमन्दि प्रा.वि.	१-५	१-५	५४	७६						
१	प्रा.वि.वा॰ेसिमल	१-५	१-५	१०५	११४						
५	नि.मा.वि.चिसापानी	१-८	१-८	१३०	१५४	६१	८२				
६	नेरा उ.मा.वि. वीरेन्द्रनगर	१-५ र ६-१२	१-१२	१५४	१०७	८६	११८	४५	६१	१८	१५
४	भैरव उ.मा.वि. भैरवस्थान	१-१२	१-१२	७३	९७	७२	१०८	९५	८६	७६	९०
११	अमरज्योति उ.मा.वि. नेवारे	६-१२	६-१२			२४४	२४५	१९७	२२६	३५७	३२५
६	जन.उ.मा.वि.वीरेन्द्रनगर	६-१२	६-१२			२३९	२११	२९७	२७२	७४६	४१२
८	कृष्णसंस्कृत तथा साधारण उ.मा.वि. ईत्राम	१-१२	१-१२	९०	१२३	१५३	१९२	१०४	९३	२४७	२२३
१०	सिद्धवहिरा बालबाटिका	१-७	१-७	१३	२२	०८	०१				
६	मदर्सा प्रा.वि. खोर्के	१-४	१-४	५४	५८						

स्रोतः जि.सि.का सुर्खेत २०७०

८.१.४ संस्थागत विद्यालयको विवरण

वीरेन्द्रनगर नगरपालिकामा सरकारि विद्यालयको तुलनामा सस्थागत विद्यालयको संख्या पनि उल्लेख्य भएको देखिन्छ जसको विवरण तालिकामा समावेश गरिएको छ । नगरपालिकाका सबै वडाहरुमा सस्थागत विद्यालय छन् । सबै भन्दा बढि वडा न. ६ मा आठ भन्दा माथि सस्थागत विद्यालय छन् । शिक्षा कार्यालय सुर्खेतको रेकर्ड २०७० अषाढ सम्ममा २८ वटा सस्थागत विद्यालय संचालनमा भएको देखिन्छ । छ सस्थाग विद्यालयमा कक्षा ११ र १२ को पठनपाठन गरिदै आएको छ । सस्थागत विद्यालयले नगरपालिका बाहिरबाट आउने विद्यार्थिहरुलाई समेत सेवा प्रदान गर्दै आएका छन् ।

तालिका न. ६२

वीरेन्द्रनगर नगरपालिका सुर्खेतमा रहेका सस्थागत विद्यालयको विवरण

सि.न.	सस्थागत विद्यालयको नाम	वडा. ठेगना	दर्ता		अनुमति प्राप्त कक्षा	शै.स. ०७० देखि थपको प्रक्रिया	कैफियत
			गुठी	कम्पनि			
१	निकोलास ई.मे.बो.	वी.न.न.पा. ६		कम्पनि	१-५		

	स्कूल						
२	बुलबुले एकेडेमि	वी.न.न.पा. ४		कम्पनि	१-७	८	
३	वालउद्यान स्कूल	वी.न.न.पा ११	निजी गुठी		१-६	७	
४	ह्युरिष्टक स्कूल एण्ड रिसर्च सेन्टर	वी.न.न.पा. ११		कम्पनि	१-५		
५	सोसियल एकेडेमि	वी.न.न.पा. ४		कम्पनि	१-६		
६	सनसाईन एकेडेमि	वी.न.न.पा. २		कम्पनि	१-६	७	
७	माउण्ट एभरेष्ट बोडिङ स्कूल ढोडेखाली	वी.न.न.पा. २ सुर्खेत		कम्पनि	१-१०		
८	चेतना विद्या निकेतन	वी.न.न.पा ११		कम्पनि	१-७	८	
९	गोल्डेन वर्ड एकेडेमी	वी.न.न.पा ११		कम्पनि	१-७	८	
१०	विद्याज्योति सहकारी विद्यालय	वी.न.न.पा. १०		कम्पनि	१-१०		
११	अप्रतिम एजुकेशनल एकेडेमी	वी.न.न.पा.१०		कम्पनि	१-७	८	
१२	एस.ओ.एस.हर्मनमाईनर उच्च.मा.वि.	वी.न.न.पा. ३	गुठी		१-१२		कक्षा ११र १२ समेत
१३	जनप्रिय मा.वि.	वी.न.न.पा. ३		कम्पनि	१-१०		
१४	ईन्टरनेशनल कोअपरेटिभ एकेडेमी	वी.न.न.पा. ३		कम्पनि	१-१०		कक्षा ११ र १२ समेत
१५	कोपिला भ्यालि स्कूल	वी.न.न.पा. ४		कम्पनि	१-१०		
१६	शन्तिद्धिप बोडिङ स्कूल	वी.न.न.पा. ७		कम्पनि	१-१०		
१७	ईलाइट बोडिङ स्कूल	वी.न.न.पा. ९		कम्पनि	१-१०		कक्षा ११र १२ समेत
१८	मोर्डन पव्लिक स्कूल	वी.न.न.पा २		कम्पनि	१-६	७	
१९	चिल्ड्रेन प्याराडाईज स्कूल	वी.न.न.पा. १०		कम्पनि	१-१२		कक्षा ११र १२ समेत
२०	सुप्रिम एकेडेमी	वी.न.न.पा. ८		कम्पनि	१-१०		
२१	माईलस्टोन एकेडेमी ईत्राम	वी.न.न.पा. ८		कम्पनि	१-६	७	
२२	सुप्रिम एजुकेशनल एकेडमी	वी.न.न.पा. ८		कम्पनि	१-३		
२३	उषाबालबाटिका उ.मा.वि.	वी.न.न.६	गुठी		१-१०		कक्षा

							११र १२ समेत
२४	सुर्खेत होराईजन एकेडमी	वी.न.न.पा. ६		कम्पनि	१-१०		कक्षा ११र १२ समेत
२५	शिद्धार्थ नेशनल कोअपरेटिभ एकेडेमी	वी.न.न.पा. ६		कम्पनि	१-१०		
२६	यज्ञ पिस एण्ड होमस एकेडेमी	वी.न.न.पा. ६		कम्पनि	१-१०		
२७	देउति विद्यानिकेतन	वी.न.न.पा. ६ सुर्खेत		कम्पनि	१-१०		
२८	अरनिको बोडिङ स्कूल	वी.न.न.पा. ६		कम्पनि	१-९	१०	

८.२ स्वास्थ्य

मानिसका आधारभूत आवश्यकताहरूमा स्वास्थ्य पनि एक हो । वास्तवमा मानिस जन्मने प्रक्रिया देखि नैस्वास्थ्य सेवा प्राप्त गर्नु उसको अधिकार पनि हो । जन्मने प्रक्रियामा उसले आमामार्फत स्वास्थ्य सेवा प्राप्त गर्दछ भने जन्मी सकेपछि प्रत्यक्ष रूपमा नै स्वास्थ्य सेवा प्राप्त गर्नु पर्दछ । स्वास्थ्य तथा सवल जनशक्ति नै देश विकासको आधार हो । स्वास्थ्य र निरोगी जनसङ्ख्या विकासको लागि स्वास्थ्य मन्त्रालय र उसका मातहतका निकायहरू क्रियाशील छन् । सरकारले सर्वसाधारणलाई स्वास्थ्य सेवा पुऱ्याउनका लागि हरेक गा.वि.स. तहमा पनि एक उपस्वास्थ्य चौकी अनिवार्य रूपमा स्थापना गर्ने नीति लिएर काम गरिरहेको छ । त्यसरी नै इलाका, निर्वाचन क्षेत्र तथा जिल्ला तहमा क्रमशः इलाका स्वास्थ्य चौकी, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र र जिल्ला अस्पताल राख्ने नीति अनुसार कार्य भइरहेको छ । गाउँ तहमा स्वास्थ्य क्षेत्रको पहुँच पुऱ्याउन गाउँघर क्लिनिक समेत सञ्चालन भएको, परिवार स्वास्थ्य कल्याण योजना लागू भएको र मातृ मृत्युदर र शिशु मृत्युदर घटाइ स्वास्थ्य जनसङ्ख्याको सवलीकरण गर्ने स्वास्थ्य क्षेत्रमा कार्यरत सरकारी तथा गैर सरकारी सङ्घ संस्थाको लक्ष्य समेत रहेको छ । यसको प्रभावकारिताको मुद्दा फरक हुन सक्छ । तर यी प्रयास र नीतिहरू सवै सर्वसाधारणको पहुँचमा स्वास्थ्य र सरसफाइ सेवा पुऱ्याउने भन्ने नै हो । तलको तालिकामा नगरपालिकामा रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरुको नामावली संलग्न गरिएको छ ।

तालिका ६३

वीरेन्द्रनगर नगरपालिकामा रहेका स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने संस्थाहरु

संस्थाको नाम	ठेगाना	प्रदान गर्ने सेवाहरु	कैं
म.प.क्षेत्रीय अस्पताल	वी.नं. ३	५० वेड सहित विशेषज्ञ सेवा	सरकारी
अञ्चल आर्युवेदिक अस्पताल	वी.नं. ३	चिकित्सकिय सेवा	
कटकुवा हे.पो.	वी.नं. ७	हे.पो.वाट दिने स्वास्थ्य सेवाहरु	सरकारी
नगर स्वास्थ्य केन्द्र (२ वटा)	वी.नं. २, १२	हे.पो. सरहको स्वास्थ्य सेवाहरु	सरकारी
आखा उपचार केन्द्र	वी.नं. ७	उपचार तथा रिफरल सेवा	रेडक्रस

शारीरिक पुर्नस्थापना केन्द्र	वी.नं.७	उपचार तथा रिफरल सेवा	आईएनएफ
रक्त संचार केन्द्र	वी.नं. ३	रक्त संकलन र वितरण	रेडक्रस
नेपालपरिवार नियोजना संघ क्लिनिक	वीं. नं. ९	परिवार नियोजन सेवा, रिफरल सेवा	नेपनिसंघ
नर्सिगं होम एवं प्राईभेट हस्पिटलहरु (४ वटा)	वी.नं. ६	विशेषज्ञ सेवा तथा रिफरल सेवा	निजी
मेडिकल तथा क्लिनिकहरु (३४)	सवै वडाहरुमा	(औषधी, परीक्षण, दन्त सेवा, र परामर्श सेवा)	निजी

स्रोत: जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, सुर्खेत २०७०

८.२.१ खोपको विवरण

बालबच्चाहरुलाई समय समयमा खोपलगाउनु पर्दछ । विसिजि, पोलियो, दादुरा र टिटिखोप लिएको वालवालिकालाई रोगले आक्रमण गर्न सक्दैन । एकवर्षमा वच्चा जन्मिएकोमा वि.सि.जि. खोप लगाउने १९३४, डिपिटि तीन खोपलगाउने १५९९, दादुरा ८५२ रहेका छन ।

तालिका नं. ६४
वडाअनुसार नियमित खोपको विवरण

खोपको प्रकार	महिला					पुरुष					जम्मा			
	छैन।		छ		जम्मा	छैन।		छ		जम्मा	छ		छैन	
	संख्या	%	संख्या	%		संख्या	%	संख्या	%		संख्या	%	संख्या	%
विसिजि	3	0.35	858	99.65	861	4	0.37	1076	99.63	1080	7	0.36	1934	99.64
डिपिटी-1	22	2.56	839	97.44	861	24	2.22	1056	97.78	1080	46	2.37	1895	97.63
डिपिटी -2	53	6.16	808	93.84	861	70	6.48	1010	93.52	1080	123	6.34	1818	93.66
डिपिटी -3	153	17.77	708	82.23	861	189	17.50	891	82.50	1080	342	17.62	1599	82.38
OPV-1	194	22.53	667	77.47	861	261	24.17	819	75.83	1080	455	23.44	1486	76.56
OPV-2	329	38.21	532	61.79	861	413	38.24	667	61.76	1080	742	38.23	1199	61.77
OPV-3	418	48.55	443	51.45	861	536	49.63	544	50.37	1080	954	49.15	987	50.85
दादुरा	485	56.33	376	43.67	861	604	55.93	476	44.07	1080	1089	56.11	852	43.89

स्रोत: नपाको आर्थिक सामाजिक प्रोफाईल २०१२

५.२.४ परिवार नियोजनका साधन प्रयोग गर्नेहरुको विवरण

आ.व. २०६९/०७० मा परिवार नियोजनका साधन प्रयोग गर्नेको विवरण पनि तालिकामा समावेश गरिएको छ । प्रजनन् उमेर (१५ देखि ४५ वर्ष) का महिला र पुरुषले प्रयोग गर्ने स्थायी, अस्थायी र साधनको कूलप्रयोग गर्नेहरुको संख्या जनसंख्याको तुलनामा कम देखिन्छ ।

तालिका न. ६५

परिवार नियोजनका साधन प्रयोग गर्नेहरुको विवरण

बर्ष	पिल्स	डीपो	आईयूसिडि	नरपलान्ट	कण्डम
२०६८/०६९	१०१	३१५	१५५	२२	१७५४
२०६९/०७०	६२	२३२	५०९	१२१	१७५५

स्रोतः नपाको सामाजिक तथा आर्थिक प्रोफाईल २०१२

८.२.५ एचआईभि एड्स र यसको जानकारी

नपाको समाजिक तथा आर्थिक प्रोफाईल २०१२ अनुसार नगरपालिकामा रहेका ८५२५ परिवारमा ९६.४३ प्रतिशत मानिसहरुलाई एचआइभि एड्सको वारेमा जानकारी रहेको छ र केवल ३.५७ प्रतिशत घरपरिवारलाई मात्र यसको वारेमा जानकारी छैन् ।

तालिका नं. ६६

एचआईभि एड्सवारेमा जानकारी भएका परिवार

वार्ड	छैन		छ		जम्मा	
	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%
1	120	14.00	737	86.00	857	10.05
2	32	4.89	623	95.11	655	7.68
3	10	1.91	513	98.09	523	6.13
4	24	2.59	902	97.41	926	10.86
5	21	3.13	649	96.87	670	7.86
6	18	1.59	1113	98.41	1131	13.27
7	14	4.91	271	95.09	285	3.34
8	21	2.19	940	97.81	961	11.27
9	6	2.09	281	97.91	287	3.37
10	25	3.00	808	97.00	833	9.77
11	12	1.17	1015	98.83	1027	12.05
12	1	0.27	369	99.73	370	4.34
जम्मा	**304**	**3.57**	**8221**	**96.43**	**8525**	**100.00**

स्रोतः नपाको सामाजिक आर्थिक प्रोफाईल २०१२

८.२.६ पानीजन्य रोगहरुको विवरण

नपाको समाजिक तथा आर्थिक प्रोफाईल २०१२ अनुसार नगरपालिकामा रहेका ८५२५ परिवार मध्य विगत एक वर्षमा दुषित पानि प्रयोगका कारण सवै भन्दा वढि टाईफाईड १२.४३ प्रतिसत र सवै भन्दा कम स्कार्भि ०.१४ प्रतिसत परिवारमा भएको थियो ।

तालिका ६७
पानी जन्य रोगहरुको विवरण

रोगहरु	महिला		पुरुष		जम्मा	
	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%
Other	355	64.55	195	35.45	550	74.32
Typhoid	52	56.52	40	43.48	92	12.43
Diarrhoea	25	51.02	24	48.98	49	6.62
jaundice	7	35.00	13	65.00	20	2.70
Pneumonia	10	50.00	10	50.00	20	2.70
Tapeworm	4	57.14	3	42.86	7	0.95
Pathari	1	100.00	0	0.00	1	0.14
Skarvy	0	0.00	1	100.00	1	0.14
जम्मा	**455**	**61.49**	**285**	**38.51**	**740**	**100.00**

स्रोत: नपाको सामाजिक आर्थिक प्रोफाईल २०१२

८.२.७ स्वास्थ्य केन्द्रहरु र सेवाग्राहि परिवारको विवरण

अस्पताल, स्वास्थ्य केन्द्र, नर्सिङ होन, निजिक्लिनिक सबैठाउमा स्वास्थ्य सेवा लिनको लागि नगरवासिहरु आउने गरेको पाइन्छ । करिव ४८ प्रतिसत मानिसहरु उपचारको लागि अस्पताल, निजी अस्पताल र मेडिकलमा जाने गर्दछन् । करिव ६ प्रतिसत मासिनहरु अस्पतालका साथै धामि झाक्री तथा झारफुमा समेत जाने गर्दछन् । थप विवरण तलको तालिकामा दिईएको छ ।

तालिका न. ६८
स्वास्थ्य केन्द्र र सेवाग्राहि परिवारको विवरण

जाँच गर्ने संस्था	घरपरिवार	
	संख्या	%
सरकारी, निजी र क्लिनिक	4,112	48.23
निजी र सरकारी	1,299	15.24
सरकारी	962	11.28
नेचुरल थेरापी	792	9.29
सरकारी र क्लिनिक	554	6.50
सरकारी, निजी र धामी झाँक्री	491	5.76
निजी र मेडिकल	170	1.99
मेडिकल मात्रै	5	0.06
सवै संस्थहरु	140	1.64
जम्मा	**8,525**	**100.00**

स्रोत: नपाको सामाजिक आर्थिक प्रोफाईल २०१२

९.३ खेलकुद तथा क्रिडास्थल

खेलकुदका लागि सुर्खेत एक उर्वरभूमी हो । यस नपाले फुटवल, कराते, वक्सिगं, भलिवल जस्ता खेलहरुमा राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय स्तरका खेलाडीहरु उत्पादन गरी पदकहरु समेत हाँसिल गर्न सक्षम भएको छ । खेलकुदका लागि वीरेन्द्रनगरको वार्ड नं. ६ मा फुटवलको रंगसाला रहेको छ । साथै नगरपालिका अगाढी पनि खेलकुदको लागि स्थान खाली नै रहेको छ । जिल्ला खेलकुद विकास समिति वार्ड नं. ७ मा रहेको छ । जसले खेलकुदहरुको व्यवस्थापन गर्ने कार्य गरेको छ ।

वीरेन्द्रनगर नगरपालिकामा घण्टाघर पार्क रहेको छ जसले ऐतिहाँसिक महत्व वोक्नुका साथै क्रिडास्थलको रुपमा पनि रहेको छ । वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाको वार्ड नं. ९ मा वालवालिकाहरुका लागि पार्कहरु हुनु वोहेक अन्य स्थानमा क्रिडास्थलहरु रहेका छैनन् ।

९.४ महिला तथा वालवालिकाको सामुदायिक तथा राजनीतिक प्रतिनिधित्व

यस नपाको राजनितीमा महिला सहभागिताको अवस्था हेर्दा यस नगरपालिकावाट प्रतिनिधी सभा, राष्ट्रिय सभा तथा सविंधान सभामा महिलाहरुको प्रतिनिधित्व रहेको देखिदैंन । वि.स.२०६४ सालको सविंधान सभाको निर्वाचनमा निर्वाचन क्षेत्र नं. २ वाट एक जना महिला मात्र उम्मेदवार भएको देखिन्छ । २०६२ सालमा भएको नगरको निर्वाचनवाट एक जना महिला उपमेयर पदमा निर्विरोध निर्वाचित हुनु भएको थियो । सुर्खेत जिल्लामा रहेका क्रियाशिल पार्टिहरुको जिल्ला तथा नगर कमिटिमा नगरक्षेत्रका महिलाहरुको महिलाहरुको संख्या वढेको पाईन्छ ।

२०५४ सालको स्थानीय निकायको निर्वाचन अनुसार यस नपामा रहेका ७१ जना (मनोनित सहित) जनप्रतिनिधी मध्य १८ जना महिला प्रतिनिधी रहेको देखिन्छ । त्यस्तै नगरपालिका द्धारा गठित १०१ वटा टोल विकास संस्थाका अध्यक्षमा ५१ जना महिलाहरु रहेका छन् । त्यसको अलावा नगरपालिका द्धारा गठित आमा समूहहरुमा महिलाहरु संगठित भई नेतृत्व सीप विकास गरेका छन् यस नगरक्षेत्रमा रहेका सहकारी तथा सामुदायिक विकासमा संलग्न गैससहरुमा समेत महिलाहरुले नेतृत्व गरेको पाईन्छ । उद्यममा लागेका महिलाहरुको आफ्नो नेतृत्व सीप विकास गर्नका लागि महिला उद्यमी समूह समेत गठन गरेका छन् । पत्रकार, राजनैतिक दल लगाएतका संस्थाहरुमा महिला विभाग समेत गठन हुनुले समग्र महिलाहरुको नेतृत्वमा पहुँच वृद्धि भएको पाईन्छ ।

नगरपालिकामा रहेका ८५२५ परिवारहरु मध्य १७.२२ प्रतिसत मानिसहरुले मात्र नगरपालिका भित्र रहेका सामुदायिक संस्थाहरुमा प्रतिनिधित्व गरेका छन् भने ८२.४८ प्रतिसत परिवारका महिलाहरु अझैं सहभागित हुन सकेका छैनन् । सवै भन्दा धेरै सहभागि हुने वार्ड १ मा ३० प्रतिशत र कम सहभागिता हुने वार्ड १ मा ४ प्रतिशत सहभागिता रहेको छ ।

तालिका ६९
वार्ड अनुसार सामुदायिक संस्थाहरुमा महिलाहरुको प्रतिनिधित्व

वार्ड	छैन		छ		उत्तर नआएको		जम्मा
	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%	
1	591	68.96	261	30.46	5	0.58	857
2	503	76.79	151	23.05	1	0.15	655
3	455	87.00	67	12.81	1	0.19	523
4	869	93.84	57	6.16	0	0.00	926
5	489	72.99	177	26.42	4	0.60	670
6	1075	95.05	56	4.95	0	0.00	1131
7	235	82.46	47	16.49	3	1.05	285
8	846	88.03	114	11.86	1	0.10	961
9	239	83.28	47	16.38	1	0.35	287
10	653	78.39	173	20.77	7	0.84	833
11	785	76.44	240	23.37	2	0.19	1027
12	291	78.65	78	21.08	1	0.27	370
जम्मा	**7031**	**82.48**	**1468**	**17.22**	**26**	**0.30**	**8525**

स्रोतः नपाको सामाजिक आर्थिक प्रोफाइल २०१२

त्यसै गरी नगरभित्र वालवालिकाको सामाजिक विकासका लागि १२ वटै वडामा १२ वटा वार्ड तहको वालनेटवर्क गठित रहेको देखिन्छ जसमा ३३ वटा वाल समूहहरु छन् ।

अनसुचि ७०
नगर स्तरीय वालनेटवर्कको विवरण

क्र.स.	नाम थर	ठेगाना	पद
१	तिलक पौडेल	वीनपा १	अध्यक्ष
२	सजिंता सुनार	वीनपा २	उपाध्यक्ष
३	विकास वि.क.	वीनपा १०	सचिव
४	रोशनी विसुन्के	वीनपा ४	सह सचिव
५	सपना पौडेल	वीनपा ५	कोषाध्यक्ष
६	होमराज वि.क.	वीनपा १	सदस्य
७	जानकी दर्लामी	वीनपा २	
८	राजु ढकाल	वीनपा ३	
९	गंगा कंडेल	वीनपा ३	
१०	शान्ति सोतीमगर	वीनपा ८	

११	समिमा वि.सि.	वीनपा ८	
१२	सुमन रेग्मी	वीनपा ९	
१३	कृष्णा शर्मा	वीनपा १०	
१४	विवेक भण्डारी	वीनपा ९	
१५	डिकेन्द्र आचार्य	वीनपा ११	
१६	सुनिता वि.क.	वीनपा ११	
१७	पुजा वि.क.	वीनपा १२	
१८	लक्ष्मी महतरा	वीनपा १२	
१९	वीरेन्द्र उपाध्याय	वीनपा ४	
२०	यसोधा रानामगर	वीनपा ५	
२१	चन्द्रा नेपाली	वीनपा ६	
२२	अर्जुन टमाटा	वीनपा ६	
२३	सीता सुनार	वीनपा ७	
२४	शान्ति कुमाल	वीनपा ७	
२५	समिक्षा सोनाम	वीनपा १	
२६	आसा कुमारी थापा	वीनपा ११	सल्लाहकार
२७	दीपा सोमाई	वीनमा ८	सल्लाहकार
२८	लक्ष्मी आचार्य	वीनपा ५	सल्लाहकार
२९	तेज सोनाम	वीनपा १	सल्लाहकार
३०	लक्ष्मी सारु	वीनमा ५	सल्लाहकार

स्रोतः वाल एकताका लागि क्षमता विसका कार्यक्रम, वीनपा कार्यालय सुर्खेत २०६९

परिच्छेद - ९
शहरी वातावरणणको स्थिती

शहरको विकास सँगै श्रृजना हुने समस्या भनेको वातावरण हो । ढल निकास, सतही फोहोर व्यवस्थापन, पलाष्टिक जन्य पदार्थको व्यवस्थापन लगायत ध्वनि प्रदुषण आदिमा ध्यान दिन सकिएन भने शहरी वातावरण फोहोर तथा दुषित हुने गर्दछ । यस परिच्छेदमा नगरपालिकाले वातावरण स्वच्छ राख्नका लागि के कस्तो प्रयासहरु गरेको छ सो को तथ्याकिंय विवरण राखिएको छ ।

९.१ फोहोर व्यव्सथापनः

वीरेन्द्रनगर नगरपालिकामा दैनिक ५ टन फोहोर संकलन हुने गर्दछ । जसमा ७४.३ प्रतिसत फोहोर जैविक, ५ प्रतिसत पलास्टिक, कागज ३.६ प्रतिसत, धातु ०.२ प्रतिसत, सीसा ३.९ प्रतिसत, निर्माण सामाग्री ८.४ प्रतिसत, १.१ प्रतिसत काठ, हड्डि ३ प्रतिसत र ०.४ प्रतिसत अन्य फोहोर रहेका छन् । Solid waste manaent prolife 2012 अनुसार यस नगरपालिका भित्र प्रतिव्यक्ति प्रतिदिन ०.३१ के.जि. दरले फोहोर उत्पादन हुने गर्दछ ।

वीरेन्द्रनगर नगरपालिकामा फोहोर उत्पादन गर्ने मूख्य श्रोतहरु यस प्रकार रहेका छन ।

- घरधुरी
- होटेल
- हस्पिटल, नसिंगहोम, क्लिनिक
- तरकारी तथा फलफुल पसल
- मासु पसल
- कुखुरा तथा वंगुर फारम
- कपडा तथा फेन्सी पसल
- घरेलु मदिरा उत्पादन स्थल

९.१.१ फोहोर संकलन

वीरेन्द्रनगरको वडा नं.. ६ वजार क्षेत्र को प्रत्येक घरधुरी र सडक वाट दैनिक फोहोर संकलन गर्ने गरेको छ भने अन्य वडाहरुको हकमा वडावासीको माग र नगरपालिकाको पाक्षिक क्यालेण्डर अनुसार सेवा दिने कार्य भएको छ ।

९.१.२ ढुवानीः

वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाको टिपर, टेक्टर र रिक्सा द्धारा दैनिक फोहोर ढुवनी गर्ने गरिन्छ । यसका लागि टिप्पर १, टेक्टर २ र रिक्सा १ वटा प्रयोगमा रहेका छन् ।

९.१.३ विसर्जनः

नगरपालिकाले फोहोर विसर्जनका लागि वीननपा वजार क्षेत्र देखी ७ किलोमिटर टाढा वडा नं. १ कृष्ण सामुदायिक वनक्षेत्र भित्रको तारेभिर गोठेरी भन्ने स्थानमा ल्याण्डप.फिल्ड साईडको निर्माण कार्य थालीन गरेको २०७० आषाढ सम्म उक्त स्थानमा फोहोर वर्गिकरण गर्ने २ कोठे भवन र ल्याण्डफिल्ड स्थल सम्म पुग्ने ट्याक खोल्ने कार्य भएको पाईन्छ । हाल नपा र निजी क्षेत्रले संकलन गरेको फोहोरलाई वीननपा वार्ड नं. ९ मा रहेको संरक्षित क्षेत्र कुईनेपानीमा भुक्षयले पारेको खोल्सालाई तडवन्धन गरी फोहोर विसर्जन गर्ने गरिएको छ ।

९.१.४ फोहोर मैला व्यवस्थापन प्रक्रिया तथा जनशक्तिः

नगरपालिकाले फोहोर मैला व्यवस्थापन आफै, समुदाय परिचालन मार्फत र नीजि क्षेत्र सँगको साझेदारीमा गरेको छ । जस अनुसार नपा सँग सवारी चालक सहित १४ जना सरसफाई कर्मि फोहोर व्यवस्थापनमा लागेकाछन् । भने नीजि क्षेत्रवाट द ग्रीन सिटि सेवा नेपालका १४ जना सरसफाई कर्मी, २ वटा टेक्टरको समेत नपाको फोहोर व्यवस्थापनमा संलग्न रहेका छन् ।

८.२ ध्वनी प्रदूषण

यस नगरपालिकाको वार्ड नं. ११ मा औद्योगित क्षेत्र रहेको छ । यस क्षेत्रमा केही घरले तथा साना उद्योगहरु रहेका छन् । ध्वनी प्रदुशन गर्ने खालका ठूला उद्योगहरु यस क्षेत्रमा रहेका छैनन् । वीरेन्द्रनगर ६ मा रहेको वसपार्कनै यस नपाको ध्वनी प्रदुषण गर्ने मूख्य कारकको रुपमा रहेको छ ।

८.३ ढल निकास तथा र फोहोरमैला व्यवस्थापन

यस नपामा भूमिगत ढलनिकासको व्यवस्था रहेको छनै् । सतहढलवाट नै ढलनिकास भएको छ । वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाले फरक फरक विधिबाट फोहोर व्यवस्थापन गर्दै आएको छ । धेरै जसो घरपरिवारले फोहरलाई तरकारि वारिमा फाल्ने गर्दछन् । करिव ५३.९७ प्रतिसतले फोहोरलाई तरकारिवारिमा व्यवस्थापन गर्दछन् । सेफ्टीमा ९.१७ प्रतिसत, सामान्य खाल्टोमा ११.५० प्रतिसत छन् भने झण्डै ०७ प्रतिसतले फोहोरलाई खोलामा फाल्ने गरेको देखिन्छ जुनकुरा तालिका न. ७२मा समावेश गरिएको छ ।

तालिका ७१

वडाअनुसार फोहोर व्यवस्थापनको विवरण

वडाहरु	तरकारिवारिमा		सेप्टीमा		सामान्य खाल्टोमा		सतह ढलमा		खोला तथा खोल्सा		अन्य ठाउमा		जम्मा
	संख्या	प्रतिसत	संख्या	प्रतिसत	संख्या	प्रतिसत	संख्या	प्रतिसत	संख्या	प्रतिसत	संख्या	प्रतिसत	
१.	६०१	७०.१३	८	०.९३	११६	१३.५४	१	०.१२	६०	७००	७१	८.२८	८५७
२.	४६३	७०.६९	५	०७६	१३२	२०.१५	८	१.२२	२८	४.२७	१९	२.९०	६५५
३.	३७	७१.७०	६	१.१५	११३	२१.६१	९	१.७२	१४	२.६८	६	१.१५	५२३

	५												
४.	४९३	५३.२४	२३	२.४८	३०७	३३.१५	२०	२.१६	३०	३.२४	५३	५.७२	९२६
५.	३५२	५२.५४	८७	१२.९९	६३	९.४०	३७	५.५२	६८	१०.१५	६३	९.४०	६७०
६.	१२३	१०.८८	२४८	२१.९३	५०	४४२	५०८	४४.९२	४३	३.८०	१५९	१४.०६	११३१
७.	१७६	६१.७५	३०	१०.५३	३२	११.२३	२४	८.४२	२	०.७०	२१	७.३७	२८५
८.	५३१	५५.२५	८१	८.४३	८०	८.३२	२१५	२२.३७	४	०.४२	५०	५.२०	९६१
९.	१२६	४३.९०	४१	१४.२५	४६	१६.०३	४२	१४.६३	१	०.३५	३१	१०.८०	२८७
१०	३९६	४७.५४	८८	१०.५६	२०२	२४.२५	८६	१०.३२	११	१.३२	५०	६.००	८३३
११.	६८४	६६.६०	१०१	९.८३	१२१	११.७८	२८	२.७३	७	०.६८	८६	८.३७	१०२७
१२.	२८१	७५.९५	६४	१७.३०	१२	३.२४	०२	०.५४	४	१.०८	७	१.८९	३७०
जम्मा	**४६०१**	**५३.९७**	**७८२**	**९.१७**	**१२७४**	**१४.९४**	**९८०**	**१०.५०**	**२७२**	**३.१९**	**६१६**	**७.२३**	**८५२५**

९.४ सरसफाईमा वजेट विनियोजन तथा खर्चको अवस्था

वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाको सरसफाईमा छुट्याईएको वजेटको अवस्थालाई हेर्दा वढ्दो क्रममा नै रहेको देखिन्छ । आर्थिक वर्ष २०६६/०६७ मा तीस लाख रुपैया विनियोजना गरिएकोमा आर्थक वर्ष ०७०/०७१ मा यो रकम वढेर चवन्न लाख साठी हजार पुगेको छ । कुल वजेटमा यो रकम करीव ६ प्रतिशत हो ।

तालिका ७२

गत चार आर्थिक वर्षको सरसफाईमा विनियोजित वजेट रकम

आ.व.	२०६६/०६७	०६७/०६८	०६८/०६९	०६९/०७०	०७०/०७१
रकम	३००००००	३००००००	३७०००००	५२७५०००	५४६००००

स्रोत: नपा परिषद पुश्तिका २०७०

परिच्छेद - १०
संस्थागत श्रोत तथा क्षमता

सस्थागत विकासले सस्थाको उन्नति, प्रगति र स्तर निर्धारण गर्दछ । स्थानिय निकायको सस्थागत विकासको पहिचान सस्थाको आन्तकि विकास हो । सवै वडाहरुको समान अवसर र पहुच भएको अवस्थामा विकास र व्यवस्थापन प्रभावकारि हुन्छ । यस परिच्छेदमा वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाको आन्तरिक परिचालन तथा व्यवस्थापकीय पक्षलाई विशेष जोड दिने काम भएको छ ।

१०.१ विकास व्यवस्थापन

स्थानिय निकायहरुको सस्थगत विकास एक महत्वपूर्ण पक्ष हो । समाजको संरचनागत रुपान्तरण भए जस्तै गरि स्थानिय निकायको सस्थागत विकासले नागरिकहरुको विचारधारा र चेतनामा प्रभाव पार्दछ । स्थानिय स्वायत्तशासन ऐन २०५५ ले प्रत्याभूत गरेको स्थानिय स्वशासन र आफ्नो विकास आफै गर्न सकुन भन्ने हो । नगरपालिकाको विकासमा नगरपालिकाको नै महत्वपूर्ण हात हुन्छ । स्थानिय स्वायत्तशासन ऐन २०५५ र स्थानिय स्वायत्त शासन नियमावलि २०५६ ले नगरपालिकालाई समग्र विकासको जिम्मेवारि दिएको छ । नगर क्षेत्रमा गरिने योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कनलाई योजनावद्ध र विधिवतरुपमा प्रभावकारि ढंगले गर्न सकिएन भने विकासमा बाधाहरु बढेर जान्छन् । नगरपालिकाको दृष्टिकोण, प्राथमिकता, लक्ष्य र उद्धेश्य सहितको बस्तुगत आबधिक नगरविकास योजना तर्जुमा गर्नु पर्ने कानुनि व्यवस्था पनि गरिएको छ । पूर्ण तत्थ्यहरुको अभाव , प्राविधिक जनशक्तिको कमि र योजनाको प्रभावकारिता जस्ता कारणले स्थानिय निकायको विकास व्यवस्थापनले व्यापकता पाउन सकेको देखिदैन । नगरपालिकाको वस्तुस्थिति विवरणको आधारमा नगरको आबधिक योजना बनाउन नसक्दा सम्म खास खास समस्याको सम्बोधन हुन सक्दैन् ।

वीरेन्द्रनगर नगरपालिका सुर्खेतले नगरपालिकाको वस्तुगत विवरणको आधारमा आवधिक योजना तयार पारेर कार्यान्वयनको बाटोमा लागेको छ । नगरपालिकाले २०६५ /२०६६ आव २०६९/२०७० को समय अवधि सकियो भन्ने कुरालाई मध्यनजरमा राखेर नया आवधिक योजना बनाउनु पर्दछ । नगरपालिकाको पार्श्वचित्र बनाउने क्रममा सबै वडाहरुको प्रमुख प्राथमिकता अनुसार समस्याहरु समावेस गरिएको छ ।

नगरपालिकाले योजना छनोटमा सामाजिक समावेसिकरणलाई प्राथमिकतामा राखेर सहभागिमुलक विकासको सिद्धान्तलाई कार्यान्वयन गरेर विकासमा भावनात्मक सम्वन्धलाई समावेश गर्नुपर्द छ । आवधिक योजना अनुसार बार्षीक योजनाहरु तर्जुमा गर्दा माथिको सिद्धान्त र ब्यवहारिक पक्षलाई अनुसरण गर्नु पर्छ । यहि विधि र सिद्धान्त अनुसार स्थानिय विकास मन्त्रालयले नगरपालिकाहरुलाई निर्देसन पनि दियको छ । नगरपालिकाले बनाउने नगरयोजनामा सस्थागत संरचनाको महत्वपूण हातहुन्छ । नगरपालिकाको संगठन क्षमताविश्लेषण र संगठन संरचनाको पुनरावलोकन गरेर क्षमताविकास रणनिति साथै नया संगठन कार्यविधि तयार पारेर अगाडि बढदा

राम्रो हुन्छ । वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाको हालको संगठन संरचनाको विवरण अनुसूचिमा राखिएको छ ।

नगरपालिकाको क्षेत्राधिकारमा पर्ने सबै वडाहरुमा सहजिकरण र समन्वयात्मक भुमिका हुनु पर्द छ । सबैवडाहरुमा हुने विकास निर्माण कार्यमा निर्देसन दिने र नगरबासीलाई फाइदा हुने काम गर्नु पर्दछ । नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका जनसरोकार भएका विषयगत कार्यालयको विचमा समन्वय र कार्यहरुमा उपलबधिहसील गर्न सक्ने गरि कार्य कार्यात्मक सयन्त्र निर्माण गर्नुपर्ने आवस्यकता सबै भन्दा महत्वपुर्ण पक्ष हो । जव नगरपालिकाले आवधिक योजना बनाउछ तब विषयगत कार्यालयको जिम्मेवारि पुरा भए नभयको कार्य प्रगति निरिक्षण र मुल्याङ्कन गर्न यस्तो खालको संयन्त्रको महत्वपुर्ण भुमिका हुन्छ । नगरपालिकाले बजेट तर्जुमा गर्दा राष्टिय प्राजथमिकता देखि लियर वडातहसम्मको प्राथमिकतामा पुग्नु पर्दछ । आवस्यकतामात्रमा विभिन्न योजनाहरु तर्जुमा भएपछि कार्यान्वयका निकायहरु नगरस्तरमा नगरक्षेत्रमा रहेका कार्यालयहरु नै हून्छन् । नगरपालिकामा सरकारि कार्यालयहरुले नगरपालिका र जिल्लाविकाससंग सम्न्वय नभयर कार्यक्रमहरु संचालन गर्दैनन् । नेपाल सरकारबाट अबलम्बन गरिएको कार्यनीतिलाई स्थानिय निकायहरुले पनि अबलम्बन गर्नु पर्दछ । वीरेन्द्रनगर नगरपालिकामा माथि उल्लेखित कार्यहरु भएका छन् ।

विकास निमार्ण कार्यमा निजि क्षेत्रको महत्वपूर्ण हात हुन्छ । गैरसरकारि सस्थाहरु विकासको बाटोमा सक्रिय भएको पाईनु स्वयममा आवश्यकताको महसुस गर्नु हो । नगर क्षेत्रमा कार्यरत सस्थाहरुले नगरका विभिन्न क्षेत्रमा कार्यहरु गरेको पाईन्छ । स्थानिय निकायले विकासमा सबै भन्दा पछाडि परेको वर्गलाई प्राथमिकतामा राख्नु पर्दछ ।

कुनै पनि कार्य गर्नका लागि वित्त अर्थात पुँजीको आवस्यक्ता पर्दछ । त्यसको वित्त आफैं संग हुन पनि सक्दछ अथवा अन्य श्रोतवाट पनि परिचालन गर्न सकिने हुन्छ । यस नगरपालिकाको श्रोतले नगरपालिकाको आर्थिक विकास भन्दा पनि समाजिक तथा भौतिक विकासमा कार्य गरिरहेको हुन्छ । नगरपालिकाका मानिसहरुको आर्थिक विकासका लागि यस नगरपालिका भित्र सरकारी वैंक, विकास वैंक लघुवित्त विकास वैंक, सहकारीहरु लगायत वैंकि· मध्यस्थताको कार्य गर्ने गैरकारी निकायहरु समेत रहेको छन । यस परिच्छेदमा नगरपालिकाले नेपालसरकारको अनुदावाट प्रयोग गर्ने पुँजी, विभिन्न दातृ निकायवाट प्राप्त हुने पुँजी, आन्तरिक श्रोतवाट प्राप्त हुने पुँजीका साथै वित्तिय संस्थाहरुको सेवा समेतलाई विश्लेषण गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

१०.२ वित्तिय श्रोत तथा क्षमता विश्लेषण

१०.२.१ वैंक तथा वित्तिय संस्थाहरु

यस नगरपालिकामा ३ वटा सरसकारी स्वामित्वका वैंकहरु र १३ वटा निजी स्तरका विकास तथा वाणिज्य वैंकहरु रहेका छन् जसले नगरपालिकामा प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रुपमा वित्तिय व्यवस्थापनमा सहयोग गरेको पाईन्छ । जसको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ७३
वैंकहरुको विवरण

क्र.स.	वैंकको नाम	ठेगाना
१	राष्ट्रिय वाणिज्य वैंक, शाखा कार्यालय	वार्ड नं. ६

२	नेपाल वैंक लिमिटेड, शाखा कार्यालय	वार्ड नं. ६
३	कृषि विकास वैंक, शाखा कार्यालय	वार्ड नं. ६
४	ग्लोवल आईएमई वैंक, शाखा कार्यालय	वार्ड नं. ६
५	एनआईसि एसिया वैंक, शाखा कार्यालय	वार्ड नं. ६
६	नेपाल ईन्भेस्टमेन्ट वैंक, शाखा कार्यालय	वार्ड नं. ६
७	काँक्रेविहार विकास वैंक, मूख्य कार्यालय	वार्ड नं. ६
८	एभरेष्ट वैंक, शाखा कार्यालय	वार्ड नं. ६
९	वागेश्वरी विकास वैंक, शाखा कार्यालय	वार्ड नं. ६
१०	एपेक्स वैंक, शाखा कार्यालय	वार्ड नं. ६
११	कुमारी विकास वैंक, शाखा कार्यालय	वार्ड नं. ६
१२	सिटिजन्स वैंक, शाखा कार्यालय	वार्ड नं. ६
१३	वैंक अफ काठमाण्डौं, शाखा कार्यालय	वार्ड नं. ६
१४	एसविआइ वैंक	वार्ड नं. ६
१५	निर्धन उत्थान वैंक, शाखा कार्यालय	वार्ड नं. ६
१५	छिमेक लघुवित्त विकास वैंक, शाखा कार्यालय	वार्ड नं. ६
१६	राष्ट्रिय सहकारी विकास वैंक, शाखा कार्यालय	वार्ड नं. ६

स्रोतः सुर्खेत उद्योग वाणिज्य संघ, २०७०

सहकारी संस्थाहरु जसले नपाको आर्थिक समृद्धिमा ठुलो योगदान गरेको देखिन्छ । सुर्खेत जिल्लामा रहेका करिव २७०० सहकारी संस्थाहरु मध्य यस नपामा १०८ वटा सहकारी संस्थाहरु रहेका छन् । जसले प्रतक्ष्यरुमा ५४० जना परिवारको चुल्हो जलाउन सहयोग गरेका छन भने ऋणमार्फत धेरै मानिसहरुलाई उद्यमी वनाउन सहयोग गरेका छन् । जसको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

अनुसुचि ७४

सहकारीहरुको विवरण

क्र.स	संस्थाको नाम, ठेगाना	ठेगाना	संस्थाकोप्रकृति
१	स्वावलम्वी वचत तथा ऋण स.स.लि.	वी.न.पा.२	बचत ऋण
२	जनकल्याण वचत तथा ऋण स.स.लि.	वी.न.पा.१	बचत ऋण
३	त्रिपूरेश्वर वचत तथा ऋण स.स.लि.	वी.न.पा.२	बचत ऋण
४	वूलवूले वचत तथा ऋण स.स.लि.	वी.न.पा. १०	बचत ऋण
५	महिला जागरणवचत तथा ऋण स.स.लि.	वी.न.पा २	बचत ऋण
६	ग्रामिण जागरण वचत तथा ऋण स.स.लि.	वी.न.१२	बचत ऋण
७	जनहितकारी वचत तथा ऋण स.स.लि.	वी.न.पा.३	बचत ऋण
८	नौलो जागृति वचत तथा ऋणस.स.लि.	वी.न.पा.९	बचत ऋण
९	महिला जागृति वचत तथा ऋणस.स.लि.	वी.न. पा.७	बचत ऋण
१०	भेरीकर्णाली वचत तथा ऋण स.स.लि	वी.न.पा. ७	बचत ऋण
११	वीरेन्द्रनगर वचत तथा ऋण स.स.लि	वी.न.पा.६	बचत ऋण
१२	मेलमिलाप वचत तथा ऋण स.स.लि	वी.न.पा. ११	बचत ऋण

१३	पिपलवोट वचत तथा ऋण स.स.लि.	वी.न.पा.४	बचत ऋण
१४	संगम ब.तथा ऋ स.सं.लि.	वीरेन्द्रनगर ९	बचत ऋण
१५	मिलनचौतारी व.तथा ऋ.स.सं.लि.	वी.न.८	बचत ऋण
१६	भैरवमहिला विकास वचत तथा ऋण स.सं.लि.	वी.न.४	बचत ऋण
१७	दिगोएकता महिलाविकास व.तथा ऋ.सं.सं. लि.	वी.न. ६	बचत ऋण
१८	ओयासिस वचत तथा ऋण स.सं.लि.	वी. न. ६	बचत ऋण
१९	गौरीशंकर वचत तथा ऋ. स.सं.लि.	वी.न. १०	बचत ऋण
२०	फुलवारी वचत तथा ऋण स.सं.लि.	वी.न.६	बचत ऋण
२१	कनकासून्दरी ब.तथा ऋ. स.सं.लि.,	वी.न.१	बचत ऋण
२२	पञ्चज्योति बचत तथा ऋ.स.सं.लि.	वी.न.पा.४	बचत ऋण
२३	नागरिक. बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.सूर्खेत	वी.न.पा.६	बचत ऋण
२४	हाम्रो जीवन सहारा बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.वी.न.पा.१० सूर्खेत	वी.न.पा. १०	बचत ऋण
२५	शहिद स्मृती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.वी.न.पा.९,सूर्खेत	वी.न.पा.६	बचत ऋण
२६	राइनाष्टार बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	वी.न.पा.३	बचत ऋण
२७	ज्वाला नमुना बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	वी.न.पा.	बचत ऋण
२८	स्वर्णलक्ष्मी बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	वी.न.पा.	बचत ऋण
२९	पौरखी वचत तथा ऋण स.सं.लि.	वी.न.न.पा १	बचत ऋण
३०	मोडेल बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	वी.न.न.पा ६	बचत ऋण
३१	शिक्षककल्याण वचत तथा ऋण स.स.लि.	वी.न.पा.६	बचत ऋण
३२	श्रीकृष्ण	वीरेन्द्रनगर ११	बचत ऋण
३३	समावेशी	वी.न.पा.११	बचत ऋण
३४	नव वौद्धिक एकता	वी.न.पा.९	बचत ऋण
३५	निरन्तर बचत तथा ऋण स.सं.लि.	वी.न.न.पा.६	बचत ऋण
३६	हामी सवैको बचत तथा ऋण स.स.लि.	वी.न.न.पा. ८	बचत ऋण
३७	सिमलचौक महिला विकास बचत तथा ऋण स.स.लि.	वी.न.न.पा.१	बचत ऋण
३८	स्वस्थानी म.वि. वचत तथा ऋण स.स.लि.	वी.न.न.पा.६	वचत ऋण
३९	कैलाश वचत तथा ऋण	वी.न.न.पा.११	वचत ऋण
४०	गूरांस टोल विकास वचत तथा ऋण	वीरैन्द्रनगर ९	वचत ऋण
१	देउती वजै वहूउद्देश्यीय स.सं.लि.	वी.न.न.पा. १२	बहूउद्देश्यीय
२	प्राईम वहूउद्देश्यीय स.सं.लि.	वी.न.न.पा.६	बहूउद्देश्यीय
३	हातेमालो महिला वहूउद्देश्यीय स.सं.लि.	वी.न.पा.११	बहूउद्देश्यीय
४	यूनाईटेड वहूउद्देश्यीय स.सं.लि.	वी.न.न.पा. ६	बहूउद्देश्यीय
५	सूर्खेत वहूउद्देश्यीय स.सं.लि.	वी.न.न.पा. ६	बहूउद्देश्यीय
६	सिद्धार्थ वहूउद्देश्यीय स.सं.लि.	वी.न.न.पा.६	बहूउद्देश्यीय

७	सामूदायिक वहूउद्देश्यीय स.सं.लि.	वी.न.न.पा.६	बहूउद्देश्यीय
८	वातावरण सूधार वहूउद्देश्यीय स.सं.लि.	वी.न.न.पा.१०	बहूउद्देश्यीय
९	भेरी वहूउद्देश्यीय स.सं.लि.	वी.न.न.पा.६	बहूउद्देश्यीय
१०	गांउ शहर वहूउद्देश्यीय स.सं.लि	वी.न.नपा.९	बहूउद्देश्यीय
११	प्राकृतिक श्रोत वहूउद्देश्यीय स.सं.लि.	वी.न.न.पा.३	बहूउद्देश्यीय
१२	पाईनियर वहूउद्देश्यीय स.सं.लि.	वी.न.न.पा.६	बहूउद्देश्यीय
१३	अन्नपुर्णा वहूउद्देश्यीय स.सं.लि.	वी.न.न.पा. १०	बहूउद्देश्यीय
१४	उज्वल वहूउद्देश्यीय स.सं.लि.	वी.न.न.पा.६	बहूउद्देश्यीय
१५	यूनिटि वहूउद्देश्यीय स.सं.लि.	वी.न.न.पा.६	बहूउद्देश्यीय
१६	माछापूच्छे वहूउद्देश्यीय स.सं.लि.	वीरेन्द्रनगर ८	बहूउद्देश्यीय
१७	पंचकोशी वहूउद्देश्यीय स.सं.लि.	वी.न.न.पा.१०	बहूउद्देश्यीय
१८	शान्तिसेरोफेरो वहूउद्देश्यीय स.सं.लि.	वी.न.न.पा.५	बहूउद्देश्यीय
१९	मौध्दगल्य वहूउद्देश्यीय स.सं.लि.	वी.न.न.पा.६	बहूउद्देश्यीय
२०	भगवती वहूउद्देश्यीय स.सं.लि.	वी.न.न.पा.६	बहूउद्देश्यीय
२१	लालीगूरांस महिला वहूउद्देश्यीय स.सं.लि	वी.न.पा.५	बहूउद्देश्यीय
२२	कृष्ण ऐंचो पैंचो वहूउद्देश्यीय स.सं.लि.	वी.न.पा.६	बहूउद्देश्यीय
२३	वन्धूविकास वहूउद्देश्यीय स.सं.लि.	वी.न.न.पा.६	बहूउद्देश्यीय
२४	कालीका वहूउद्देश्यीय स.सं.लि.	वी.न.न.पा. ५	बहूउद्देश्यीय
२५	विद्याज्योति वहूउद्देश्यीय स.सं.लि.	वी.न.न.पा.१०	बहूउद्देश्यीय
२६	धनन्जय वहूउद्देश्यीय स.सं.लि.	वी.न.न.पा. ४	बहूउद्देश्यीय
२७	राष्ट्रसेवक वहूउद्देश्यीय स.सं.लि.	वी.न.न.पा. ६	बहूउद्देश्यीय
२८	शिवशक्ति बहू.स.सं.लि.	वी.न.न.पा.८	बहूउद्देश्यीय
२९	सीमान्तकृत महिला बहू.स.सं.लि.	वी.न.पा.१०	बहूउद्देश्यीय
३०	जागरण वहू स.सं. लि	वी.न.पा. ११	बहूउद्देश्यीय
३१	उज्यालो वहू.स.सं.लि.	वी.न. ३	बहूउद्देश्यीय
३२	वागिना वहू. स. सं. लि.	वी.न.न.पा.९	बहूउद्देश्यीय
३३	महालक्ष्मी महिला वहू स.सं.लि.	वी.न.पा. ९	बहूउद्देश्यीय
३४	धारापानी वहू स.सं.लि.	वी.न.न.पा.२	बहूउद्देश्यीय
३५	आवाज वहू स.सं.लि.	वी.न.९	बहूउद्देश्यीय
३६	श्रीदेवी वहूउदेश्यीय स .सं. लि.	वी.न.न.पां. ६	बहूउद्देश्यीय
३७	कर्मचारी यूनियन वहूउदेश्यीय स. सं. लि.	वी.न. ६	बहूउद्देश्यीय
७८	सून्दरमाला कृषक वहूउद्देश्यीय स.सं.लि.	वी.न.पा. २	कृषि
७९	आनन्देश्वर कृषि वहू.स.सं.लि.	वी.न.पा.२	कृषि
८०	त्रिवेणी कृषक वहू.स.सं.लि.	वी.न.पा. १२	कृषि
८१	दीपमाला कृषक वहू.स.सं.लि.	वी.न.पा. २	कृषि
८२	कृषि तथा सामूदायिक उपभोक्ता	वी.न.पा.२	कृषि
८३	हाम्रो कृषि स.सं.लि.	,वी.न.पा. ,२	कृषि
८४	नारेटप्पर कृषि बहू.स.सं.लि.	वीरेन्द्रनगर ३	कृषि
८५	नारी एकता कृषि तथा सामू. स.सं.लि.	वी.न. २	कृषि
८६	टूगा कृषि स. सं लि.	वी.न. १२	कृषि

८७	देउती कृषि तथा पशू ,, ,,	वीरेन्द्रनगर १	कृषि
८८	परिर्वतनशिल महिला कृषि स.सं.लि.	वीरेन्द्यनगर ६	कृषि
८९	आंपखोली कृषि तथा पशूपालन	वीरेन्द्रनगर २	कृषि
९०	जनउच्चकोटी दूग्धउत्पादक स.स.लि.	वी.न.पा.१२	दूग्ध उत्पादक
९१	ईमी जडीबूटी उत्पादक स.सं.लि.,	वीरेन्द्रनगर ,६	जडिबूटी
९२	नवचेतना संचार स.सं.लि.	वी.न.१०	संचार
९३	सिद्धार्थ संचार स.स.लि.	वी.न. ६	संचार
९४	रारा सहकारी संचार स.सं. लि.	वी.न.पा. ६	संचार
९५	ईन्द्रैणी संचार सहकारी सस्था लि.	वी.न.न.पा	संचार
९६	घरेलू साना उद्योग स. सं. लि.	वी.न. पा. ६,	घरेलू
९७	सूर्खेत लघू तथा घरेलू स.सं.लि	वि.न.पा. ६	घरेलू
९८	घरेलु उद्योग सू. सं.लि.	वीरेन्द्रनगर ६	घरेलु उद्योग
९९	मध्यपश्चिमाअंचल शैक्षिक सं सं.लिं.	वी.न.न पा ९	शैक्षिक
१००	कांक्रेविहार मौरीपालन सहकारी सं.लि.	वीरेन्द्रनगर ६	मौरीपालन
१०१	रामजानकी उपभोक्ता स.सं.लि.	वी.न.पा.१२	उपभोक्ता
१०२	नेपाल पुस्तक तथा स्टेश्नरी व्यवसायी उ.स.स.लि.	वीरेन्द्रनगर ६	उपभोक्ता
१०३	सामूदायिक स्वास्थ्य स.सं.लि	वी.न.न.पा. ६	स्वास्थ्य
१०४	सयपत्री सामूदायिक स्वास्थ्य स.सं.लि	वी.न.न.पा. ६	स्वास्थ्य
१०५	यातायात मजदूर जागरण स.स.लि.	वी.न.न.पा. ६	यातायात मजदूर
१०६	जिल्ला वचत संघ लि.	वी.न.न.पा. ६	वचत
१०७	कृषि स.सं. लि.,सूर्खेत ६	वी.न.न.पा. ६	कृषि
१०८	जिल्ला सहकारी संघ लि.	वी.न.न.पा. ४	संघ

स्रोतः डिभिजन सहकारी कार्यलय सुर्खेत २०७०

१०.३ नगरपालिकाको आर्थिक श्रोत तथा आय

अनुसुचि ७५

चालु तर्फको आ.व. ०६९।०७० को संशोधित तथा आ.व. ०७०।७१ को अनुमानित आय

क्र.सं.	विवरण	आ.व. ०६८/६९ को अनूमान	आ.व. ०६८/६९ को यथार्थ	आ.व. ०६९/७० को अनूमान	आ.व.०६९।७० को संशोधित अनूमान	आ.व. ०७०/७१ को अनूमान
१	नगरपालिका अनूदान	९९००००००।००	८३२७०००।००	२५७२८०००।००	३००००००।००	३५००००००।००
२	LGCDP शुत्रमा आधारित अनुदान	१७५००००००।००	१०४४०६००।००		१०९३५०००।००	११५००००००।००
३	स्थानीय विकास शूल्क	८००००००।००	६९२५०००।००	७७०९०००।००	३७७००००।००	७००००००।००
४	कृषि सडक	३००००००।००	२५००००००।००	३००००००।००	२५००००००।००	२५००००००।००
५	सडक बोर्ड	१५००००००।००	१९००००००।००	२००००००।००	२००००००।००	१९५००००।००
६	जगेडा कोष (लागत सहभागिता सहित)	२००००००००।००	२००००००००।००	२००००००००।००	२००००००००।००	२००००००००।००
७	सामूदायिक विकास कोष	६७९१३४९।००	६७६१३४९।००	६७६१३४९।००	६७६१३४९।००	६७८५०००।००
५	राजश्व बाडफांड बाट	८००००००।००	७००००००।००	९००००००।००	६५००००००।००	६५००००००।००
८	अन्य, ला.स. सहित	७००००००।००	८००००००।००	८००००००।००	८००००००।००	८००००००।००
जम्मा		**६६६९१३४९।००**	**५६८५३९४९।००**	**८२१९८३४९।००**	**६३४६६३४९।००**	**६७७३५०००।००**
चालू र पूजीगतको कुल जम्मा आय		**१०००६९१२२।००**	**८८३३१६३१।००**	**१०७४७९३४९।००**	**८७९९२०३१।००**	**९५०७४०००।००**

स्रोतः नपा परिषद पुस्तिका २०७०

अनुसुचि ७६

पुजिगत तर्फको आ.व. ०६९।०७० को संशोधित तथा आ.व. ०७०।७१ को अनुमानित आय

क्र.सं.	विवरण	आ.व. ०६८/६९ को अनूमान	आ.व. ०६८/६९ को यथार्थ	आ.व. ०६९/७० को अनूमान	आ.व.०६९।७० को संशोधित अनूमान	आ.व. ०७०/७१ को अनूमान
१	नगरपालिका अनूदान	९९००००००।००	८३२७०००।००	२५७२८०००।००	३००००००।००	३५००००००।००
२	LGCDP शुत्रमा आधारित अनुदान	१७५००००००।००	१०४४०६००।००		१०९३५०००।००	११५००००००।००
३	स्थानीय विकास शूल्क	८००००००।००	६९२५०००।००	७७०९०००।००	३७७००००।००	७००००००।००
४	कृषि सडक	३००००००।००	२५००००००।००	३००००००।००	२५००००००।००	२५००००००।००
५	सडक बोर्ड	१५००००००।००	१९००००००।००	२००००००।००	२००००००।००	१९५००००।००
६	जगेडा कोष (लागत सहभागिता सहित)	२००००००००।००	२००००००००।००	२००००००००।००	२००००००००।००	२००००००००।००
७	सामूदायिक विकास कोष	६७९१३४९।००	६७६१३४९।००	६७६१३४९।००	६७६१३४९।००	६७८५०००।००
५	राजश्व बाडफांड बाट	८००००००।००	७००००००।००	९००००००।००	६५००००००।००	६५००००००।००

८	अन्य, ला.स. सहित	७००००००००	८०००००००	८०००००००	८०००००००	८०००००००
जम्मा		**६६६९१३४९००	**५६८५३९४९००	**८२१९८३४९००	**६३४६६३४९००	**६७७३५०००००**
चालू र पूजीगतको कुल जम्मा आय		**१०००६९१२२००	**८८३३१६३१००	**१०७४७९३४९००	**८७९९२०३१००	**९५०७४०००००**

स्रोतः नपा परिषद पुस्तिका २०७०

अनुसुचि ७७

चालु तर्फको आ.व. ०६९।०७० को संशोधित तथा आ.व. ०७०।७१ को अनुमानित व्यय

क्र.सं.	**विवरण**	**आ.व. ०६८/६९ को संशोधित अनूमान**	**आ.व. ०६८/६९ को यर्थाथ व्यय**	**आ.व.०६९।७० को अूनमान**	**आ.व. ०६९/७० को संशोधित अनूमान**	**आ.व.०७०।७१ को अूनमान**
१	उपभोग खर्च	१२९००००००००	१३१११०९३८१	१३४१९३२२००	१३३४५००००००	१३९४०००००००
२	कार्यालय संचालन र सेवा खर्च	२४४०६०००००	२९४१४४६००	२५७३४०००००	३१८७८०००००	३३२६००००००
३	अनूदान, सेवा खर्च तथा अन्य(सा.सु. अनूदान समेत)	८५०९५०००००	४१४३७०००००	९५५४५०००००	९०९९५०००००	१०१०८००००००
४	क्षमता विकास योजना बमोजिमका कार्यक्रम	१६११६८२००	१६११६८२००	१८०००००००	१६११६८२००	१७०००००००
जम्मा चालू खर्च		**२५४६१७८२००	**२१८०७९२१८१	**२७३४७२२२००	**२७२४३९८२००	**२९०७४०००००**

स्रोतः नपा परिषद पुस्तिका २०७०

अनुसुचि ७८

पूँजिगत तर्फको आ.व. ०६९।०७० को संशोधित तथा आ.व. ०७०।७१ को अनुमानित व्यय

क्र.सं.	**विवरण**	**आ.व. ०६८/६९ को यथार्थ व्यय**	**आ.व.०६९।७० को अूनमान**	**आ.व. ०६९/७० को संशोधित अनूमान**	**आ.व.०७०।७१ को अूनमान**	**आ.व. २०७०।०७१ को विनियोजित अनूमान**	
१	नगरपालिका अनूदान	१३५६०५७४।००	२५७२८०००।००	३००००००।००	३५००००००।००	समपूरक कोष	३२००००००।००
	LGCDP शुत्रमा आधारित अनुदान			८२१६७००।००	९७६५०००।००	लक्षित वर्ग	८८०००००।००
२	स्थानीय विकास शूल्क		७७०९०००।००	३७७०००००।००	७००००००।००	भौतिक पूर्वाधार विकास	३८६०००००।००
३	कृषि सडक	२७७५०००।००	३००००००।००	२५००००००।००	२५००००००।००	नगर सरसफाई	५४६०००००।००
४	सडक बोर्ड	२०७२७९१।००	२००००००।००	२००००००।००	१९५००००।००	प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम	३१५५००००।००

५	जगेडा कोष (लागत सहभागिता सहित)	१५३६५२४६।००	२००००००००।००	२००००००००।००	२००००००००।००	सामूदायिक विकास कोष	६७८५०००।००
६	राजश्व बाडफांड बाट	७००००००।००	६९३३७७८।००	६५०००००।००	६५०००००।००	**पूंजीगतको जम्मा**	**६६०००००।००
७	सामूदायिक विकास कोष	६७५०१००।००	६७६१३४९।००	६७६१३४९।००	६७८५०००।००	चालू खर्च	२९०७४०००।००
८	अन्य ला.स. सहित	८००००००।००	८००००००।००	८००००००।००	८००००००।००	**कूल व्यय**	**९५०७४०००।००
जम्मा खर्च		**५५५२३७११।००**	**८०१३२१२७।००**	**६०७४८०४९।००**	**६६००००००।००		
	चालू र पूजीगतको कुल जम्मा खर्च	**८०९८५४९३।००**	**८३६५७६३२।८१**	**१०७४७९३४९।००**	**९३२४३९८२।००		

स्रोतः नपा परिषद पुस्तिका २०७०

१०.४ नगरपालिकामा कार्यालय रहि कार्य गर्ने गैरसरकारी संस्थाहरको विवरण

विकासमा गैरसरकारी निकायहरुको पनि उल्लेख्य योगदान रहेको हुन्छ । स्थानीय सरकारलाई विकासमा सहयोग पुऱ्याउने हेतुले स्थानीय स्तरमा संस्था दर्ता भएका हुन्छन भने अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा दर्ता भएका संस्थाहरुले स्थानीय संस्था तथा सरकार मार्फत विकामा समहयोग गरेका हुन्छन् । यस नपामा तलको तालिका अनुसारका गैरसरकारी संस्थाहरुले सामाजिक परिचालन, खानेपानी सरसफाई,, नगरसरसफाई, क्षमता अभिवृद्धि, आयआर्जन आदि क्षेत्रमा सहयोग गरेको पाईन्छ ।

तालिका ७९

नगरपालिकामा कार्यलय रही कार्य गर्ने गैससहरुको विवरण

सि. नं.	संस्थाको नाम	ठेगाना	सम्पर्क फोन (कोड नं. ०८३)
१	कोपिला भ्याली सेवा समाज	वीरेन्द्रनगर-४, , सुर्खेत	०८३-५२४३५४
२	आफ्नो संस्था	वीरेन्द्रनगर-८, सुर्खेत	९८४८०३७९१४
३	सृजनशिल उद्यम विकास केन्द्र,	वीरेन्द्रनगर-९, सुर्खेत	०८३-५२४३१२
४	सहभागितामूलक समावेशी सशक्तिकरण केन्द्र	वी.न.न.पा.११,, सुर्खेत	०८३-५२५०५५
५	जिल्ला लद्यु उद्यमी समूह संघ	वी.न.पा.-७, सुर्खेत	०८३-५२४९१४
६	राष्ट्रिय अपाङ्ग महासंघ जिल्ला समन्वय समिति	वीरेन्द्रनगर-६, सुर्खेत	०८३-५२१३२६
७	मध्यपश्चमाञ्चल बहिरा सशक्तिकरण संघ	वीरेन्द्रनगर-६, सुर्खेत	०८३-५२०१६९
८	बुलबुले सञ्चार केन्द्र	वीरेन्द्रनगर-६, सुर्खेत	०८३-५२३०७५
९	सुर्खेत अपाङ्ग समाज	वीरेन्द्रनगर ६, सुर्खेत	०८३-५२१३२६
१०	दलित महिला संघ	वीरेन्द्रनगर ४, सुर्खेत	०८३-५२४८३०

११	नेपाल दलित तथा जनजाती विकास केन्द्र(कोडेड)	वीरेन्द्रनगर ६, सुर्खेत	९७४८०००१३१
१२	सुर्खेत उद्योग वाणिज्य संघ	वी.न.पा.६ ,सुर्खेत	९८५८०५०१००
१३	सामुदायिक सुधार संस्था	वीरेन्द्रनगर-६, सुर्खेत	९७४८००३६७६
१४	दलित उत्थान मन्च	वी.न.न.पा ४,सुर्खेत	९८४८०२८८३६
१५	बागीना समूह	वीरेन्द्रनगर-९, सुर्खेत	०८३-६९२१००
१६	जनहित बाल विकास केन्द्र	वीरेन्द्रनगर-३, सुर्खेत	९८४८०७४६६६
१७	धनन्जय सेवा समाज	वीरेन्द्रनगर, सुर्खेत	०८३-५२४९००
१८	पाँचतारा युवा संरक्षक मञ्च	वी.न.पा-८, सुर्खेत	०८३-५२५१७८
१९	सेतो गुराँस बाल विकास सेवा	वीरेन्द्रनगर-९, सुर्खेत	०८३-५२०३०८
२०	उर्जा विकास केन्द्र	वीरेन्द्रनगर-३, सुर्खेत	०८३-५२१२३०
२१	अपाङ्ग महिला समाज	वीरेन्द्रनगर-६, सुर्खेत	९७४८०३६११२
२२	सुरक्षित समाज	वीरेन्द्रनगर-८, सुर्खेत	०८३-५२०७३६
२३	सुर्खेत युनेस्को संघ	वीरेन्द्रनगर-६, सुर्खेत	९७४८००२६५४
२४	महिला अधिकार युनेस्को मञ्च नेपाल	वीरेन्द्रनगर-६, सुर्खेत	९८४८०७७२२६
२५	अपाङ्ग सशक्तिकरण केन्द्र	वीरेन्द्रनगर८, सुर्खेत	९८४८०२८२३६
२६	नेपाल गरिवी उन्मुलन सहायता केन्द्र	वीरेन्द्रनगर४, सुर्खेत	९८४८०४१३९९
२७	नेपाल प्रिय समाज	वीरेन्द्रनगर-६, सुर्खेत	
२८	वृद्ध सेवा केन्द्र	वीरेन्द्रनगर-९, सुर्खेत	९७४८००२४८४
२९	द्वन्द्व पिडीत सरोकार केन्द्र	वीरेन्द्रनगर-६, सुर्खेत	९७४८०६७८९४
३०	दलित सेवा संघ	वीरेन्द्रनगर-६, सुर्खेत	९८४८०४१०१८
३१	शारीरिक अपाङ्ग सेवा संघ	वीरेन्द्रनगर-११, सुर्खेत	०८३-५२१७०३
३२	ब्रह्माकुमारी ईश्वरीय विश्वविद्यालय	वीरेन्द्रनगर-६, सुर्खेत	९८४८१६६०२४
३३	भूतपूर्व सैनिक कल्याणकारी समिति	वीरेन्द्रनगर-५, सुर्खेत	९७४८०२९०२१
३४	नेपाली सुन्नी जामे मसजिद	वीरेन्द्रनगर-६, सुर्खेत	९८५८०२१४७५
३५	श्री निम्वार्क वैष्णव सेवा केन्द्र	वीरेन्द्रनगर-६, सुर्खेत	९८४८०५१५३४
३६	नेपाल राष्ट्रिय दलित समाज कल्याण संघ	वीरेन्द्रनगर-७, सुर्खेत	९८४८०५५११७
३७	सामुदायिक विकास केन्द्र	वीरेन्द्रनगर-६, सुर्खेत	९८४८०३८२१६
३८	महिला शक्ति निकुञ्ज	वीरेन्द्रनगर-८, सुर्खेत	९८४८०२५५५
३९	मानव विकास समाज नेपाल	वीरेन्द्रनगर-६, सुर्खेत	९८४८०३७४५०
४०	नेपाल राष्ट्रिय उद्योग व्यापार संगठन	वीरेन्द्रनगर-६, सुर्खेत	९७४८०३५०४
४१	गैर सरकारी संस्था समन्वय समिति	वीरेन्द्रनगर-६, सुर्खेत	९७४८१०६८२६१
४२	नेपाल नागरिक समाज (सिस नेपाल)	वीरेन्द्रनगर-६, सुर्खेत	९७४१०६८२६१
४३	वातावरण सुधार समाज	वीरेन्द्रनगर-१०, सुर्खेत	९८४८०४०५००
४४	नेत्रहिन सेवा संघ सुर्खेत	वीरेन्द्रनगर-९, सुर्खेत	९८४८०४९४२०
४५	मानव अधिकार तथा ग्रामीण वातावरण संरक्षण केन्द्र	लाटीकोइली-१, सुर्खेत	९७४८०१५३३०
४६	स्वावलम्बी समाज निर्माण केन्द्र	वीरेन्द्रनगर-२, सुर्खेत	९८४८०३८४८९
४७	चेतनशील महिला समाज संस्था	उत्तरगंगा-८, सुर्खेत	९८४८१५९९००
४८	जन जागरण केन्द्र (पीस नेपाल)	वीरेन्द्रनगर-७, सुर्खेत	९७४८००३७१३

४९	सहकर्मी समाज	वीरेन्द्रनगर-९, सुर्खेत	९७४८०१२३७७
५०	मानवअधिकार संरक्षण समाज	वीरेन्द्रनगर-६, सुर्खेत	९८४८०६८१६१
५१	नेपाल युनेस्को क्लव	उत्तरगंगा-८, सुर्खेत	९८४८०७७३२२
५२	समृद्ध समाज विकास केन्द्र	वीरेन्द्रनगर-१०, सुर्खेत	९८४८०४८००१
५३	कोपिला बालविकास समाज	वीरेन्द्रनगर-३, सुर्खेत	०८३-५२१२१४
५४	मानवअधिकार अभियान समाज	वीरेन्द्रनगर-६, सुर्खेत	९८४८०४१५०७
५५	दिगो विकास कोष	वी.न.न.पा.-६, सुर्खेत	९८५८०५०७७८
५६	नेपाल गर्न्धव विकास संघ	वी.न.न.पा.-७, सुर्खेत	९८४८०४९९८२
५७	मानव विकास तथा सामाजिक सेवा केन्द्र	वीरेन्द्रनगर-६, सुर्खेत	९८४८०४८४९१
५८	आध्यात्मिक जागरण समाज	वीरेन्द्रनगर -६, सुर्खेत	९८४८०४७४७५
५९	मौदगल्य सेवा समाज	वी.न.न.पा.-६, सुर्खेत	९७४८००२५६८
६०	ऋषि स्मृती प्रतिष्ठान	वी.न.न.पा.-६, सुर्खेत	९८४८०३०८३४
६१	चनौटे युवा विकास समाज	वी.न.न.पा.-११, सुर्खेत	९८४१६३१६७१
६२	सत्य साइ केन्द्र	वी.न.न.पा.-६, सुर्खेत	९८५८०५०२६५
६३	नयाँ नेपाल महिला सचेतना समाज	वी.न.न.पा.-९, सुर्खेत	९७४८०२८५१६
६४	सुन्दर नेपाल संस्था	वी.न.न.पा.-९, सुर्खेत	९८५८०५०४२६
६५	मानव अधिकार तथा जन उत्थान केन्द्र	वी.न.न.पा.-६, सुर्खेत	९८५८०५०५०५
६६	सिमान्तकृत महिलाहरुका लागि महिला संस्था	वी.न.न.पा.-१०, सुर्खेत	९८४८१९२३४२
६७	आरङ्ग नेपाल	वी.न.न.पा.-८, सुर्खेत	०८३-५२०६८०
६८	युनेस्को समाज	वी.न.न.पा.-६, सुर्खेत	९८४८०५१२३६
६९	देउती युनेस्को क्लव	वी.न.न.पा.-६, सुर्खेत	०८३-५२२०३०
७०	सामुदायिक जागरण कार्यक्रम	वी.न.न.पा.-२, सुर्खेत	०८३-५२२०८७
७१	दलित पीडित महिला कल्याण समाज	वी.न.न.पा.-९, सुर्खेत	०८३-५२२४५४
७२	पीडित जन उत्थान केन्द्र नेपाल	वी.न.न.पा.-९, सुर्खेत	०८३-५२३५९०
७३	अन्तरनिर्भर समाज	वी.न.न.पा.-९, सुर्खेत	९८४८०४८२२७
७४	बसोबास तथा सामुदायिक विकास कार्यक्रम	वी.न.न.पा.-९, सुर्खेत	९८५८०५०४२१
७५	समाज जागरण केन्द्र (स्याक) नेपाल	वी.न.न.पा.-११, सुर्खेत	९७४८००३६७२
७६	असल शासन क्लव जिल्ला समन्वय समिति	वी.न.न.पा.-६, सुर्खेत	९८४८०२२२८६
७७	चेतनशील महिला समाज संस्था	उत्तरगंगा-८, सुर्खेत	९८४८१५९९००
७८	जन जागरण केन्द्र (पीस नेपाल)	वीरेन्द्रनगर-७, सुर्खेत	९७४८००३७१३
७९	सहकर्मी समाज	वीरेन्द्रनगर-९, सुर्खेत	९७४८०१२३७७
८०	मानवअधिकार संरक्षण समाज	वीरेन्द्रनगर-६, सुर्खेत	९८४८०६८१६१
८१	नेपाल युनेस्को क्लव	उत्तरगंगा-८, सुर्खेत	९८४८०७७३२२
८२	समृद्ध समाज विकास केन्द्र	वीरेन्द्रनगर-१०, सुर्खेत	९८४८०४८००१
८३	कोपिला बालविकास समाज	वीरेन्द्रनगर-३, सुर्खेत	०८३-५२१२१४
८४	मानवअधिकार अभियान समाज	वीरेन्द्रनगर-६, सुर्खेत	९८४८०४१५०७
८५	दिगो विकास कोष	वी.न.न.पा.-६, सुर्खेत	९८५८०५०७७८

८६	नेपाल गर्न्धव विकास संघ	वी.न.न.पा.-७, सुर्खेत	९८४८०४९९८२
८७	मानव विकास तथा सामाजिक सेवा केन्द्र	वीरेन्द्रनगर-६, सुर्खेत	९८४८०४८४९१
८८	आध्यात्मिक जागरण समाज	वीरेन्द्रनगर -६, सुर्खेत	९८४८०४७४७५
८९	मौदगल्य सेवा समाज	वी.न.न.पा.-६, सुर्खेत	९७४८००२५६८
९०	ऋषि स्मृती प्रतिष्ठान	वी.न.न.पा.-६, सुर्खेत	९८४८०३०८३४
९१	चनौटे युवा विकास समाज	वी.न.न.पा.-११, सुर्खेत	९८४१६३१६७१
९२	सत्य साइ केन्द्र	वी.न.न.पा.-६, सुर्खेत	९८५८०५०२६५
९३	नयाँ नेपाल महिला सचेतना समाज	वी.न.न.पा.-९, सुर्खेत	९७४८०२८५१६
९४	सुन्दर नेपाल संस्था	वी.न.न.पा.-९, सुर्खेत	९८५८०५०४२६
९५	मानव अधिकार तथा जन उत्थान केन्द्र	वी.न.न.पा.-६, सुर्खेत	९८५८०५०५०५
९६	सिमान्तकृत महिलाहरुका लागि महिला संस्था	वी.न.न.पा.-१०, सुर्खेत	९८४८१९२३४२
९७	आरङ्ग नेपाल	वी.न.न.पा.-८, सुर्खेत	०८३-५२०६८०
९८	युनेस्को समाज	वी.न.न.पा.-६, सुर्खेत	९८४८०५१२३६
९९	देउती युनेस्को क्लव	वी.न.न.पा.-६, सुर्खेत	०८३-५२२०३०
१००	सामुदायिक जागरण कार्यक्रम	वी.न.न.पा.-२, सुर्खेत	०८३-५२२०८७
१०१	दलित पीडित महिला कल्याण समाज	वी.न.न.पा.-९, सुर्खेत	०८३-५२२४५४
१०२	पीडित जन उत्थान केन्द्र नेपाल	वी.न.न.पा.-९, सुर्खेत	०८३-५२३५९०
१०३	अन्तरनिर्भर समाज	वी.न.न.पा.-९, सुर्खेत	९८४८०४८२२७
१०४	बसोबास तथा सामुदायिक विकास कार्यक्रम	वी.न.न.पा.-९, सुर्खेत	९८५८०५०४२१
१०५	समाज जागरण केन्द्र (स्याक) नेपाल	वी.न.न.पा.-११, सुर्खेत	९७४८००३६७२
१०६	असल शासन क्लव जिल्ला समन्वय समिति	वी.न.न.पा.-६, सुर्खेत	९८४८०२२२८६

स्रोतः गैसस प्रोफाईल, गैसस महांसघ सुर्खेत २०६७

१०.५ नपाको सांगठनिक स्वरुप

१०.६ स्थानीय जनशक्ति तथा प्राविधीक क्षमता विश्लेषण

न.पा.को वर्तमान जनशक्ति अवस्था विश्लेषण गर्दा न.पा.कार्यालयका लागि स्वीकृत कूल ६६ दरवन्दिमा नीजामति सहित अधिकृत स्तर ४ अन्य सहायक स्तर ६२ रहेको देखिन्छ जसमा प्राविधिक तर्फ एक जना इन्जिनियर सहित ३ जना सव इन्जिनियर, १ जना अमिन वाहेक प्रशासनिक प्रकृतीका दरवन्दिहरु देखिन्छन् ।

अनुसुचि ८०

नगरपालिकाको स्विकृत दरवन्दि तथा कार्यरत अवस्था २०७०

शाखा, उपशाखा	पद	तह	दरवन्दी संख्या	कार्यरत			रिक्त	कैं
				स्थायी	करार	जम्मा		
	कार्यकारी अधिकृत	रा.प.तृतीय	१	१		१	०	निजामति
प्रशासन तथा अनुगमन शाखा प्रमुख	***प्रशासन तथा अनुगमन अधिकृत***	***अधिकृत छैटौं***	१	***१***		**१**	०	
प्रशासन व्यवस्थापन उप शाखा	वरिष्ठ प्रशासन सहायक	सहायक पांचौ	१	०		०	१	
	प्रशासन सहायक	सहायक चौथो	२	२		२	०	
	हल्का सवारी चालक	सहायक तृतीय	१	१		१	०	
	कार्यालय सहयोगी	सहायक प्रथम	१३	१०	३	१३	०	
सोधपुछ तथा सहयोग डेस्क	प्रशासन सहायक	सहायक चौथो	२	२		२	०	
अनुगमन तथा निरीक्षण उपशाखा	वरिष्ठ अनुगमन सहायक	सहायक पांचौ	१			०	१	
	नगर नियमनकर्ता	सहायक चौथो	३	३		३	०	
जिन्सी व्यवस्थापन उपशाखा	वरिष्ठ जिन्सी व्यवस्थापक	सहायक पांचौ	१	१		१	०	
सूचना तथा अभिलेख शाखा	वरिष्ठ सूचना सहायक	सहायक पांचौ	१	०	१	१	०	
	सूचना सहायक	सहायक चौथो	१		१	१	०	
पञ्जिकरण तथा सामाजिक सुरक्षा उपशाखा	पञ्जिकाधिकारी	रा.प.अ. द्वितीय	१	१		१	०	निजामति
वडा समितिको कार्यालय	वडा सचिव	सहायक चौथो	४	२		२	२	
						०	०	
आन्तरिक लेखा परीक्षण	**आन्तरिक लेखा परीक्षक**	**सहायक पांचौ**	१			**०**	१	
आर्थिक व्यवस्थापन शाखा	**आर्थिक व्यवस्थापन अधिकृत**	**अधिकृत छैटौं**	१			**०**	१	
लेखा उपशाखा	लेखापाल	सहायक पांचौ	१	१		१	०	
	सह लेखापाल	सहायक चौथो	१			०	१	

राजश्व उपशाखा	वरिष्ठ राजश्व व्यवस्थापक	सहायक पांचौ	१	१		१	०	
	राजश्व परिचालक	सहायक चौथो	३	३		३	०	
शहरी योजना शाखा	**ईन्जीनियर**	**अधिकृत छैटौं**	१	**१**		**१**	०	
योजना कार्यान्वयन तथा प्राविधिक उपशाखा	सव ईन्जीनियर	सहायक पांचौ	२	२		२	०	
	प्रशासन सहायक	सहायक चौथो	१	१		१	०	
	इलेक्टीसियन	सहायक चौथो	१	१		१	०	
	टिप्पर ड्राइभर	सहायक चौथो	१	१		१	०	
	लोडर अपरेटर	सहायक चौथो	१	१		१	०	
****	विद्युत हेल्पर	सहायक प्रथम	१	२		२	(१	
	टिप्पर र लोडर हेल्पर	सहायक प्रथम	२	१		१	१	
नक्सा पास उपशाखा	सव ईन्जीनियर(आर्किटेक)	सहायक पांचौ	१	०		०	१	
	अमिन	सहायक चौथो	१		१	१	०	
सामाजिक विकास शाखा	**सामाजिक विकास अधिकृत**	**अधिकृत छैटौं**	१			**०**	१	
सामुदायिक विकास उपशाखा	वरिष्ठ समुदाय परिचालक	सहायक पांचौ	३		३	३	०	
	साझेदारी विकास परिचालक	सहायक चौथो	१	१		१	०	
	अ.हे.व.	सहायक चौथो	२		२	२	०	
वतावरण संरक्षण तथा सरसफाई उपशाखा	वरिष्ठ सरसफाई व्यवस्थापक	सहायक पांचौ	१			०	१	
****	सफाईकर्मी (मेहत्तर)	सहायक प्रथम	६	६	६	१२	(६	
	जम्मा		67	४६	१७	६३	४	

स्रोतः नपा परिषद पुस्तिका २०७०

**** उल्लेखित पदहरु अस्थायी हुन यि पदहरुमा कार्यरत कर्मचारीहरु स्वीकृत स्थायी पदमा स्थायी, वएुवा, वा अवकास भएमा यि स्वीकृत दरवन्दि भन्दा वएी भएका पदहरु स्वतह खारेज हुनेश्न् ।

१०.७ स्वयमसेविका र आमा समूह

नगरपालिकाका १२ वटै वडाहरुमा आमा समूह छन् जसको विवरण तालिकामा समावेश गरिएको छ । आमा समूहको समितिमा सबै भन्दा बढि सदस्य वडा न. ६ मा छन् । आमा समूहको काम स्वयंमसेवा हो ।

तालिका न. ८१

स्वयंसेविका तथा आमा समूहको अध्यक्षहरुको नाम

क.स.	वडा न.	स्वयंम सेविकाको नाम	सम्पर्क न.	आमासमूहको नाम	आमा समूहको अध्यक्षको नाम

१	१	श्री याम कुमारी ढुङ्गाना	९८४८०३७८८८	समाजसेवी स्वास्थय आमा समुह	हरि देवी ढुंगेल
२		श्री भद्रा रम्तेल	०८३६९१४८२	दीर्घायु स्वास्थ्य आमा समुह	लक्ष्मी नेपाली
३		श्री टिका अधिकारी	९८४८२१४४४५	शितल स्वास्थ्य आमा समुह	हरिकला थापा
४		श्री चन्द्रा सोनी	९८४८११५४२१	चेतना स्वास्थ्य आमा समुह	पवित्रा गुरुङ
५	२	श्री रत्ना थापा	९८४८०२६१६३	त्रिपुरेश्वर स्वास्थ्य आमा समुह	माया गिरी
६		श्री देवि थापा	९८४८२६९७८४	लगनशलि स्वास्थ्य आमा समुह	बुद्धिसरा वि.क.
७		श्री अन्जू नेपाली	९८४८२२९४७९	नारायण स्वास्थ्य आमा समुह	शान्ता अधिकारी
८		श्री गंगा खड्का	९८४८०३८१६३	धारापानी स्वास्थ्य आमा समुह	बम कुमारी जि.सी.
९	३	श्री मेनका आचार्य	९८४८२०९७४४	शान्ति स्वास्थ्य आमा समुह	तारा वि.क.
१०		श्री विनिता विश्वकर्मा	९८४८१९१०३	लालीगुराास स्वास्थ्य आमा समुह	निर्मला नाथ योगी
११		श्री सरीता रेग्मी	९८४८०४०२९५	जनचेतना स्वास्थ्य आमा समुह	पर्वती पन्त
१२		श्री अमृता गौतम	०८३५२१५६६	चेतनशिलस्वास्थ्य आमा समुह	तुल्सी भारती
१३	४	श्री पार्वती सार्की	९८४८०४९११९	ज्वाला स्वास्थ्य आमा समुह	टिका घले
१४		श्री बाल कुमारी गिरी	९८४८०९३९५०	मिलन स्वास्थ्य आमा समुह	आशा गुरुङ
१५		श्री याम कुमारी तोलाङ्गी	९८४८१६५७७३	नमुना स्वास्थ्य आमा समुह	चन्द्रा बोहरा
१६		श्री डम्मरी नेपाली	९८४८२७८७९४	चेतना स्वास्थ्य आमा समुह	चन्द्रा शाही
१७	५	श्री विष्णु मैया शाही	०८३५२३८९	सक्षम स्वास्थ्य आमा समुह	राधा शाही
१८		श्री लक्ष्मी पहाडी		श्रीनगर स्वास्थ्य आमा समुह	गिता विस्वकर्मा
१९		श्री हरमिया आचार्य	९८४८०६९१००	आनन्द स्वास्थ्य आमा समुह	पदमा थापा
२०		श्री शान्ता देवी	९८४८१६५६१७	मित्र टोल स्वास्थ्य	कौशिला थापा

		खड्का		आमा समुह	
२१		श्री देवी दाहाल	०८३२३५८६	परिवर्तनस्वास्थ्य आमा समुह	शशिपुर्ण आचार्य देबकोटा
२२		श्री दुर्गा दमाई	९८४८२४१३६५	गंगाजल स्वास्थ्य आमा समुह	तुल्सा नेपाली
२३		श्री विष्णु शाही	९८४८०२५९२८	प्रगतिस्वास्थ्य आमा समुह	लिला तिमिल्सेना
२४	६	श्री लक्ष्मी गिरी	९८४८११५९५९	वातावरण स्वास्थ्य आमा समुह	बबिता खरेल
२५		श्री खुम कुमारी के .सी.	०८३५२०२१५	गणेशचोक स्वास्थ्य आमा समुह	ज्योती पौडेल
२६		श्री जानुकी थापा	०८३५२२२६५	बसपार्क स्वास्थ्य आमा समुह	कुसादेबी बुढा
२७		श्री कमला राना		शान्ती स्वास्थ्य आमा समुह	हरिमाया विश्कर्मा
२८		श्री बसन्त कुमारी मल्ल	९८४८०६८७१७	बुद्धपथ स्वास्थ्य आमा समुह	ज्वतीसरा योगी
२९		श्री संगिता पौडेल		पुल्चोकस्वास्थ्य आमा समुह	रिता नेपाली
३०		श्री पदमा मुलेल	९८४८०३०७००	एकता स्वास्थ्य आमा समुह	सुनिता कुमाल
३१	७	श्री सीता अधिकारी		सगरमाथा स्वास्थ्य आमा समुह	खगीसरा चपाई
३२		श्री भागिरथी चपाई पंत	९८४८०१७६५९	खारखोली स्वास्थ्य आमा समूह	जमुना सेजुवाल
३३		श्री यशोदा गौली	९८४८०७६१४५	शिवालय स्वास्थ्य आमा समूह	उमा ढकाल
३४	८	श्री राधा लामिछाने	९८४८०७५१५५	फूलवारि स्वास्थ्य आमा समूह	सुमित्रा अर्याल
३५		श्री रेवति बस्नेत		भानुमार्ग स्वास्थ्य आमा समूह	कृष्णा गैरे
३६		श्री कल्पना के.सि.	९८४८०७८२२६	जागृति स्वास्थ्य आमा समूह	खिम कुमारि सोती
३७	९	श्री कोपिला नेपाली	०८३५२१४२९	जागरण स्वास्थ्य आमा समूह	यामकला ढकाल
३८		श्री कृष्ण ढकाल	९८४८०००७८९	रिडरोड स्वास्थ्य आमा समूह	लालमति पंन्त
३९		श्री शोभा खत्री	०८३५२१०५४	नौलापुर स्वास्थ्य	लक्ष्मी के.सि.

		देवकोटा		आमा समूह	
४०		श्री तुलसी वाग्ले	०८३५२३१३८	पारिजात स्वास्थ्य आमा समूह	शोभा लामिछाने
४१	१०	श्री दुर्गा धमला	९८४८०३८३८१	शिवमन्दिर स्वास्थ्य आमा समूह	देविसरा चालिसे
४२		श्री शिला वि.क.	९८४८११४७७९	रत्नराजमार्ग स्वास्थ्य आमा समूह	टिका थापा
४३		श्री ओम कुमारी भण्डारी	०८३२०४४५	कृष्णमन्दिर स्वास्थ्य आमा समूह	शिता के.सि.
४४		श्री बालिका कुमारि सारु	०८३५२३३७९	शुनौलो स्वास्थ्य आमा समूह	उपाशना वली
४५	११	श्री लिला दर्लामी	९८४८२१०९८१	भाबर स्वास्थ्य आमा समूह	ज्योति वि.क.
४६		श्री पवित्रा पौडेल	०८३५२४११५	जागरण स्वास्थ्य आमा समूह	टिका खराल
४७		श्री चन्द्रा धामी	९८४८०४७७७८	नौलो स्वास्थ्य आमा समूह	मधू बोहोरा
४८		श्री तारादेवि सापकोटा	९८४८०७८८२६	नबजागरण स्वास्थ्य आमा समूह	निर्मला सुवदी
४९	१२	श्री शिला थापा	९८४८१९०५९४	खोरिया स्वास्थ्य आमा समूह	सविता दाहल
५०		श्री मोतिसरा मर्साङ्गी		स्वास्थ्य आमा समूह	चन्द्रा तिवारी
५१		श्री कृष्णा कुमारी ढकाल	९८४८०५०३७८	सम्झना स्वास्थ्य आमा समूह	बसन्ता आचार्य

स्रोत: वीरेन्द्रनगर नगरपालिका डायरी २०७०

१०.८ वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाका टोलविकास संस्था, सम्पर्क व्यक्ति र सम्पर्क नम्बरहरु

वीरेन्द्रनगर नगरपालिकालाई विभिन्न टोलहरुमा बर्गिकरण गरिएको छ । वडा न. १ मा सातवटा टोलविकास सस्थाहरु छन् भने वडा न. २ मा नौ वटा सस्थाहरु कार्यरत छन् । टोलविकास सस्था वडा न. ११ मा सबै भन्दा धेरै छन् भने वडा न. ९ मा सबै भन्दा थोरै छन् ।

तालिका न. ८२

वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाका टोलविकास संस्था, सम्पर्क व्यक्ति र सम्पर्क नम्बरहरु

क.स.	वडा न.	टोलको नाम	सम्पर्क व्यक्तिको नाम	सम्पर्क न.
१		सोलीघोप्टे टोल	श्री हरिलाल ढुङ्गाना	९८५८०५०९१४
२		चनावारी टोल	श्री दलवहादुर सुनार	९८४८२४१११७
३		मसेरी टोल	श्री लालसिं सुनार	९८४८०४९६२८
४	१	वाङ्गेसिमल टोल	श्री कृष्णमाया घले	०८३५२३८२१
५		नयाँगाँउ टोल	श्री कर्णवहादुर नेपाली	९८४८०५००७१

६		मुखिया टोल	श्री गोमा गिरी	९८४८०८८४८३
७		पुरी टोल	श्री दुर्गा पुरी	९८४८०३७८६४
८		प्रगतिशील टोल	श्री तुल्सा वि.क.	०८३५२२२७२
९		माथिल्लो धारापानी	श्री भविसरा जि.सि.	९८४८०२८१०७
१०		तल्लो धारापानी	श्री भद्र के.सि.	९८४८०३८३३६
११		गैरागाउ टोल	श्री हिमा गिरी	०८३५२४६१९
१२	२	लगनशील टोल	श्री बीरबहादुर काफलमेले	९८४८०६८९०३
१३		नारायण टोल	श्री विमला अधिकारी	९८४८०८५७५९
१४		त्रिपुश्वर टोल	श्री माया गिरी	९८४८१३८६४९
१५		दिपमाला टोल	श्री मन्जू सुनार	९८५८०५०८०२
१६		घारापानी टोल	श्री दिनेश पुरी	९८४८०२८१०७
१७		सुनार टोल	श्री पानसरि सुनार	०८३५२४७७६
१९		कालागाउ टोल	श्री चन्द्रा गिरी	९८४८०२७९४५
२०	३	नमुना टोल	श्री तिलक अधिकारी	
२१		पिपलचौतारि टोल	श्री डिल्ली प्रसाद आचार्य	९७४८०१४९६९
२२		गौतम टोल	श्री भक्ति प्रसाद सापकोटा	९७४८०१८०७३
२३		नवज्योति टोल	श्री सावित्री कोईराला	९८४८१८५८००
२४		भेदि टोल	श्री मानदेव पुरी	
२५		चन्द्रचोक टोल	श्री हकिला बसेल	०८३५२३८३४
२६		सूर्यमुखिटोल	श्री लक्ष्मी सिंह	०८३६९१७५४
२७	४	मंगलचोकटोल	श्री सीता बसेल	०८३५२३४१०
२८		मिलनचोकटोल	श्री नन्दकला थापामगर	०८३५२३३३२
२९		एकताटोल	श्री शशिल शर्मा	९८५८०५०५०५
३०		कृष्ण चोकटोल	श्री सरिता भुषाल	०८३६९१२६७
३१		गौराटोल	श्री लक्ष्मी बसेल	.....
३२		सक्षम टोल वि.स	गणेशबहादुर शाही (अध्यक्ष)	०८३-५२१७५५
३३		आनन्द टोल	मणि शर्मा पौडेल	९८४८०२५८४०
३४		आर्दश समाज	चन्द्रलाल सापकोटा	.....
३५		कृष्णमन्दिर टोल	देविराम भट्टराई	०८३-५२२०४१
३६		श्रीनगर टोल	लिला पहाडी	९८४८०४१०७१
३७	५	रामजानकि टोल	मानबहादुर शाही	९८४८२७८५९८
३८		मित्र टोल	बलबहादुर भण्डारी	०८३-५२२२६७
३९		सिद्धार्थलाईन	तारा राना	९८४८०४०३१५
४०		नविन चोक	चन्द्रा ढुङ्गाना	९८४८०९७५२२
४१		कालिका टोल	ज्वालादेवि शाही	०८३-५२१६४४
४२		कालिका मन्दिर टोल	शान्तादेवि खड्का	०८३-५२३५७५
४३		शान्तिलाईन	जगतबहादुर रोकाय	९८४८०२९९३२
४४		मंगलगढि टोल	प्रेमबहादुर वली	.....
४५		बुद्धपथ टोल	शोभा राई	९८४८११८३७१

४६		वातावरण सुधार	डिल्ली प्रसाद पौडेल	९८४०७९०७३
४७		पुल्चोक टोल	खडानन्द काडेल	९८५८०४९५७९
४८		शान्ति टोल	मोतिलाल सुनार	९८४८०४९२३४
४९	६	दशरथपथ टोल	माधवप्रशाद भट्टराई	०८३-५२१५०७
५०		शहिदमार्ग टोल	झुपबहादुर बस्नेत	०८३-५२१५७६
५१		बसपार्क टोल	गंगाराम ढकाल	९८४८०४७८७५
५२		श्री गणेश शान्ति समाज	राधिका थापा	०८३-५२१७१९
५३		प्रगति टोल	बमबहादुर कामी	९८४८०४७८७५
५४		वीरेन्द्रचोक	ईन्द्रलाल गिरी	९८४८०१७९११
५५		हुलाक टोल	पार्वती गिरी	९८४८०२८०७५
५६		भगवति टोल	सोमप्रसाद दाहाल	०९४८०३९६००
५७		घण्टाघर टोल	कालिप्रसाद नेपाली	.....
५८		खारखोली टोल	अमृता चपाई	९८४८०६८८४४
५९		सगरमाथा टोल	खगिसरा चपाई	९८४८१२३८७०
६०	७	इत्राम टोल	रुक्मणी रेग्मी	९८४८२४७७१०
६१		मिलीजुली श्रृजनशिल टोल	सीता कुमारी दाहाल	९८४८११८९२०
६२		भेटेनरी खारखोला टोल	तिलक कामी	९८४८१२३८४४
६३		फुलबारी टोल	सुमित्रा अर्याल	९८४८०५०२५७
६४		इत्राम टोल	सुशिला अर्याल	०८३५२१६६८
६५		शिवालय टोल	बालीका खरेल	०८३५२०७१७
६६		कटकुवा टोल	डम्वर प्रसाद आचार्य	९८४८०४०५८१
६७	८	लालुपाते जागृती टोल	भक्तबाहादुर कार्की	०८३५२२२१७
६८		बराजु टोल	अमृता वली	९८४८०३९२८२
६९		सोती टोल	फाबाहादुर सोती	०८३ ५२४१५८
७०		भानुमार्ग टोल	चन्द्रकला शाही हमाल	०८३ ५२१४१६
७१		जनजागृती फुलबारी टोल	विष्णु शाही	९८४८०९७०४२
७२		सृजनशिल टोल	विष्णुकुमारी पौडेल	९८४८७८२२६
७३		सुनौलो टोल	पदमकला शाही	- - -
७४		संगम टोल	थिरबहादुर शाही	९८४८०६८६२७
७५	९	गुरांस टोल	रामप्रसाद उपाध्याय	९८४८०३९०००
७६		रिङरोड टाल	सोभा पाण्डे	०८३ ५२०३८७
७७		नौलापुर टोल	चन्द्रावती अर्याल	९८४८०६८१८७
७८		कृष्णमन्दिर टोल	हरीबहादुर कोइराला	०८३ ५२०७६२
७९		पारिजात टोल	लोकबहादुर खड्का	९८४८०७८४७८
८०	१०	शिबमन्दिर टोल	पार्वती वाग्ले	- - -
८१		रत्नराजमार्ग टोल	बालकुमारी काडेल	०८३ ५२१६५५
८२		वातावरण टोल	इन्द्रा पन्त	०८३ ६९०८९९
८३		जनकल्याणकारी टोल	झंकराज काफ्ले	९८४८०४०८६८
८४		श्रीनगर नमुना टोल	कर्णबहादुर खड्का	९८४८०६९२८१

८५		बिच चनौटे टोल	लक्ष्मीप्रसाद आचार्य	९७४१०६३८२४
८६		गैरी टोल बि.स	भीमबहादुर पुन मगर	०८३ ५२४६७७
८७	११	जागरण टोल	बलबहादुर खम्चा	९८३ ५२२०५६
८८		चांदनी टोल	श्रीपाल सारु	०८३ ५२३३७९
८९		सरस्वती टोल	विन्दु हमाल	९८४८०२७७२५
९०		नारायण टोल	कमला सिंह	९८४८९६८५८७
९१		भावर टोल	आमसरी परियार	९८४८०३८८१६
९२		औधोगीक टोल (क्षेत्र)	वेदप्रसाद दाहाल	०८३ ५२४७०२
९३		नौलो टोल बि.सं.	नरबहादुर बलामी मगर	९८४८२४१८९०
९४		चांदनी कुवाघाट टोल	धनबहादुर ढेंगा	- - -
९५		पिपिरा चोक टोल	विवि जोहरा	०८३ ६९२१०६
९६		चारबाहिनी रोड	प्रेमकुमार आचाय	- - -
९७		सगरमाथा टोल	विष्णु पौडेल	९८४८२२७७६७
९८		खोरीया टोल	टिकाराम नेपाली	९८४८२४७६०५
९९		कैलाशचोक टोल	हरिमाया गुरुङ	०८३ ५२४७०४
१००	१२	त्रिवेणी टोल	देबकुमारी के.सी.	९८४८१२२५२०
१०१		सम्झना टोल	हरिलाल सुबेदी	- - -
१०२		नवजागरण टोल	कृष्णलाल ढकाल	९८४८१५७०३२

स्रोतः डायरी वी.न.पा. सुर्खेत २०७०

१०.९ योजना तथा कार्यान्वयन क्षमता विश्लेषण

कुनै पनि कार्य गर्नका लागि भौतिक, मानवीय र आर्थिक क्षमता आवस्यक पर्दछ । नपाको आर्थिक तथा जनशक्तिको विश्लेषण यस भन्दा अघिनै गरिसरिसकिएकोले यहाँ नपाको भौतिक साधन तथा मेसीनरी वस्तु, अवसरहरु तथा केही सुझावहरुलाई यहाँ उल्लेख गरिएको छ ।

१०.९.१ भौतिक साधनहरको विवरण :

नपालाई आवस्यक पर्ने न्यूनतम साधनहरु नपामा उपलव्ध रहेका छन् । तथापी यि साधन तथा मेसीनरी वस्तुहरु नपाको समग्र विकासकालागि प्रयाप्त भने होईनन् । यस नपाका लागि दमकल, फोहोर वोक्ने साधन लगाएतका ठूला मेसीनहरु आवस्यक रहेका छन् । नपामा भएका भौतिक साधनहरुको विवरण तल उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ८३
नपामा भएका भौतिक साधनहरुको विवरण

क.सं	विवरण	संख्या	कैफियत
१	फोटोकापी मेशिन	१	
२	कम्प्यूटर, प्रिन्टर, (ल्यापटप २ सहित)	१२	

३	टेलिभिजन	२	
४	मल्टीमिडिया प्रोजेक्टर	१	
५	ओभरहेड प्रोजेक्टर	१	
६	फ्याक्स मेशिन	१	
७	लेवल मेशिन	१	
८	डिजिटल क्यामरा	३	
९	सक्सन टयांकर जडित ट्राक्टर	१	
१०	मोटरसाइकल	७	
११	लोडर	१	
१२	टिपर	१	

स्रोतः जीन्सी शाखा वीरेन्द्रनगर नगरपालिका कार्यालय,२०७०

१०.९.२ नगरपालिकामा उपलब्ध अवसरहरु

यस नपामा तपसिलमा तपशिल वमोजिमका अवसरहरु रहेका छन् जसको सहि सदुपयोगवाट नपाले सोचे अनुसारको विकासको गतिलिन सक्नेछ ।

१. शिक्षित मानवीय श्रोत ।
२. राष्ट्रिय राजमार्ग तथा हवाई प्रणालीसंग आबद्ध ।
३. क्षेत्रीय अस्पतालको स्थापनाले उपलब्ध विविध अवसरहरु ।
४. दैलेख, जाजरकोट, कालीकोट, जुम्ला लगाएतका कर्णाली अंचलका अन्य विकट स्थानहरुमा जाने मुख्य शहरी केन्द्र ।
५. मध्यपश्चिमाञ्चल क्षेत्रको क्षेत्रीय अफिसहरुको अवस्थितिले उपलब्ध विविध अवसरहरु ।
६. सांस्कृतिक सम्पदाका अवस्थिति ।
७. विश्व विद्यालय सहित शैक्षिक संस्थाको अवस्थितिले उपलब्ध विविध अवसरहरु ।
८. युवा जनसंख्याको बाहुल्यता ।
९. सरकारी तथा संस्थागत खुल्ला क्षेत्रको उपलब्धता ।
१०. वीरेन्द्रनगर योजनाबद्ध शहर भएकोले बाटो, खुला क्षेत्रहरु जस्ता पूर्वाधारहरुको उचित व्यवस्था ।

१०.९.३ नगरपालिकाले प्राथमिकता दिनु पर्ने सवालहरु

वीरेन्द्रनगर सुर्खेत जिल्लाको सदरमुकामका साथ साथै मध्यपश्चिमाञ्चल क्षेत्रको समेत क्षेत्रिय सदरमुकाम र भावि संघिय राजधानीको संभावना रहेको अवस्थामा यस यस न.पा को आ.व.०६४।६५ देखि आ.व.२०६९।७० सम्मको आवधिक योजना निर्माणका क्रममा न.पा.ले निर्माण गरेको नगर विकासको दिर्घकालिन सोच शैक्षिक, प्रशासनिक, पर्यटकीय शहर, स्वच्छ, स्वस्थ, समुन्वत वीरेन्द्रनगर लाई मुर्त रुप दिन यस नगरपालिकाका विभिन्न नगरपरिषदहरुद्धारा निर्णय भै पूर्णता दिन नसकिएका निम्न कार्यहरुलाई विशेष प्राथमिकताका साथ गर्नु गराउनु पर्ने देखिन्छ ।

- प्लानिङ् अनुसारका सडक एवं अन्य संरचनामा परेका जग्गाको लगत कट्टा गर्नु पर्ने ।

- शहरी नापीको कार्यक्रम सम्पन्न गर्नु पर्ने ।
- सुर्खेत उपत्यकालाई नगरपालिकामा रुपान्तरण गरि उपत्यकाको एकिकृत पूर्वाधार विकास गर्नु पर्ने ।
- निर्माणाधिन सिटि वस पार्कलाई पुर्णता दिई अर्को ठूला वैकल्पीक वसपार्कको खोजि गर्नु पर्ने ।
- शहरको पूर्वाधारको रुपमा रहेको ढल निकास गुरुयोजना र ल्याण्डफिल निर्माणको कार्य गर्नु पर्ने ।
- शहरको सुन्दरताको रुपमा रहेको हरियालीलाई यथावत राख्दै हरियाली प्रर्वद्धनका कार्यक्रम राख्नु पर्ने ।
- खानेपानीको वैकल्पीक श्रोतको खोजि गर्नु पर्ने ।
- हवाई मैदानको विस्तार वा वैकल्पीक हवाई मैदानको खोजि गर्नु पर्ने ।
- कोल्डस्टोर, सभागृह जस्ता शहरी पूर्वाधार निर्माण गर्नु पर्ने ।
- छिमेकी गा.वि.स र जिल्लाका स्थानिय कच्चा पदार्थमा आधारीत घरेलु उद्योगहरुको प्रर्वद्धन गर्नु पर्ने ।
- नगरपालिकाको आन्तरीक आय आर्जन वृद्धिका कार्यक्रम वनाउनु पर्ने ।
- नगरपालिका क्षेत्रमा हाल रोजगार सिर्जना गर्ने २ वटा उपक्षेत्रहरु..व्यापार र सामुदायिक सेवा प्रमुख छन् । वीरेन्द्रनगर पहाड र मधेश बीचको प्रमुख व्यापारिक केन्द्र र मध्यपश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्रको प्रमुख प्रशासनिक केन्द्रको रुपमा विर्कसित भएको सन्दर्भमा नगरपालिकाले यो स्वरुपलाई कायमै राख्ने नीति लिनु उपयुक्त हुनेछ
- नगरपालिकाले रोजगारका अवसरहरुको विविधिकरण गर्नुपर्ने देखिन्छ । जसमा पर्यटन तथा शैक्षिक एवं स्वास्थ्य सम्बन्धी संरचना र सेवा सुविधाको विस्तार गर्दै नयाँ रोजगारका अवसरहरु सिर्जना गर्नु प्रमुख हुने देखिन्छ ।
- कृषिले केहि भरपर्दो स्वरोजगारका अवसरहरु प्रदान गरेकोले यस उपक्षेत्रलाई पनि थप संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्नुपर्ने देखिन्छ । जस अर्न्तगत कृषि उपक्षेत्रको आधुनिकीकरण तथा व्यवसायीकरण गर्ने नीति लिनु उपयुक्त हुनेछ ।

सन्दर्भ सामाग्रीहरु (References)

अंग्रेजि

1. DIS Database maps of Birendranagar Municipality.
2. Socio Economic Profile & Urban Indicators of Birendranagr Municipality (volume 1, 3 and 5) 2012, GENISIS consultancy private ltd. kathmadu.
3. Solid waste management baseline survey in Birendranagar Municipalit, july(2012)Government of Nepal Ministry of local development solid wastmanagement technical support center shreemahal Lalitpur.

नेपालि

१. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको तथ्याङक संकलन सम्बन्धि अध्ययन प्रतिवेदन (२०६६) अपाङ्ग सशक्तिकरण केन्द्र सुर्खेत वीरेन्द्रनगर ८

२. वीरेन्द्रनगर नगरपालिका स्मारिका (२०५९) वीरेन्द्रनगर नगरपालिका कार्यालय, सूचना केन्द्र वीरेन्द्रनगर, सुर्खेत

३. वीरेन्द्रनगर नगरपालिका डायरी (२०७०) वीरेन्द्रनगर नगरपालिका कार्यालय, सूचना केन्द्र वीरेन्द्रनगर, सुर्खेत

४. वीरेन्द्रनगर नगरपालिकाको आवधिक योजना (२०६४-२०६९) नेपाल सरकार भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय शहरि विकास तथा भवन निर्माण विभाग बबरमहल, काठमाडौं

५. दिगोफोहर व्यबस्थापन योजना (२०७०) वीरेन्द्रनगर नगरपालिका सुर्खेत